

NAROCNINA: Cona A: mesečna 60.—, četrletna 180.—, polletna 360.—, celoletna 600.— lir. Cona B: 40.—, 120.—, 240.—, 400.— jugolir. FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. Tekoči račun za STO-ZVU na ime: «Založništvo Primorski dnevnik», Trst 11-5374; tekoči račun za Jugoslavijo na ime «Primorski dn.», upr., Ljublj. 6-90601-19.

LJUDSKI TEDNIK

TRST 6. novembra 1948

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24. UPRAVA: Via Ruggero Manna šte. 29. TELEFONI: uredništvo 93808, uprava 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. - Poština plačana v gotovini. - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

Enotni na bodoče tržaške volitve!

Volitve v pogojih kapitalističnega sistema sicer niso sredstvo, s katerim bi mogle priti ljudske množice do oblasti. Buržoazna klika ima v svojem vladnem aparatu vedno dovolj sredstev od kontrole volitev, finančnih vplivov pa do oboroženih posegov, da si zavaruje svoje oblastne pozicije in prepreči vsak večji uspeh demokratičnih ljudskih sil, kot pa ga je sama pripravljena dopustiti brez škode zase. Primerov za to smo imeli v zadnjem času dovolj n. pr. v Italiji, Franciji in sedaj tudi v ZDA.

Vendar so lahko volitve, ki jih je buržoazna klika na oblasti v kapitalističnih deželah prisiljena izvesti pod pritiskom množic in pa zato, da na zunaj kaže svojo «demokratičnost», močan orožje v rokah demokratičnih ljudskih sil, če se te zavedajo svoje moči, svojega odločilnega vpliva na proces borbe proti kapitalizmu, proti izkoriščanju človeka po človeku ter svoje dolžnosti do dokončne zmage ljudske volje po vsem svetu. Čim večji uspeh demokratičnih ljudskih sil na takih volitvah predstavlja po eni strani materialen doprinos v borbi proti imperializmu, po drugi strani pa veliko moralno podporo svetovnemu demokratičnemu gibanju v njegovi borbi za ljudsko demokracijo in trajen mir. Afirmacija demokratičnih sil na volitvah poganja strah v kosti buržoazne klike in preprečuje v veliki meri njene protidemokratske naklepe tako v lokalnem kot v mednarodnem merilu.

Dovolj razlogov torej, dovolj konkretnih potreb in nujnosti, da se demokratične sile, kadar so kjer koli postavljene pred volitve, zanje resno zavzamejo, da store vse, kar je v njihovi moči, da se na volitvah s svojo stvarno močjo, z močjo svojih idej tudi uveljavijo.

Poglejmo, kaj se v tej zvezi dogaja na Tržaškem ozemlju pod angloameriško vojaško upravo, kjer je ta pod pritiskom lokalnih demokratičnih sil in drugih ne manj merodajnih okoliščin, končno le začela s pripravami za izvedbo volitev v upravne organe.

Ukaz o sestavi volivnih imenikov št. 345 angloameriške vojaške uprave, ki je eno izmed prvih direktivnih sredstev za zmanjševanje volivnega uspeha demokratičnih sil, je sprožil v širokih množicah Tržaškega ozemlja spontano kampanjo za revizijo tega protidemokratskega ukrepa vojaške uprave ter istočasno akcijo za doseglo resnično demokratičnih volitev. Preko noči so zrasli volivni odbori v naših vaseh in mestnih okrajih in podzeli korake, ki dokazujejo zrelost naših demokratičnih množic, ki jasno vidijo nevarnost, da bodo tudi tokrat v imenu «demokracije» izgrane.

Toda zdrav čut naših demokratičnih množic ni smel in ne more omejiti borbe v okviru predvolivnih priprav samo na borbo proti nedemokratičnim odredbam angloameriške vojaške uprave. Poznavajoč posledice delovanja razbijaške frakcijske skupine v vrstah tržaškega demokratičnega gibanja v zadnjem času in jasno videč, kam delovanje te izdajalske skupine v daljave s še posebnim ozirom na volitve vodi, so naše demokratične množice začele tudi borbo na znotraj, to je borbo za enotnost demokratičnih vrst.

Centralni komitet Komunistične partije Tržaškega ozemlja, od vseh demokratov priznana vodilna sila, je izdal proglas, v katerem poziva v interesu borbe proti imperialističnemu vmešavanju v naše notranje razmere ter domači reakciji, na enoten nastop vseh demokratičnih

sil na volitvah. V glasilu OF za Tržaško ozemlje v «Primorskem dnevniku» je tov. Branko Babič po skrbni analizi mednarodnega in lokalnega položaja prišel do zaključka, da je vprašanje borbe proti imperializmu in protiljudski politiki domače reakcije mnogo važnejše kakor notranja nasprotja v demokratičnem taboru in da se mora navno pri tem vprašanju pokazati resnična težnja za tem, da so konkretni interesi širokih ljudskih množic iznad vsega. Tov. Branko Babič je dejal: «Mislimo, da bi oblika slovensko-italijanske ljudske fronte, v kateri bi bile vključene vse demokratične organizacije od KP, SIAU, OF pa do vseh ljudskih množičnih organizacij, ki bi sprejele volivni program demokratičnega bloka, bila najprimernejša oblika nastopa demokratičnih sil pri volitvah». Osnovne točke programa take ljudske fronte bi morale biti: borba za spoštovanje mirovne pogodbe, za čim večjo politično in ekonomsko neodvisnost Tržaškega ozemlja, borba proti maršalizaciji Trsta z vsemi njenimi posledicami, ustvaritev gospodarskega sodelovanja Trsta z zaledjem, predvsem z Jugoslavijo itd.

S splošno pravilno zainteresiranostjo širokih ljudskih množic za volitve, z dosledno demokratičnim stališčem njih resničnega političnega predstavnika in s konkretno borbo za doseglo enotnosti demokratičnih vrst, je demokratično gibanje Tržaškega ozemlja dokazalo, da razume svojo vlogo v fronti svetovnih demokratičnih sil proti reakciji in da mu je tuje vsako frakcijskilstvo.

Nekaj prav nasprotnega pa so ob vprašanju tržaških volitev pokazali Vidaličevi razbijači demokratične enotnosti. Preko svojega glasila v besedah, na terenu pa v de-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Prvi resnični zastopniki slovenskega ljudstva v goriškem občinskem svetu

Prvič v zgodovini si je slovenska narodna manjšina, ki živi na Goriškem, izvolila svoje zastopnike v občinski svet, zastopnike, ki bodo branili interese naše manjšine, ki se bodo borili za uresničitev težnj goriških Slovencev v njihov blagor in v blagor italijanskih sosesčanov. Prav zato so nedeljske občinske volitve važen mejnik v življenju goriških Slovencev.

Kandidatne liste za občinske volitve je predložilo devet političnih strank. Na 38 voliščih so dobile te stranke naslednje število glasov: Demokratična fronta Slovencev 2006, Komunistična partija Italije 1281, Krščanska demokracija 10302, Slovenska demokratska zveza 1122, Rinascenta Goriziana 1355, Unità Socialista 2387, Lega Democratica Repubblicana 982, Santa Gorizia 437, Movimento Sociale Italiano 1393. Na vsakih 500 oddanih glasov je dobil mandat 1 svetnik. Tako dobi DFS 4 predstavnike, KPI 2, DC 21, US 5, republikanci 2, Unione indipendenti 2, SDZ 2, MSI 2, Santa Gorizia pa je ostala brez zastopnika. Kot zastopniki Demokratične fronte Slovencev so bili izvoljeni Winkler Alfred iz Gorice, Makuc Anton iz Standreža, Paglavac Andrej iz Podgore in Pavlin Bogomir iz Gorice.

Volitve so potekle v redu in mirno. Demokratični Slovenci so izbrali iz svoje srede najboljše ljudi, ki bodo vodili borbo za doseglo

7. november velja po našem koledarju za začetek velike Oktobrske socialistične revolucije v Rusiji. V oktobra 1917. leta so ruski delavci in ubožni kmetje pod vodstvom srca in duše revolucije — Lenina, izvedli največji zgodovinski preobrat — socialistično revolucijo in začeli graditi dolje v zgodovini še nevideno državo novega tipa, ki gospodari v njej ljudstvo samo. Lenin je vzgajal v delovnem ljudstvu vero v lastne sile in vzbujal v njem iniciativo za izgradnjo novega življenja. Že v prvih dneh Oktobrske revolucije je Lenin postavil na prvo mesto obrambo dežele Sovjetov zavedajoč se, da ji bodo sovražniki svobode delovnega ljudstva stregli po življenju, dokler bodo obstajali. Skupaj s Stalinom je ustanovil močeno Rdečo armado, ki je pod njenim vodstvom ubranila domovino delovnega ljudstva pred vsemi napadi sovražnika. Lenin je storil giantsko delo za zmago socializma v Sovjetski zvezi. V izredno težkih razmerah je genialno zadržal pot k socialistični preobnovi sovjetskega življenja, kar je dvignilo nivo sovjetskega človeka na doslej nikjer dosegljivo višino. Veliko Leninovo delo je nadaljeval tov. Stalin na čelu enakopravnih svobodnih sovjetskih narodov.

Toda velika Oktobrska socialistična revolucija ni povedala v borbo za lepše človeško življenje samo sovjetskih narodov. Ideje velikega Oktobra so postale ideje vsega zatiranega človeštva vseh kontinentov, ki vsak dan teže prenaša jarem razpadajočega, pa zato podviljanega kapitalizma. Pod praporom idej velikega Oktobra in z bratsko pomočjo Sovjetske zveze so številni svobodoljubni narodi, med njimi tudi jugoslovanski, dobojevali svojo narodno in socialno osvoboditev v drugi svetovni vojni, mnogi pa se še danes bore proti imperializmu z orožjem v rokah.

Leninovo ime, njegova dela in nauki bodo preživeli tisočletja in še vedno bodo neizbrisljivi viri za nenehni napredek človeštva

Kako poznajo slovensko vprašanje

Ernest Radich, «sindikalist», ki je bil leta 1946 izključen iz KP STO-ja zaradi svojega italijanskega nacionalizma, je sedaj sveda Vidaličeva desna roka in prvi ideolog Enotnih sindikatov. Odkar ima to funkcijo, piše Radich članke v «Il Lavoratore» in «Unità Operaia». Članki so, v kolikor gre za sindikalne probleme, pač taki, kakršni je Radich sam: razkrivajo ideološko bedo Vidaličevega tabora in ne samo bedo, temveč izdajstvo interesov tržaškega delovnega ljudstva, povzru pa so še polni neprikritega ali pa slabo prikrita buržoaznega italijanskega nacionalizma. Toda Radich razpravlja v svojih člankih tudi o Slovencih. Radich je vendar Vidaličeva desna roka, Vidali pa je ustanovitelj OF; torej je treba reči včasih tudi kakšno besedo o Slovencih.

V «Unità Operaia» od 29.10.48 je Radich zapisal med drugim tudi to: «Kar pa se tiče delavcev slovenske narodnosti, pa bodisi socialistov, komunistov, demokristjanov ali drugače diferenciranih, so vsi Enotnih sindikatih».

Da so slovenski delavci skoraj stodoletno v ES, je Radicheva ugotovitev točna, saj so slovenski delavci razredno močno zavedni in kot taki nikoli niso in tudi sedaj ne odobravajo antirazredne izdajalske politike sedanjega vodstva Enotnih sindikatov, ki skušajo va vsako ceno sindikat delavstva utopiti v sindikat delodajalcev. Če bi samo to ugotovil, bi Radich zabeležil dejansko stanje; toda Radich govori tudi o slovenskih socialistih, demokristjanih in drugače diferenciranih.

«Se tacuises, philosophus mansises», Radich!

Sedem let je že, kar se je slovensko ljudstvo v borbi za svoje življenje otreslo svoje rak rane — strankarstva in se enotno pod vodstvom OF še danes bori. Slovenski delavec je bil prvi, ki je strankarstvo zavrgel kot ponošeno suknjo. Mogoče pa misli Radich na slovenske narodne izdajalce, ko govori o slovenskih demokristjanih? Če se že ta človek zanima za slovensko vprašanje, bi se najprej pozanimal za dejstvo, da tem izdajalcem slovenski narod ne daje več pravice slovenstva in še, da teh predvsem med slovenskimi delavci nikoli ni bilo, vsaj toliko ne, da bi lahko govorili o demokristjanih.

Evo družine Bidovca in Malana in še kakšne zablodele vrane. In taki ljudje naj bi vodili slovenski narod?

Slovenski delavec

PO STALINOVH IZJAVAH

Zaskrbljen pomenek med šestimi očmi

svojih nacionalnih pravic, v okviru imperialistične nazadnjaške države, kateri so bili nasilno priključeni po zaslugi ameriških, angleških in francoskih imperialistov. Prav tako pa se bodo borili za interese vsega tamkajšnjega demokratičnega delovnega ljudstva, ki tako ostali zvesti programu, ki staja jim ga narekovali osvobodilna borba in komunistična partija.

Da pa DFS ni na volitvah nastopila skupno s KPI, ni njena krivda. Večina Slovencev na ozemlju, priključenem k Italiji, je bila vključena v osvobodilno fronto in po tej množični organizaciji v SIAU. Goriško vodstvo KPI pa je razbilo SIAU, češ da bi KPI lahko očitali, da vodi protitalijansko politiko, če je združena s Slovenci v skupni organizaciji. OF na Goriškem, ki je bila kot celota vključena v SIAU, je po razpadu te celo menjala svoje ime v demokratično fronto Slovencev, da bi KPI olajšala njeno stališče do drugih italijanskih formacij.

Pred volitvami pa je Komunistična partija Italije napadla demokratično fronto Slovencev, češ da je nacionalistična in trockistična ter postavila sama svojo listo in na občinskih volitvah tudi ločeno kandidirala. Po vsem tem razvoju jasno vidimo, da je Demokratična fronta Slovencev napravila vse, da bi ostala skupna demokratična fronta močna in strnjena, kakor je

(Nadaljevanje na 4. strani)

Po širokem svetu

KRONIKA

◉ Jugoslovanska vlada je pri italijanski vladi ostro protestirala zaradi odlikovanja italijanskih enot, ki so v času vojne operirale v Jugoslaviji na Hrvaškem in v Crni gori, kjer so izvedle vrsto pokoljev civilnega prebivalstva in požigov vasi in mest.

◉ Odredba Varnostnega sveta za prenehanje sovražnosti v Palestini ni dosti veljala. Samo nekaj dni potem so namreč arabske sile napadle židovske položaje v Ein She-manu, židovske čete pa so napadle egiptovske položaje.

◉ V Stuttgartu v ameriški coni Nemčije je prišlo 28.10 do velikih protiameriških demonstracij. Vojaške oblasti so zato odredile policijsko uro.

◉ Velike mirovne manifestacije so bile tudi v Londonu. Organizirala jih je anglo-sovjetska zveza.

◉ Med novo ustanovljeno vlado Koreje in vlado Jugoslavije bodo vzpostavljeni redni diplomatski in gospodarski odnosi.

◉ Potrjujejo, da bo Organizacija Združenih narodov končala svoje letošnje zasedanje 10. decembra. V primeru pa, da bi se delo politične komisije zavleklo, bo ta nadaljevala delo v februarju leta 1949 v New Yorku.

◉ V Pragi se je pričel proces proti skupini teroristov, ki so pripravljali atentat proti glavnim političnim predstavnikom.

◉ V Grčiji je prišlo zaradi neuspehov vladnih akcij, da bi zadušili uporno borbo grških partizanov, do vladne krize. Ministrski predsednik Sofulis je imel namen odstopiti, vendar si razne desničarske stranke prizadevajo, da bi krizo odložile, trdeč, da še ni prišel čas za drugačno politiko vlade. Enote demokratične vojske medtem napredujejo na Peloponezu in na Gramosu, kjer so 28. oktobra na dan obletnice demokratične armade zasadili partizani zastavo na najvišji vrh Gramosa.

◉ Poleg grškega vprašanja so v Varnostnem svetu glavne skupščine OZN razpravljali tudi o osnutkih glede nadzorstva nad atomsko energijo. Višinski je ostro kritiziral ameriški načrt o nadzorstvu nad tem orožjem, toda ameriški glasovalni stroj je vseeno sprejel ameriško resolucijo.

◉ Zadnje vesti iz Amerike poročajo, da so pri volitvah bile velike potvorbe predvsem na škodo progresivne stranke. V nekaterih krajih, kjer je kazalo, da bo imela progresivna stranka večino, so s fašističnimi metodami nastopali člani Ku Klux Klana.

◉ Iz Berlina poročajo, da je ameriški senator Pepper zahteval od Trumana, da pošlje v Moskvo znanega sodnika Vinsona na pogajanja glede Berlina.

◉ V Solunu so monarhofašisti justifikirali 9 na smrt obsojenih partizanov.

STALINOVE IZJAVE so postavile notice nove vojne ob zid

Generalisim Stalin

Inozemskim dopisnikom v Moskvi so izročili v zunanjem ministru vprašanja, ki jih je dopisnik »Pravde« postavil generalisimu Stalinu, in njegove odgovore.

PRVO VPRAŠANJE: »Kako ocenjujete Vi rezultat diskusije v Varnostnem svetu glede položaja v Berlinu ter postopanje britanskega, ameriškega in francoskega predstavnika v tem vprašanju?«

ODGOVOR: »Smatram jih kot pojave napadalnega značaja politike angleških, ameriških in francoskih vodilnih krogov.«

DRUGO VPRAŠANJE: »Ali je res, da je v avgustu t. l. prišlo do sporazuma med štirimi državami o vprašanju Berlina?«

ODGOVOR: »Res je. Znano je, da je 30. avgusta prišlo v Moskvi do sporazuma med predstavniki Sovjetske zveze, ZDA, Velike Britanije in Francije z namenom, da se podvzamejo istočasni ukrepi za odpravo omejitev prometa z ene strani in da se z druge strani v Berlinu uvede nemška marka sovjetskega področja kot edini denar. Ta dogovor ni prizadeval prestiza nikogar, upošteval je interese strank in jamčil možnost nadaljnje sodelovanja. Toda vladi ZDA in Velike Britanije sta zatajili svoje predstavnike v Moskvi in izjavili, da dogovor ne obstaja, t. j. prekršili sta ga s tem, ko sta odložili, da predložita vprašanje Varnostnemu svetu, kjer razpolagajo Anglo-američani z zagotovljeno večino.«

TRETJE VPRAŠANJE: »Ali je res, da je pred kratkim med razgovori v Parizu prišlo ponovno do sporazuma glede položaja v Berlinu, preden je bil ta predložen Varnostnemu svetu?«

ODGOVOR: »Da, res je. Argentinski predstavnik Bramuglia, ki je bil hkrati predsednik Varnostnega sveta in ki je v imenu drugih prizadetih držav vodil neuradna pogajanja s tov. Višinskim, je nam-

reč imel v rokah načrt za rešitev berlinskega vprašanja, toda predstavniki ZDA in Velike Britanije so ponovno proglasili ta dogovor kot neobstoječ.«

ČETIRTO VPRAŠANJE: »Ali je mogoče obrazložiti vzroke tega nesporazuma?«

ODGOVOR: »To se pojasnjuje z dejstvom, da tisti, ki stremijo po napadalni politiki v ZDA in Veliki Britaniji, se ne smatrajo zainteresirane pri sklenitvi dogovora ali pri sodelovanju s Sovjetsko zvezo. Ne želijo nobenega dogovora in nobenega sodelovanja, pač pa »razgovore« o dogovoru z namenom, da te razgovore razbijejo in da zvalijo na Sovjetsko zvezo krivdo, da bi tako dokazali, da je sodelovanje s Sovjetsko zvezo nemogoče. Vojni hujskači, ki želijo sprožiti nov spopad, se bolj kot vsega bojijo sporazuma ali sodelovanja s Sovjetsko zvezo, ker politika sporazuma z našo državo spodkopava njihove pozicije in napravlja napadalno politiko teh gospodov brezpredmetno. Prav iz tega vzroka so se razbili že sklenjeni dogovori in predstavniki teh vlad so s postavljanjem vprašanja Berlina pred Varnostni svet samo kršili ustanovno listino Organizacije združenih narodov. V Varnostnem svetu razpolagajo z zagotovljeno večino, pred katero lahko »dokažejo« vse, kar hočejo. Toda čemu vse to? Zato, da se dokaže nemogućnost sodelovanja s Sovjetsko zvezo in potreba po novi vojni, in da se tako pripravijo potrebni pogoji za to vojno. Sedanja politika ZDA in Velike Britanije je napadalna politika.«

PETO VPRAŠANJE: »Kako je treba gledati na postopanje predstavnikov šestih držav v Varnostnem svetu: Kitajske, Kanade, Ar-

gentine, Kolumbije in Sirije?«

ODGOVOR: »Očitno podpirajo napadalno politiko.«

SESTO VPRAŠANJE: »Do česa to lahko dovede?«

ODGOVOR: »To lahko dovede samo do sramotnega poraza hujskačev na novo vojno. Churchill, glavni med njimi, je že zgubil zaupanje svojega naroda in demokratičnih sil v svetu. Ista usoda čaka vse druge. Narodi se še predobro spominjajo strahot zadnje vojne in sile javnega mnjenja, ki so naklonjene miru, so premočne, da bi jih Churchillovi učenci lahko pogazili.«

Zbeganost v taboru vojnih hujskačev

Stalinove izjave se zaradi osvelitve ozadja nesporazuma glede »berlinske krize« pred OZN postavile ob zid sicer gostobesedne vodilne diplomate zapadnega tabora.

Spričo razkriti, s katerimi je nastopil tov. Stalin, je marsikateri diplomatski zagovornik vojnih hujskačev, ko se je lotil komentirati Stalinove izjave, zašel v nerodna protislovja, zvrčanje odgovornosti ali pa v osorne, kaj male diplomatske izjave, ki kažejo, da je Stalin zadel v živo.

Ko so novinarji v palači Chaillot v Parizu, kjer so zasedanja OZN, zvedeli za Stalinove izjave, so začeli iskati stike z različnimi ameriški, angleškimi in francoskimi ter »neutralskimi« diplomati, v prvi vrsti pa z Bramuglio, ki je posredoval v berlinski zadevi, toda nikomur se niso mogli približati. Ko pa sta končno neki poljski in italijanski novinar naletela na ameriškega delegata Jessupa, jima je ta priznal, da je sporazum o Berlinu obstajal, da pa so ga Angleži

odklonili. Na poznejši seji je isti Jessup dejal, da sta sporazum, ki sta ga dosegla Bramuglia in Višinski, odložili dve delegaciji. Angleški zastopnik na seji je takoj pristavil, da sta ti dve delegaciji bili legacija države, kateri pripada Bramuglia, ki je sporazum z Višinskim kitajska in argentinska, torej tudi šklenil. Francozi seveda nočejo imeti ničesar s stvarjo in pravijo, da jim niso znani razlogi, zakaj Amerika in Anglija nista sprejeli sporazuma Višinski-Bramuglia. Sam Bramuglia pa ni hotel dati nobene izjave, zatrjujoč, da je rešitev »berlinske krize« še vedno možna in da je celo več poti do nje.

Vse to opletanje in vsa ta zbeganost zapadnih diplomatov pa samo potrjuje 1.) obstoj sporazuma o Berlinu, katerega so nekateri diplomati hoteli zakriti in 2.) da s tem, ko zvrčajo krivdo drug na drugega, zapadni diplomati odkrito kažejo svojo slabo vest, da so že drugič zatrli v rasti akcijo, ki bi mogla razjasniti viharno mednarodno atmosfero, z namenom, da bodo še v naprej demagoško obtoževali SSSR za ogroževalko miru.

V nasprotju z vojnimi hujskači in njihovimi diplomati pa svetovno javno mnenje in demokratični vodilni krogi raznih držav komentirajo Stalinove izjave kot razkrinkanje napadalnih namenov anglo-francosko-ameriških vladnih krogov. Vsi svetovni demokratični listi, predvsem jugoslovanski, češkoslovaški, poljski, madžarski in drugi, pišejo, da bodo v odgovor napadalnim namenom angloameriških imperialistov demokratične sile še bolj strnile svoje vrste in se združile okrog Sovjetske zveze, kajti demokratične sile so se utrdile v veri, da bodo združene lahko prečile nakane imperialistov in da se bo vsaka njih vojaška pustolovščina končala s sramotnim porazom vojnih hujskačev.

Ljudska vojska Kitajske v silovitem osvobodilnem pohodu

Ljudska vojska Kitajske je dokončno zavzela Mukden, prestolnico Mandžurije. V bojih za to važno središče so se edince narodno osvobodilne vojske posluževale angleškega in ameriškega orožja, ki so ga odvzele kuomintangovim četam. V bojih so sodelovali tudi oddelki korejskih partizanov. Ta zmaga ni pomembna samo zaradi osvoboditve važnega prometnega središča, temveč tudi in predvsem zato, ker predstavlja začetek dokončnega razkrajanja kuomintangove vojske.

V bitki za Mukden je Cangkajšek izgnal najmanj 300.000 ljudi ali pet armad, katerih preostali del se skuša sedaj zamen umakniti v provinco Jehol. Tem razbitim enotam poveljujejo najboljši Cangkajškovi generali, kar pa kritičnega položaja kuomintangove armade ne bo rešilo.

Po osvoboditvi Mukdena napredujejo komunistične armade proti jugu proti mestoma Jing Kow in Hulu Tao, dvema važnima lukama ob obali Rumenegega morja, ki bosta v kratkem postali kitajski »Dunkerque«. Glavna smer napredujočih komunističnih armad pa je proti mestoma Peking in Tienčinu, katera se po zadnjih vesteh že pripravljata na obrambo.

Kako je položaj za Cangkajška težak, kaže tudi dejstvo, da je Cangkajšek sklical svoj vojni svet, kateremu je priznal, da je civilna vojna na Kitajskem prišla v odločilno fazo in da bodo bitke v prihodnjih treh mesecih odločilne za Kitajsko. Poraz pri Mukdenu bo prav gotovo stal glavo tudi marsikateremu generalu Cangkajškove vojske, kot kaže to primer glavne poveljnika vseh čet v Mandžuriji generala Wei Li Huang, ki je ušel iz Mukdena, preden so tega osvobodile narodno osvobodilne čete. Tudi v samih nankinških vladnih vrstah je poraz pri Mukdenu povzročil zmedo, ki se je začela

Zemljevid k bojem na Kitajskem

z odstopom predsednika vlade Wonga in finančnega ministra Wanja.

Politični krogi menijo, da bo to krizo težko rešiti, ker bodo nadaljnji porazi vladnih armad povzročili čedalje večjo zmešnjavo. V samih vladnih krogih se namreč pojavljajo težnje po spremembi sedanjega vladnega politike. Mandžurski poslanec Tu Hum Jo je izjavil, da je bila mandžurska vladna vojska žrtvovana za koristi Združenih držav Amerike v trenutku, ko se je začela velika, toda brezupna bitka.

Vendar ameriški imperialisti ne mislijo tako. Kot mislijo zbegani nankinški vladni krogi. Združene države Amerike se povsem zavedajo nevarnosti položaja in so v največji naglici odobrile novo pošiljko orožja na Kitajsko. Po drugi strani pa poroča agencija Nova Kitajska, da pripravljajo ZDA široko tajno protikomunistično organizacijo v Aziji, ki naj bi jo vodil zunanji minister preko poslanstev

v raznih državah. Poročilo pravi, da je taka organizacija že ustvarjena na Japonskem in v južni Kitajski in da deluje povsem enako kot »kurad strategične službe«, ki obstaja v sklopu Mac Arhturjevega glavnega štana in ki predstavlja osrednjo špijonažno organizacijo. Po omenjenem poročilu naj bi ZDA poslane na Kitajsko velike količine radioodajnih postaj in drugih sredstev za špijonažo. V bodočnosti je pričakovati še odločnejšega vmešavanja ZDA na Kitajskem, ker pač sedanje volitve v Ameriki ne dopuščajo, da bi vlada podvzela kaj obsežnejšega v pomoč Cangkajšku.

Vse večji uspehi kitajske ljudske armade dokazujejo, da ne more sil, ki se bore za svobodo svoje dežele, uničiti nobena ameriška pomoč, pa naj bo še tako velika in izdatna. Ta lahko kvečjemu podaljša trpljenje kitajskega ljudstva, ne more pa prenesti ameriškim imperialistom zaželenega uspeha.

◉ Stari Winston Churchill je sam potrdil, kar mu je po pravici dejal tov. Stalin. Ko je govoril v zbornici, je Churchill dejal: Samo atomska bomba lahko reši svet pred silami komunizma. Ubogi svečenik atomske bombe!

Italijanska vlada še do danes ni izdala nobenega poročila, ki bi kaj več povedalo po kaj je prišel Marshall v Rim. No, ta karikatura vam tudi brez pojasnila italijanske vlade pove vse

Proces proti mišljenju

1. novembra je sedlo v New-Yorku na zatožni klopi pred Velikim sodiščem dvanajst obtožencev. Niso na zatožni klopi morda zato, ker so obtoženi, da so pripravljali zaroto ali da so špijoni. Cisto odkrito so obtoženi, da so marksisti, da so učili Marksov nauk, ki ga v Washingtonu smatrajo za nasprotnega ameriškemu redu.

Pred svetom se torej razvija — tudi po mnenju tožiteljev — proces proti mišljenju, torej politični proces, ki obtožencem ne more očitati drugega, kakor da so učili doktrino, ki dovoljuje uporabo moči in nasilja. Obtoženci bi na te očitke lahko odgovorili, da so ustale Združene države Amerike s pomočjo nasilja v vojni za neodvisnost proti zakoniti oblasti angleške krone. ZDA so si torej z nasiljem ustvarile svojo določeno socialno in gospodarsko strukturo.

Toda osnova newyorškega procesa je drugače.

Policija v New-Yorku dobro ve, kdo v Ameriki sistematično prakticira nasilje v korist manjšine proti večini, dobro ve, da marksizem prepoveduje proletarsko gibanje, ki je spontano gibanje ogromne večine za koristi ogromne večine in ki se zateka k sili samo tedaj kadar brutalna manjšina skuša preprečiti večini, da izrazi svojo demokratično voljo.

Toda ideološki dvoboj je le pretveza za proces proti dvanajstim. V resnici je bistvo procesa za vsako ceno ohraniti možnost preobrazbe ZDA v fašistično državo.

Toliko časa, kolikor obstaja v ZDA komunistična partija, tega ni mogoče izvesti. Ze sam obstoj partije zagotavlja spoštovanje ustave, čeprav je to spoštovanje večkrat samo formalno.

Ta ustava, čeprav v vsakodnevni praksi večinoma zasmehovana, predstavlja vendar oviro za vojno stranko. Težnji, da bodo z zakonom Taft Hartley likvidirali sindikate, bo naravno sledil poskus postaviti komunistično partijo izven zakona in posledica tega bo zopet napad na napredne in liberalne sile.

Med vsemi znaki, da se neka država pripravlja na napadalno vojno so ti najznamenitejši. Po tej je korakala hitlerjanska Nemčija, fašistična Italija in imperialistična Japonska.

Vse zapadne države v Evropi budno spremljajo proces v New-Yorku, ker vedo, da bo služil za zgled raznim «sodbam» tudi v njihovih deželah.

Po nalogah Washingtona je že pripravljena obtožba proti komunistični partiji Italije in Francije: namen imajo izključiti iz državne skupnosti vse tiste, ki se nočejo podrediti ukazom parlamenta. Obsodba dvanajstih bo podžgala satelite Amerike v misli, da jim je vse dovoljeno.

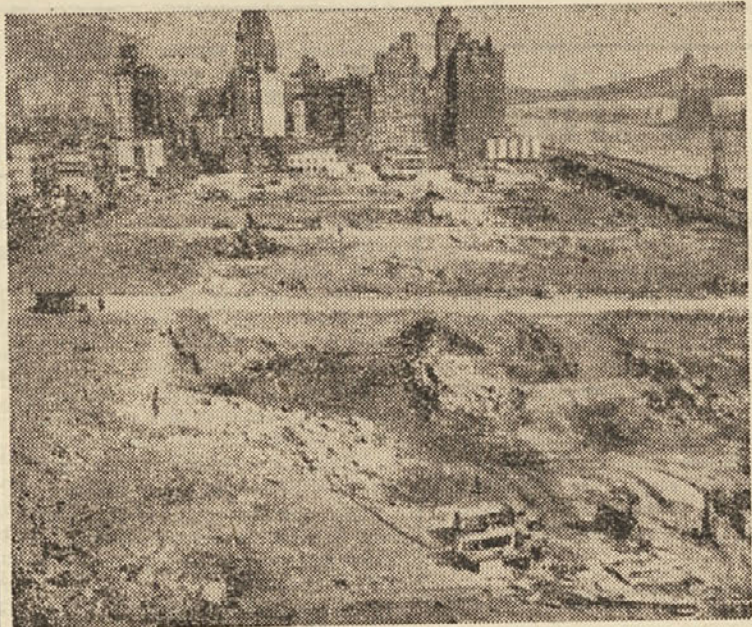
Člani komunistične partije Francije pozivajo vse komuniste sveta:

«Ščititi moramo dvanajst obtožencev, kajti to je borba za mir in v tej borbi moramo zmagati, ker lahko zmagamo. Kakor koli je vojna stranka v Ameriki močna, vendar ni absolutna gospodarka. Če bi se čutila zmagovalka, bi ne postopala na ta način.

Brez dvoma lahko javno mnenje prepreči newyorškim sodnikom, da bi izrekli sodbo nad ljudmi, ki so najboljši za mir. Zato stojmo vsi možje in žene ob strani Fosterja, Dennisa, ob strani dvanajstih za stranko miru in tisti deželi, kjer je najbolj ogrožena — v srce same trdnjave vojnih hujskačev!»

Pretekli teden sta Piccard in njegov pomočnik Kozyns začela s potapljaškimi poizkusi v Gvinejskem zalivu. Najprej so spustili v morje gondolo brez posadke, da preizkusijo njeno vzdržljivost. Gondola je dosegla globino 1400 m. Pri dvigavanju gondole na površino pa so se pojavile težkoče tehničnega značaja, ki pa so jih po daljšem trudu premagali. Zaradi tega in pa zato, ker so nastopili v Gvinejskem zalivu morski tokovi, je Piccard nadaljuje poizkuse preloži!

Palačo OZN grade

Pogled na prostor v New Yorku, kjer so začeli graditi palačo Organizacije združenih narodov

Vzgoja nemške mladine v vzhodnih in zahodnih oblasteh Nemčije

Brezdvomno igra v prevzgoji mladine glavno vlogo šola in učiteljstvo. Zato je tudi potsdamska konferenca zlasti poudarjala, da je potrebno uvesti v vsej Nemčiji nov vzgojni sistem. V poglavju o vzgoji pravijo med drugim, da se mora vsa prevzgoja v Nemčiji izvajati tako, da bo povsem odstranila posledice nacistične in militaristične vzgoje in s tem omogočila uspešen razvoj demokratičnih idej. Sporazumno s to odločitvijo potsdamske konference je bil spomladi 1946 v vseh deželah sovjetske okupacijske oblasti Nemčije sprejet zakon o demokratizaciji narodne vzgoje, ki je nastal iz vztrajne iniciative sovjetske vojaške uprave. Pri izvedbi šolske reforme je bil uveden sistem enotne vzgoje za vse vrste šole od otroškega vrtca pa do visokih šol in univerz. Obiskovanje šol je brezplačno. Verski pouk je bil predan v roke cerkvenih občin in ni šolski predmet. V zvezi s šolsko reformo so bile ukinjene tudi vse zasebne šole. Če je v fašistični Nemčiji lahko samo 3% učencev

iz delavskih vrst prešlo na srednje šole in samo 2% na univerze, je danes na primer na Saksoskem po izvedbi šolske reforme v septembru 1947 število delavcev in njihovih otrok na univerzi v Leipzigu 40% vseh vpisanih slušateljev. Ta odstotek se poveča na 52%, če prištejemo slušatelje omenjene univerze, ki izhajajo iz kmečkih in obrtniških družin. V letošnjem šolskem letu je 13% vseh slušateljev univerze v Leipzigu izključno iz vrst delavcev. Podoben je položaj tudi na vseh ostalih univerzah in različnih šolah sovjetske okupacijske oblasti Nemčije. Omeniti je potrebno, da prejema redno mesečno stipendijo visoko število visokošolcev, katerih starši so delavci in revni kmetje. O velikem pomenu, ki ga pripisuje sovjetska okupacijska uprava splošni izobrazbi, govori dejstvo, da je bilo že v oktobru 1945 odprto več kot 10.000 ljudskih šol. V šolskem letu 1946 - 47 je bilo odprtih še mnogo novih šol in število vseh vpisanih učencev, dijakov in visokošolcev je znašalo 2.872.519, medtem ko jih je bilo v letu 1939 na istem ozemlju samo 1.886.676. Istočasno s temi šolami so bile odprte strokovne šole za vajence z več kot 400.000 učenci.

Povsem obraten je pa v tem pogledu položaj v zapadnih okupacijskih oblasteh Nemčije. Kakor piše o tem problemu časopis «Lubecker Nachrichten» (angleška okupacijska oblast) blodi nemška mladina brez cilja in upanja po mestih in pristaniščih, valja se po velikih kolodvorih, napolnjuje prenočišča, krade in trguje na črno. Angleška tiskovna agencija Reuter, ki je nedavno tudi obravnavala to pereče vprašanje, pravi, da dosega število take nemške mladine stotisoče in v tej zvezi poudarja, da je vprašanje mladega nemškega pokolenja danes najbolj važno in njegova rešitev zelo nujna.

V čem pa leži vzrok bednega položaja nemške mladine v zapadnih okupacijskih oblasteh? Agencija Reuter objasnjuje to vprašanje as splošno mrznjo nemške mladine za delo in vse preveliko vnetostjo za šport.

Dejansko pa leži razlog v življenjskih pogojih mladih ljudi na vseh treh okupacijskih oblasteh.

V zapadnih oblasteh obstajajo še vedno fašistične in militaristične organizacije, kot sta n. pr. «Zveza mladih sudetskih Nemcev» in «Zveza beguncev iz Poljske» v ameriški in organizaciji «Mladi Vikingi» in «Mladi orli» v angleški oblasti. Zato so pa zapadni predstavniki v kontrolnem svetu sklenili razpustiti «Zvezo svobodne nemške mladine», v kateri je organizirana miroljubna in antifašistična mladina iz vse Nemčije. Potrebno je tudi poudariti, da stoji nekatere skupine mladine pod direktno zaščito okupacijskih vlad. Nedavno se je vrnil 22 letni bivši SS-mann Schwanengel iz tabora vojnih zločincev, ki se nahaja v bližini mesta Muenchena v ameriški okupacijski oblasti in je pripovedoval, da je v tem taboru videl take stvari, kakršnih nemško prebivalstvo ni videlo že več let. Po njegovem pripovedovanju nosijo oficirji SS v taboru svoje uniforme in se pozdravljajo z ameriški častniki bodisi na vojaški način ali pa z roko. Mnogo mladih Nemcev v ameriški oblasti je v tako imenovani «industrijski policiji» in v ameriškem sektorju Berlina v tako imenovani «črni gardi». Mladi Nemci «industrijske policije» so v mesecu aprilu na Hesenskem organizirali provokacije na komunističnih predvolivnih zborovanjih medtem ko je «mlada garda» v istem času napadla v ameriškem sektorju vodilne predstavnike «Zveze svobodne nemške mladine». Mladina zapadnih oblasti odhaja množično v francosko tujsko legijo, v različne francoske rudnike in angleške tekstilne tovarne. Na zapadu še do danes ni bila izvedena šolska reforma, dasi se o njej stalno govori. Število šol stalno pada in na vseh šolah uče divji fašisti. Učna snov je ista kot je bila v času Hitlerja. Fašistične knjige od fašističnih avtorjev izhajajo svobodno in brez omejitev.

(INPRESS)

Amerikanci so izbrali manjše zlo in namesto favoriziranega Deweya, izbrali Trumana

Volivni rezultati

Volivna kampanja, v kateri so ameriški trusti podprli svoje stranke s težkimi milijoni dolarjev, je dala svoje sadove. Volivni rezultati v 117.872 volivnih sektorjih v ZDA so naslednji:

Truman	21.593.396 glasov
Dewey	19.877.162 glasov
Wallace	998.847 glasov
Thurmond	826.847 glasov

Na podlagi teh rezultatov bodo dobili demokrate v reprezentantski zbornici 261 zastopnikov, republikanci pa 174. V senat pa so dobili demokrate 54, republikanci pa 42 zastopnikov.

Veliko število volivcev se je glasovanja vzdržalo, saj jih je od 92 milijonov glasovalo samo okrog 55 milijonov.

Tretja najmočnejša stranka v ZDA je sedaj mlada progresivna stranka Henrija Wallaca, ki je dosegel okrog 1 milijon glasov, od katerih jih odpade samo na New York 423.422.

Volivni izidi so presenetili javnost zapadnega sveta

Trumanova zmaga je presenetila ameriške, angleške in francoske politične kroge, ki so napovedovali zmago republikanskega kandidata. Sedaj hitijo vsi iskati razloge za Deweyev poraz, toda o teh nekaj misli niže. Kako veliko je bilo presenečenje v ZDA, priča dejstvo, da je vpliven list «Chicago Tribune» prvi dan volitev, prepričan v končno zmago Deweya, z velikimi črkami napisal: Dewey je porazil Truman.

Truman

Dewey

mana. Angleški tisk, ki je vse do končnega izida dajal prednost Deweyu, je začel takoj po objavljenih rezultatih povelicevati Trumanovo zmago. Francoski krogi pa ne izražajo preveč jasno svojih nagnjenj, vendar so z izidom zadovoljni, ker upajo, da jim je s Trumanovo zmago še v naprej zagotovljena ameriška pomoč, brez katere se ne morejo uspešno zoperstavljati notranjim težavam v Franciji. V Organizaciji združenih narodov v Parizu pa so mnenja, da bo volivni izid razjasnil položaj v dveh točkah: v berlinskem vprašanju, kjer je nekaj časa Truman nasprotoval Marshallu in v palestinskem vprašanju, v katerem se je ameriška delegacija pokazala dokaj negotovo.

Realni komentarji evropskega vzhoda

V Sovjetski zvezi in drugih vzhodnih državah menijo, da je po-

novna afirmacija demokratov in ponovna Trumanova zmaga manjše zlo, ki je moglo priti. Pravijo, da je Truman nadoknadil svoje slabše izglede s tem, da je v zadnjih dneh volivne kampanje na široko obljubljal delavskim množicam liberalnejšo notranjo politiko in miroljubnejšo zunanjo politiko. V nemških krogih, ki so blizu Sovjetom, smatrajo Trumanovo zmago kot začetek zmernejše politike do Sovjetske zveze. Višinski je v Parizu skoro izrazil svoje mnenje: «Kaj vam hočem reči. Ničesar gotovega ne vem», je dejal novinarjem; neki jugoslovanski delegat pa je odgovoril v humorističnem tonu: «Edina razlika med obema kandidata je v tem, da ima eden brke, drugi pa ne». Neki britanski vodilni komunist je dejal, da predstavlja Trumanova zmaga bolj glasovanje proti republikancem kot pa za demokrate.

Vzroki Deweyevega poraza in Trumanove zmage

Glavne vzroke Trumanove zmage moramo upravičeno iskati v pojavu progresivne stranke, ki je že na svojem prvem nastopu pokazala, kako se število njenih pristašev veča. Program progresivne stranke Henrija Wallaca je namreč prisilil Truman, da je obljubil liberalnejšo politiko na znotraj in večjo skrb za obrambo miru na zunanji. Po volitvah je Henri Wallace dejal: «Ameriško ljudstvo je dokazalo, da je odločno proti zakonu Taft-Hartley, ki uničuje delavce in proti višanju cen na škodo potrošnikov. Ta vprašanja bi sploh ne bila predmet predvolivne kampanje, če ne bi ob njih vodila borbe progresivna stranka. V resnici je Wallaceova kampanja prisilila Truman, da se je v veliki meri odrekel kompromisarstvu z republikanci. Največji uspeh Wallaceove akcije pa je bil v tem, da je Truman vsaj formalno napovedal, da bo v bodoče demokratska stranka hodila po poti, ki jo je začrtal Roosevelt.

Bodočnost bo seveda pokazala, koliko veljajo Trumanove izjave in obljube, vendar tudi če ne bodo veljave nič kar je najbolj verjetno, je glasovanje zgovoren dokaz, da so zaupali Trumanu ne zaradi Truman, ampak zato, ker niso zaupali še bolj reakcionarnim republikancem. To potrjujejo tudi delni volivni izidi. Henri Wallace je izjavil, da se bo progresivna stranka borila še naprej, da bo Truman izpolnil svoje obljube, ki jih je dal volivcem.

Spremembe v vladi ZDA?

V zvezi z volivnimi izidi napovedujejo tudi spremembe v vladi. Tako naj bi Marshall, ki se ni posebno potegoval za Trumanovo zmago, odstopil in na mesto zunanjega ministra ZDA bi prišel Foster Dulles. Dosedanjšega predsedni-

Wallace

ka senatne komisije za zunanje zadeve Wanderberga pa naj bi zamenjal senator Conally.

Nauk volitev

Ameriške volitve predstavljajo, kljub temu da so potekale številčno v znamenju borbe med dvema zastopnikoma trustov med dvema strankama, ki nimata ničesar skupnega z demokracijo, opomin vsem onim, ki hočejo ameriško ljudstvo speljati v nove vojne pustolovščine. Ameriško ljudstvo je glasovalo proti vojni, proti politiki surovosti do držav ljudske demokracije in proti fašističnim metodam v ZDA.

Borba francoskih delavcev se nadaljuje

Stavkovna borba delavcev v Franciji še vedno traja kljub ukrepom vlade, predvsem notranjega ministra Mocha, da z oboroženo silo stre trdovratno borbo francoskega delavstva. V takem vzdušju poteka tudi volivna kampanja za francoski senat, v kateri nastopa najbolj predrzno De Gaulle.

Francoske vladne čete so okupirale francoske tovarne

KRONIKA

Clana stavkovnega odbora iz leta 1946 Juraga in Semelli sta zapustila cono B in se vrnila v Trst. Seveda piše Lavoratore, da so ju tam preganjali, čeprav je izjavil Juraga dopisniku Giornale di Trieste, da ga v cono B niso nadlegovali in da je cono B prostovoljno zapustil. Jurago je policija zadržala in izpustila, pridržala pa je Semellija, ki se je sam javil policiji po prihodu iz cone B. Kot Vidali je pristal se Semelli tržaške policije ne boji.

V mali ladjedelnici «Cantiere Giuliano» so 1. novembra splovili 750 tonsko ladjo «Martas». Do sedaj je ta ladjedelnica zgradila 12 ladij.

Govorijo po Trstu, da bo škof Santia baje v kratkem premeščen v Benetke, kjer bo nadomestoval tamkajšnjega kardinala Patriarca. Za njim gotovo nihče ne bo jokalo.

V prosvetnem krožku na Greti so pripravili «Koroški večer». Vsi oddelčni odborniki tega društva so bili s tem sporazumni, določili so datum ter tudi o prireditvi obvestili vse člane društva. Dva dni pred prireditvijo pa so odpovedali prostore, češ da bo tisti večer italijanska kulturna prireditev. Seveda prireditve ni bilo prišel je le gospod Ferlan in nekaj predaval, le da je onemogočil slovensko kulturno prireditev.

Podoben kot na Greti je bilo 22. oktobra v prosvetnem društvu «Simon Grogortič» v Zgornji Skokliji. 21. oktobra je dobil odbor obvestilo, da ne more biti «Koroškega večera», ker potrebuje prostor za važnejši sestanek. Ko zmanu in njegovim seveda ni važno koroško vprašanje, ako imamo vendar v Trstu toliko bolj važnih problemov. 22. oktobra pa kljub tolikim važnejšim problemom le ni bilo nobenega sestanka na Zgornji Skokliji.

V tržaško luko, je priplulo v zadnjem tednu nekaj ladij s tovarom. Tako je priplajala italijanska ladja 680 ton lanenega semena. Ladja «Assunzione» pa je priplajala iz Tunisa 7772 železne rude. Iz Trsta pa je švedska ladja odpeljala v Palras 328 ton lesa.

Nepoklicanim gostom je morala odpreti gospa Eliza Stoini, ko so trkali na njena vrata, ker so ugotovili, da je bilo v stanovanju omenjene gospe nedovoljeno shajanje vojakov in tržaških lahkotnikov. Nezaželeni gostje policisti so gostoljubno Elizo in njene goste peljali na policijo.

Prometne nesreče se vrste vsak dan v tem našem živahnem mestu. Dogoti se, da prepeljejo v bolnico kar po štiri ponesrečene hkrati. Tako se je Furlan Marija zadela s kolesom v avto, Furlani Josip z motornim kolesom v kolesarja Dobrolo Ferdinanda, Zupar Stefanijo pa je povozila konjska vprega.

V Starem mestu se večkrat pretepa. Popoldne so se začeli pripravljati trije možje. Dobri prodajalec limon, stari Mauro Croce jih je hotel pomiriti, tedaj pa se je nad njimi zablistel nož in nekdo je prerezal enega izmed prepirljivcev po licu. Ta je mislil, da ga je stari limonar in se je besno zagnal proti njemu. Možak pa trdi, da ni imel noža. Videti je, da pregovor «dobrota je sirota» dobro pristaja tudi tržaškim prilikam.

SHPZ sprejema še vedno prijave za tečaje slovensčine, knjigovodstva, stenografije in drugih trgovskih predmetov. Tečaj se bo v kratkem pričel.

Delavske zadruge v Trstu izdajajo svoje glasilo «Zadrugar», ki piše o posebnih vprašanjih, ki se tičejo organizacij zadrug in o tehnični izpopolnitvi, o izobrazbi vajencev te stroke i. dr. List dajejo poslovalnice svojim članom brezplačno.

V korist Dijaške Matice je bil v zadnjem času odlično uspel koncert v Kinu ob morju, na Opčinah pa predstava «Miklov e Zale». Vse slovenske ustanove in vsak poedinec je dolžan obiskati take prireditve, ker s tem podpre našega dijaka.

Poklonili smo se žrtvam

Kakor po divjem orkanu so po nečloveškem klanju ležale vasi tihe in samotne - mrtve, mesta zavita v žalost z ožganimi zidovi, ki so štrleli v nebo kot priče komaj končanega pustošenja.

V družinah je ostala boleča praznina, vrzel, ki je nikdar več ne bo izpolnila draga mati, sestra, dobri oče, brat...

Toda njihovi obrazi, imena, njihovo delo, ponos in pogum napolnjujejo naša srca, naše misli, naše želje: da živimo po njihovem zgledu, da smo neustrašni in horbeni, dokler ne zmaga vodilna misel naših borcev zadnje vojne.

Njihov spomin je svet vsem množicam, njemu smo se poklonili v preteklih dneh.

Počastili smo žrtve nenasitne Rižarne, počastili nesrečnike, ki so viseli v ulici Ghega, se poklonili spominu žrtv v ulici Massimo d'Azeglio in s tem izpričali le majhen del vsega, kar nosimo v svojem srcu: hvaležnost, spoštovanje in pa veliko, veličastno obljubo, da bomo nadaljevali njihovo delo, delo za osvoboditev človeštva.

O tečaju za žensko obrt pri SHPZ

SHPZ je lansko leto organizirala tečaj za narodne in umetne vezenine, pletenje in šivanje. Tečaj je obiskovalo redno okrog 30 učenek, ki so ob zaključku leta pokazale na krasni razstavi, kaj vse so se v tečaju naučile. Izbrana dela, predvsem vezenine v narodnih vzorcih je ASIZZ poslala v Pariz na razstavo ob priliki kongresa demokratičnih žena.

Ob zaključku šolskega leta je pravoslavna občina v Trstu odpravila vodstvu tečaja prostore, kjer je prvo leto bil tečaj. Ves inventar je spravilo vodstvo preko počitnice na sedež ASIZZ v ulici Machiavelli 13.

Pred začetkom šolskega leta pa se je vodstvo tečaja dogovorilo z upraviteljem hiše v Vico Ospedale Militare za prostore, da bi se tam letos lahko nadaljeval obrtni tečaj, za katerega je bilo med našimi ljudmi tako veliko zanimanje. Toda odločilni faktorji v Skokliji so to preprečili in kljub skrbnemu prizadevanju se upravi tečaja ni posrečilo dobiti prostorov.

Tako so tisti, ki se trkajo na prsa, češ da ščitijo Slovence na Tržaškem ozemlju, da ne ovirajo razvoja kulture, da ne razbijajo enotnosti itd. itd. onemogočili Prosvetni zvezi, da nadaljuje s tečajem, ki je strokovno usposabljal žensko delovno mladino. To je zločin nad otroki tržaških delavcev!

Toda to še ni vse. Ko je vodstvo tečaja šlo na sedež ASIZZ v ulico Machiavelli 13 po inventar, ki ga je imelo tam spravljene, je naletelo na kaj čudno in nečastno presenečenje. Odgovorne tovarišice, med njimi Carletta in Pina Tomaselli, celotnega inventarja niso mogle vrniti, ker ga enostavno ni bilo več tam.

Na zahtevo ravnateljice tečaja, da izroče vse zaupane jim stvari, so enostavno odgovorile, da ne mislijo škodovati slovenski kulturi, vendar pa, da so prisiljene obdržati si šivalne stroje, vse dokler jim Branko Babič ne povrne denarja, ki so ga potrosile za mednarodno žensko razstavo v Parizu.

Na odločno trditve učiteljice tečaja, ki so bile na sedežu ASIZZ, da so bili stroji kakor tudi ves ostali inventar last tečaja in tečajnic, ki so si vse to prislužile z ročnimi deli, tovarišici Carletta in Pina Tomaselli nista ničesar odgovorili - strojev pa kljub vsemu nista vrnili vodstvu tečaja.

Ko so učiteljice odklenile omaro, v kateri so imele spravljene stvari, ki služijo strokovnemu delu, so bile znova presenečene. Iz zaklenjene omare, od katere je imela spravljen ključ voditeljica tečaja, je izginilo mnogo

predmetov, tako likalnik z žico, pupa za šivanje, likalne deske, 200 svečna žarnica, strokovne knjige itd.

Tov. Carletta in Pina, ki sta bili tam prisotni, sta samo zmajali z glavami in dejali, da so si pač vzeli stvari, kar so potrebovali.

Nista se ne opravičevali in ne zagovarjali. Vodstvo tečaja je ženam iz ul. Machiavelli 13 zaupalo inventar, ki je za naše skromne razmere dragoceno, one pa so izbrabile to zaupanje in si prilastile stvari, ki so bile last tečaja in tečajnic.

«Ne mislijo škodovati slovenski kulturi» in vendar so si s prilastitvijo glavnih predmetov, ki služijo pouku v tečaju, onemogočile nadaljevanje strokovne izobrazbe naših deklet.

Koliko koristijo žene, ki toliko govorijo o borbi za delovno ljudstvo, s takim postopanjem hčeram naših delavskih družin?

Toda še vedno ni kraja.

Na SHPZ so prišli nekateri starši protestirati, ker se tečaj za ročno delo in šivanje letos ni začel. Protestirali so pri SHPZ, ki je ukrenila vse mogoče, da bi dobila primerne prostore, kjer bi se tečaj lahko nadaljeval, a so odborniki iz Skoklije temu odločno nasprotovali, ker v besedah nočejo ovirati razvoja slovenske kulture, a jo s svojimi dejanji ovirajo, da, uničujejo.

Protestirat naj gredo starši raje tja v Skoklijo k tistim Vidaličevim pristavcem, ki so preprečili, da bi tečaj dobil tam svoje prostore.

Protestirat naj gredo na sedež ASIZZ k tistim odbornicam - vidaličevkam - ki so se polastile šivalnih strojev in drugih šivalnih pripomočkov ter naj zahtevajo, da vrnejo vse upravi tečaja, ker je to last vodstva in tečajnic in brez česar se delo v tečaju ne more pričeti.

Da, tovariši, na napačen naslov nosite pritombe. Nesite jih tja, od kod izvira vse zlo, nesite jih v središče Vidaličevega delovanja, če hočete zaščititi, če hočete rešiti razvoj slovenske kulture in svobodo slovenskemu delovnemu človeku.

Prvi resnični zastopniki

(Nadaljevanje s 1. strani)

bila ob volitvah, v državni parlament, ko so člani DFS oddali svoje glasove za fronto.

Rezultat postopanja Komunistične partije Italije je, da je dobila Demokratična fronta Slovencev 4 sedeže v mestnem svetu goriške občine, komunistična partija Italije pa le 2.

Rezultat bi bil pa morda še nekoliko spremenjen, če bi imeli volivno pravico vsi tisti Slovenci, ki že leta in leta prebivajo na Goriškem, a nimajo domovinske pravice, torej tudi volilne ne. Pač pa so smeje voliti vse tiste osebe, ki bivajo v Gorici le službeno, tako n. pr. uslužbenci javne varnosti, uradniki, vojaki, ki so prišli na dopust itd.

Da so ti volili na političnih volitvah, je čisto naravno, da pa volijo občinski svet je nezakonito in nenavadna mahinacija Italijanov, ki so hoteli doseči čim večje število italijanskih glasov in s tem pokazati svetu, da je Gorica večinsko italijanska.

Kljub vsemu je DFS po doseženem številu glasov na tretjem mestu takoj za Unione Socialista. Slovensko ljudstvo je pokazalo zaupanje demokratični fronti Slovencev, ker čuti v njej resničnega borca za narodne in socialne pravice slovenske manjšine. Ni se dalo oslepiti od raznih drugih strank in stranic, posebno ne od Slovenske demokratske zveze, z zaupanjem gleda na izvoljene svetovalce, ki bodo ščitili interese Slovencev na Goriškem, svetovalci pa upravičeno pričakujejo od svojih volivcev vso podporo, da bodo tako lahko dosegli vse, kar Slovincem v Italiji pripada.

Enotni na bodoče tržaške volitve!

(Nadaljevanje s 1. strani)

janjih, so pokazali in dokazujejo, da jim ne gre za enotnost demokratičnih vrst, da jim torej ne gre za čim večji uspeh demokratičnih sil na volitvah, da jim potem takem sploh ni mar za interese delovnih ljudskih množic Trsta. Vidaličeva razbijaška grupa je doslej odbila vsak poizkus enotnega nastopa vseh demokratičnih vrst Tržaškega ozemlja in prevzela tako nase odgovornost pred tržaškimi demokratičnim gibanjem in pred internacionalno demokratično fronto, če bo tržaška reakcija na volitvah utrdila svoje pozicije, ki ji jih varuje angloameriška vojaška uprava.

Vidaličeva izdajalska skupina o pozarja množice same, opozarja na demokratično javno mnenje, toda zdi se, da ima Vidaličeva skupina direktive in zveze, (Rim, ZVU?) na katere da več, kot na interese delovnih ljudskih množic. Stevilni drugi primeri (sindikalna politika itd.) kažejo, da postaja Vidaličeva skupina demokratično ljudsko gibanje Trsta v dosedanj obliki in z dosedanjimi cilji neruščna družina, kakor je v Gorici v primeru goriških volitev bila italijanski komunistični voditelj nemodna, neprijetna povezava s slovenskimi demokratičnimi množicami. Tako stališče vidaličevcev kaže najmanj na zločinski oportunistem, po drugi strani pa, kako daleč je vse to od internacionalizma, v čigar imenu Vidali nesramno gozlja ljudske množice.

Prav v zvezi s tržaškimi volitvami bodo tržaške demokratične množice ob takim stališču Vidaličeve grupe lahko dobrega spoznale, kako podlo služi Vidaličeva skupina interesom lokalne in mednarodne reakcije in bodo s tem, da jo bodo pustile izolirano kvakati, frazari in v prostiškem zmerjati, samo potrdile, da so in bodo ostale čvrsto na liniji dosledno revolucionarne borbe proti mednarodni reakciji, imperializmu in pojavom frakcionštva v lastnih vrstah.

Organizacijska načela

Na podlagi sklepa konference z dne 17. oktobra t. l., dajemo članstvu OF v diskusijo osnutke organizacijskih načel OF za Tržaško ozemlje z nalogo, da se odbori OF ter vse članstvo z njimi seznanijo, jih prediskutirajo ter morebitne pripombe in predloge pošljejo v 20 dneh na glavni odbor.

PREDSEDSTVO

Člen 1.

Ime, sedež in področje organizacije:

Ime organizacije: Osvobodilna fronta slovenskega naroda za Tržaško ozemlje.

Sedež organizacije: Trst.

Področje organizacije: Svobodno tržaško ozemlje.

Člen 2.

Organizacijska struktura Osvobodilne fronte:

Osnovne organizacijske enote Osvobodilne fronte so terenski, krajevni, odnosno sektorski odbori, ki so povezani v okrajne odbore, ti v okrajne odbore in slednji v glavni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje.

Člen 3.

Član OF more postati vsak Slovenec, ki prebiva na Tržaškem ozemlju, ki se ni pregrešil zoper narodno čast in ki sprejme program in osnovna organizacijska načela OF ter dela za ostvaritev programa, osnovnih načel in sklepov nadrejenih organov.

V Osvobodilni fronti so lahko tudi množične organizacije kot na primer ženske, mladinske, zadrugne, kulturne in druge, če sprejmejo program in osnovna načela Osvobodilne fronte.

Član OF postane, kdor zahteva člansko izkaznico OF pri terenskem odnosno krajevnem odboru.

Članstvo OF se pa izkaže s člansko izkaznico.

Člen 4.

Pravice in dolžnosti članov Osvobodilne fronte:

Člani Osvobodilne fronte imajo pravico:

- voliti in biti voljeni v vse organe Osvobodilne fronte;
 - prisostvovati kot delegati kongresom, skupščinam, konferencam in sejam ter kot člani množičnim sestankom.
 - predlagati, razpravljati in sklepati o vseh predlogih.
- Dolžnosti članov OF so:
- redno plačevati prispevke, katerih višino določi izvršilni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje.
 - širiti program in osnovna načela OF ter z njimi seznanjati javnost;
 - izvrševati sklepe organov Osvobodilne fronte.

Člen 5.

Sredstva organizacije,

Sredstva organizacije so:

- članarina,
- prostovoljni prispevki,
- darila in volila.

Člen 6.

Organi organizacije,

Organi organizacije so:

- osrednji,
 - podrejeni.
- Osrednji organi so:
- kongres,
 - glavni odbor,
 - izvršilni odbor in
 - tajništvo.

BELIH KRIZANTEM SEM JIM NESEL

Ze več dni pred dnevom ko se s tiho mislijo spominjajo vseh tistih, ki so vse dali za našo svobodo, mi je bilo nekako nemirno pri srcu. Nisem se mogel več upirati pozivu tistih, s katerimi smo skupno začeli. Iz mrzlih jesenskih megla črnovrskih, vojskarskih, blegoških, jelovskih in ratitovskih samot so me klicali grobovi tistih, ki jih ne bo okrasila svetlo mislijo in belimi krizantemami roka mladinke-aktivistke. Nisem mogel več zdržati v sončni Istri ob morju, kjer je sedaj moje delovno mesto. Dve noči sem pripravljaj gradivo, da ne bo trpelo delo, medtem ko bom odšel na tih pogovor k našim padlim.

Cez Kras, kjer ugašajo v svetlobi in gorkoti jesenskega sonca zadnje trde lepote poletnega zelenja vinogradov v spreminjajoče se rdeče in rumene barve, kjer se suši v razvrščenih, pokonci postavljenih snopih črna ajda, ki je letos bogato obrodila, me je vlekel v zgodnjih jutranjih urah avtobus v sončno Vipavsko dolino in od tam v meglene vrhove Angelške gore in dalje čez Črnovrsko ravan v tesno grapo Idrijske doline.

Peš sem nato odšel na Jelenk, čez Krnice do Rupe, na Vojsko in Porezen. Misel spomina na vse padle pa je šla dalje čez Matajur in Krn v Brda in Benečijo, čez Kojevo v Baško grapo, čez Blegoš na Ratitovec in Jelovco in še dalje čez vse gorovje in gozdove nove Jugoslavije, kjer so se borili in padali jugoslovanski partizani za svobodo, mir, bratstvo in socializem.

Belih krizantem sem jim nesel v svojem in v imenu vseh tistih še živih — ki borbo nadaljujemo tam, kjer so jo oni, naši heroji dokončali z največjo žrtvijo.

Prvo na grob Tebi naš heroj Vojko, ki si vsemu primorskemu ljudstvu govoril, da je pot v našo svobodo le skozi borbo. Se ko si umiral v zeleni smrekovi baraki v Brinovem griču in čutil, da je tvoja borba dokončana si naročil: «Ne bodite žalostni, ampak nadaljujte z borbo». Krizantema, ki ti jo polagam na grob je — upam — naše delo, ki ga po Tvojem naročilu nadaljujemo.

Eno krizantemo na grob Tebi, Kacin Jože iz Rupe, ki sva skupaj pričnela vžigati srca Sebeljcem, Krnicanom in Jagarščanom za upor proti črnemu in pohlepemu rimskemu fašizmu. Padel si kot prvi aktivist že 21. III. pod Belo pečjo v Kogojevi grapi. Tvoja kri je pordečila Belo peč in velik žareč pečat se je razširil in razrasel kot roža. Fašisti, ki so Te ustrelili so obstali kot pred mejnikom, ki jim je govoril: Tu je zemlja Slovencev, ki si je ne bodo pustili iztrgati!

Eno krizantemo na grob Tebi, Stucin Jaka-Cvetko, neustrašeni in nikoli v zadregi pred še tako velikimi ovirami. Kljub svoji telesni pohabljenosti — organizator ljudstva Idrijske, Cerkljanske in Baške

grape. Kot tak si odločno in ostro poveljeval mali skupini partizanov na Vojskem takoj po zlomu fašizma, ko je novi sovražnik naše svobode nacifašist silil s tanki iz Idrije: «Palite in sekajte tovariši po njih. Videli boste, kako se jih primemo naše partizanske krogle. Premagali bomo tudi tega novega sovražnika».

Eno krizantemo na grob Tebi, Mihec Jože — rudar, sin Idrije in rudarjev, ki si padel kot komandant «Vojkove brigade» na Jelovci. Bili so s Teboj rudarji, ki so iz temnih rogov šli v gozdove, da ubranijo voje bogastvo — živosrebrno rudo pred tujcem. Padel si zato, da je danes rudnik, ki daje življenje stotinam družin, last delavcev.

Eno krizantemo na grob Tebi, Pagon Boris, mladi kurir iz Cerkljanske, ki so ti nacifašisti prekinili Tvoje kipeče in mlado življenje na mostu v Zireh. Eno krizantemo na grob Tebi, Mlekar Silvo, mladi in nadarjeni kmečki fant, ki si domel veliko borbo z velikimi cilji za prihodnost in v njej sodeloval z vsem navdušenjem. Zemlja pod Nanosom na Pivki, kjer so Te četniki zverinsko zaklali, je danes svobodna, ker si tudi s svojo največjo žrtvijo izpričal našo upornost.

Eno krizantemo na grob Tebi, tovarišica Drina, junaška, požrtvovalna, tovariška, nikoli mirujoča hčerka Škapinove mameice iz Vipavske doline. Temni in šumeči gozdovi Zirovskega vrha so slišali Tvoje zadnje domoljubne besede.

In so še nešteti, katerim bi rad položil na grobove belih krizantem, naših obljub, da ne pozabljam, da nadaljujemo, in da bomo nadaljevali.

Vidim jih kot žive z najvišjega partizanskega pokopališča na Primorskem, s Porezna. Tam iz škofjeloških hribov gleda tovariš Blaž Vrhunec Oto, iz Vojskega tovariš Edvard Kokalj, urednik «Partizanskega dnevnika», z njim sta tovariša Maks in Štempihar Saša, iz Kojece pozdravljajo Prvanja Tone, kmet iz Praprotnega in študent Rado Primic ter drugi tovariši, ki jim imena ne vem več. Vsi pa imajo eno ime, ki je zarisalo v naši zgodovini največje podvige junaštva in požrtvovalnosti — Partizani! Vsi ti in z njimi aktivisti in vse ljudstvo jugoslovanskih narodov so zapisali in vklesali tako lepe strani v knjigo naše zgodovine, da ne bodo nikoli zbledeli.

V časih temne in negotove zgodovine, je pesnik-videc zapel:

«Oh, naši so samo — grobovi».

Danes, ko vam s hvaležnostjo prinašam te krizanteme, da vam okrasim vaše grobove, ugotavljam nekaj novega.

Kako so naši ti grobovi! Nič več naši so samo grobovi. Uprli smo se viharju in zmagali. Danes stojimo trdno na lastnih svobodnih tleh in gradimo veliko prihodnost. Naša je danes ta zemlja, svobodna je in prosta. In nam je lepo ob misli, ko vam polagamo na grobove obljubo: Ne bomo manj, kot ste bili vi.

Počasi sem se spuščal iz mrzle megle in miru Jelenka. Ni še vse zamrlo tu v naravi. Poleg krizantem, ki sem jih prinesel, krasijo okoli še zadnje jesensko cvetje: platinasta zajka, ovčja paša in blede, lilasti jesenski podlessek. Na odpadlo listje počasi kaplja od golega drevja.

P. A. OGAREV

Skladišče tovarne Arrigoni v Izoli je polno sodov z nasoljenimi ribami

SINDIKALNA

PRILOGA

LIUDSKI

TEDNIK

IDEOLOŠKA ZMEDA VIDALIJEVIH SINDIKALISTOV

Breznačelnost v Enotnih sindikatih postaja vedno globlja in otipljivejša. Če prebiramo njihovo glasilo «Unità Operaia», opazimo, kako Enotni sindikati postajajo vedno bolj oportunistični in kako polagoma pripravljajo delavce na spojitve z Delavsko zbornico, o kateri vsi dobro vedo, da je le agentura imperialistov.

«Unità Operaia» je pretekli teden objavila Radichev članek o odnosih med Enotnimi sindikati in Delavsko zbornico, v katerem se vidi težnja po spojitvi za vsako ceno in v katerem je tudi mnogo netočnosti.

Radich pravi, da je obstoj dveh sindikatov naravnost absurden, češ da statut obeh sindikatov sploh ne vsebuje ideoloških ali narodnostnih razlikovanj. Potemtakem sploh ne razumemo, zakaj je nastala Delavska zbornica, če načela obeh sindikatov soglašajo. Ne razumemo zakaj se je Delavska zbornica zavzela za Marshallov načrt in zakaj Enotni sindikati vsaj še navidez trdijo, da so temu načrtu nasprotni. Če Radich ne vidi bistvenih razlik, če ne vidi, da sporazum z voditelji Delavske zbornice sploh ni mogoč, tedaj pomeni, da so Enotni sindikati in Delavska zbornica isto in da vodstvo teh sindika-

tov namenoma vara delavstvo. Objektivni zgodovinski pogoji, zaradi katerih sta nastala ova sindikata in sta se tako ostro razlikovala, še vedno obstajajo, nasprotno, sprčo poostrene protimperialistične borbe v svetu, bi se morali odnosi med obema sindikalnima organizacijama še bolj poudariti, kakor so se zaostriili odnosi med taborom miru in taborom hujšakačev na novo vojno.

Vsega tega v Trstu ne vidimo. Enotni sindikati oziroma desna roka Vidalijskega Radicha, stalno ponujajo roko sprave Delavski zbornici, ki se jih doslej še otepa. Za dejstvo samo je dovolj zgovorno, da so popolnoma izdali staro, pravo razredno linijo.

Njih breznačelnost se tudi zelo prozorno kaže v trditvi, da so lahko člani Enotnih sindikatov vsi delavci ne glede na njihovo ideološko usmerjenost in politično prepričanje. Zato potemtakem tudi ni težak sporazum z Delavsko zbornico, če vlada v Enotnih sindikatih taka velika astrapoznost. Da, to je res. Res pa je tudi, da velja ta strpnost le do italijanskih čovinistov, katerim že dalj časa kadijo, kot pa gre za stare preizkušene sindikalne borce, ki so se borili tudi v partizanskih brigadah, tedaj te strpnosti ne sme biti, kajti njim ni do-

voljeno, da bi lahko izražali svoje mnenje. Izredni občni zbor sindikata naših šolnikov je to zelo jasno pokazal. Ker niso hoteli slediti De-stradiju, jih je ta prostosko zmerjal z živalmi ter hotel kratkoma razpustiti sindikat. Tu so pač pokazali, da so jim besede eno, dejanja pa drugo.

Iz raznih člankov Radicha in njegovih somišljenikov, ki sedaj vodijo Enotne sindikate, pa tudi vedno pogostejše beremo očitke, da so slovenski «nacionalisti» zaradi svoje nepopustljivosti in zgrešene nacionalne politike zakrivali sindikalno razdrojenost, ki je toliko škodila tržaškemu proletariatu. To pomeni da je bila torej vsa linija priključitve k Jugoslaviji, katero je podpisala ves čas Sovjetska zveza, zgrešena, da so bile zgrešene vse borbe v obrambo demokratičnih pridobitev, ki jih je zagotovila osvobodilna borba.

Do takih trditvev se na sicer nekam nejasen način upa povzpeti nova «Delavska kmečka enotnost», katero naj bi slovenski delavci in kmetje izli za izraz svojih najglobljih težnj. Ta Enotnost, očiščena «nacionalističnih in buržoaznih» ljudi le zato, ker niso hoteli trobiti v Vidalijski rog, si upa trditi, da je po čistki nacionalističnih voditeljev v Enotnih sindikatih, omogočena platforma za združitev obeh sindikalnih organizacij. Iz tega bi lahko sklepali, da so voditelji Delavske zbornice le nedolžna jagnjeta, ki so pač morala nuditi odpor slavokomunistom. Sedaj pa je pot za sporazum postлана z rožicami, saj je zapreka odstranjena. Da tako mislijo oziroma misli novi urednik tega lista, to radi verjamemo, ne verjamemo pa, da bi naši delavci odobraval tako izdajalsko politiko, ker je zgodovina sindikalnih borb v poslednjih letih še preveč sveža. Našemu ljudstvu bo zelo težko požreti to novo linijo, ker je vse njeno izdajstvo kar preveč na dlani.

Novi list pa ni le breznačeln, ampak tudi popolnoma nelogičen. Dočim trde v svojem uvodniku, da so «nacionalisti» v Enotnih sindikatih bili krivi, da je prišlo do dveh sindikalnih organizacij, to na drugi strani v članku «Samo z enotnostjo bomo zmagali», popolnoma pozablja in trde, da hočejo enotnost delavci, da pa je nočejo ademagoški nacionalistični sindikalni voditelji, pri čemer mislijo seveda one iz Delavske zbornice. Kdo ima torej prav, ali uvodničar, ali skromnejši pisec članka na zadnji strani?

OF za tržaško ozemlje

Podrejeni organi so:

- mestna odnosno okrožna skupščina,
- mestni odnosno okrožni odbor,
- mestni odnosno okrožni izvršilni odbor,
- okrajna skupščina,
- okrajni odbor,
- okrajni izvršilni odbor,
- krajevni odnosno sektorski, terenski odbor.

Člen 7.

Kongres OF je vrhovni organ. Vodi glavni odbor in ta izvršilni odbor. Sklicuje se najmanj vsako drugo leto po sklepu izvršilnega odbora ali na zahtevo najmanj ene četrtine članov OF.

Glavni odbor sestoji iz 40 do 60 članov, je vrhovni organ med zadnjim in naslednjim kongresom, njemu je odgovoren izvršilni odbor za svoje delo. Glavni odbor sklicuje izvršilni odbor najmanj vsake tri mesece s svojim sklepom ali na zahtevo ene tretjine članov glavnega odbora.

Izvršilni odbor sestoji iz 15 do 21 članov, od teh je en predsednik, dva podpredsednika in dva tajnika.

Tajništvo sestoji iz predsednika, obeh podpredsednikov in obeh tajnikov.

Člen 8.

Mestno odnosno okrožno skupščino voli mestni odnosno okrožni odbor, ki izvoli mestni odnosno okrožni izvršilni odbor.

Mestni odnosno okrožni odbor sestoji iz 30 do 40 članov. Mestni odnosno okrožni izvršilni odbor pa iz 10 do 15 članov.

Okrajna skupščina voli okrajni odbor, ki šteje od 20 do 30 članov in ki izvoli iz svoje srede okrajni izvršilni odbor, sestojč iz 3 do 13 članov.

Na krajevnih odnosno sektorskih in terenskih sestankih članov OF se volijo krajevni odnosno sektorski in terenski odbori, ki štejejo 5 do 10 članov.

Člen 9.

Kongres in skupščine sestavljajo delegati, ki so izvoljeni v odgovarjajočem merilu na terenskih odnosno krajevnih sestankih članov OF.

Člen 10.

Izvršilni odbor OF sklicuje po potrebi konference ali posvetovanja ter zbore aktivistov OF.

Člen 11.

Pri glavnem odboru OF se lahko po potrebi ustanovijo razne komisije, katere po posameznih sektorjih vodijo delo organizacij OF.

Člen 12.

Vsi organi OF izvzemši terenskih, krajevnih odnosno sektorskih sestankov so sklepni, če je prisotno nad polovico upravičenec. Sklepi se sprejemajo z navadno večino prisotnih.

Člen 13.

Podrejeni organi OF so v svojem delokrogu samostojni pri sprejemanju sklepov, s katerimi se ostvarjajo smernice kongresa in drugih nadrejenih organov.

Člen 14.

Kazni:

Za dejanja, ki škodujejo ugledu ali ki so kakor koli v nasprotju s programom OF, se smejo izrekat disciplinske kazni vseh izključitev. Izključitev lahko predlaga kateri koli podrejeni organ, izvršna pa postane šele po odobritvi izvršilnega odbora Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje.

Proti sklepu o izključitvi je dovoljena pritožba na glavni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje.

KRONIKA

Vedno novi begunci prihajajo iz Albanije na jugoslovansko ozemlje. Tako je prišlo samo v noči od 23. do 24. oktobra 28 beguncev.

3% posojilo Narodne osvoboditve in 5% posojilo svobode morajo imetniki registrirati. Vpise bodo sprejemale posebne komisije, ki bodo preko ljudskih odborov obvestile posojilodajalce o kraju in času registracije.

Kongres inženirjev in tehnikov je v Beogradu. Franc Leskovec je na njem izjavil, da ta kongres pomeni široko mobilizacijo inženirjev in tehnikov za njihovo sodelovanje pri izpolnitvi petletnega plana. Sumiral bo uspehe in izkustva naše obnove.

V LR Hrvatski so bile v nedeljo volitve v odbore Ljudske fronte. Bile so v manjših mestih, vaseh in na Reki, Pulju, Opatiji povsod stoodstotne.

Prišel se je festival Ljudske mladine Jugoslavije v Beogradu. To bo pregled uspehov, ki jih je dosegla jugoslovanska mladina na kulturno-prosvetnem polju. Festivala se je udeležila tudi tržaška mladinska delegacija s pevskim zborom s Proseka.

V Pulju, ki je bil ob prihodu jugoslovanskih oblasti v zelo bednem stanju, so v enem letu obnovili 250 stanovanjskih hiš in 20 javnih poslopij. Popravili so tudi tovarno trikotanje in 3 hotele. Sedaj pa obnavljajo tovarno tobaka in bodo pripravili še 500 stanovanj. Letos bodo odprli ekonomski, geodetski in strojni tehnikum, dočim je železniški že prišel z delom.

Najboljši rudarji iz Raše in reški ledjedelniki delavci so bili odlikovani po nalogu Prezidija narodne skupščine.

Progo Sabac-Koviljača grade delovne enote jugoslovanske vojske s pomočjo članov ljudske fronte. Ta proga ni v šteta v plan. Ima velik pomen za bogato Mačvo. Grade jo na mestu, kjer je preje tekla ozkotirna proga, ki pa zdaleka ni mogla kriti vsega prometa. Predvidevajo, da bodo pozneje progo podaljšali tudi po dolini Drine.

Jesenska setev je v teku po vsej Jugoslaviji v teh dneh. Zlasti gledajo na to, da bodo kmetje sejali kvalitetno seme in da bo zasajen vsak kotiček zemlje.

Ob 30 letnici Komsomola je glavni svet LMJ poslal centralnemu komiteju Komsomola v Moskvi brzojavko v imenu jugoslovanske mladine, v katerem je prisrčno čestital sovjetski mladini ob 30 letnici borbe in dela leninskega Komsomola.

Železarno v Sisku bodo razširili in zgradili še eno visoko peč.

Narodna skupščina Srbije je potrdila statut avtonomne pokrajine Vojvodine in avtonomne Kosovsko-metohijske oblasti. Z njim bodo narodne manjšine dobile popolno enakopravnost, imele jim bo zajamčeno v njihovem jeziku. Sprejetje statuta predstavlja potrdilo stanja, ki v praksi že obstoji.

Ustanovni kongres komunistične partije Bosne in Hercegovine se je pričel v ponedeljek v Sarajevu.

Na Cresu je pričela obratovati tovarna eteričnih olj. Je povsem moderno opremljena in dobro založena s surovinami.

Partijske konference so v vseh okrajih Slovenije. Na njih volijo okrajne komiteje in delegate za II. kongres KPS.

Pri gradnji Novega Beograda je bilo zaposleno 41.000 mladine. Prepeljali so 2.283.577 kub. m zemlje izkopali 1.500.587 kub. m in splanirali 1.284.488 kub. m. Zgradili so tudi 53 stanovanjskih poslopij. Zadnje čase je težje delati pri gradnji palače za predsedstvo vlade. Delo na tej največji stavbi do bro napreduje.

KAKO BODO REŠILI

Železniško vprašanje v Ljubljani

Ze v stari Jugoslaviji je bil v Ljubljani železniški promet zelo močan. Danes pa se je celotni promet v slovenski prestolnici še povečal. V Zvezi s tem so se pojavili številni problemi, med katerimi pa je zlasti vprašanje ureditve železniškega prometa v Ljubljani postalo nad vse pereče. Zaradi aktualnosti življenjskega vprašanja slovenske prestolnice so pristojne oblasti pripravile glavne osnutke za njegovo rešitev, izdelale številne načrte, ki so nadvse zanimivi in so jih letos že pričeli izvajati, tako da bo v nekaj letih železniško vozišče v Ljubljani najmodernejše urejeno.

V ČEM JE PROBLEM?

Železniško omrežje Ljubljane in bližnje okolice so z vsemi napravami zgradili pred 100 leti. Ker jih niso bistveno spreminjali, je razumljivo, da danes ne ustrezajo več potrebam sodobnega in seveda tudi močno povečanega prometa. Drug velik problem je v tem, da železniška proga sredi mesta močno ovira notranjo povezavo posameznih predelov mesta in njega razvoj. Ko je bila pred 100 leti zgrajena železnica skozi Ljubljano, je bila speljana po skrajni periferiji tedanjega mesta.

V Ljubljani je nova ureditev železniškega prometa postala nujna, ker je treba železniške naprave modernizirati, razbiti oviro, ki jo predstavlja sedanja proga v mestu in ker brez rešitve železniškega vprašanja sploh ni mogoče pristopiti k izvajanju regulacijskega načrta slovenske prestolnice.

PRVI NAČRTI

Potrebo rešitve ljubljanskega železniškega prometa je uvidela že stara Jugoslavija, toda do kakih resnih priprav ni nikoli prišlo. Danes pa strokovnjaki že izdelujejo obširne in podrobne načrte in v letošnjem poletju so prvi delavci že zasadili lopate in danes že izvršujejo v neposredni okolici Ljubljane, na prostoru, koder bo tekla nova proga, obsežna zemeljska dela.

Pri reševanju železniškega vprašanja Ljubljane so strokovnjaki prišli do soglasnih ugotovitev, da je potrebno ločiti potniški kolodvor od tovarnega, ki ga je treba premestiti ven iz mesta. Razen tega pa je dokončno odločeno, da je treba daleč zunaj mesta zgraditi poseben ranžirni kolodvor, na katerem se bodo sestavljali tovarni vlaki za notranjost države ali za inozemstvo. Ves tovarni promet, ki ne bo

dovažal blaga v mesto, pa bo šel po novi, obvozni progi, ki bo tekla okoli mesta.

POTNIŠKI KOLODVOR

Za potniški kolodvor pa sta dva načrta. Po prvem bi se sedanja železniška proga morala pomakniti za nekaj kilometrov proti severu, kjer bi bil nekako za artilerijsko bojašnico nov osebni kolodvor, po drugem načrtu pa bi železniška proga in prav tako postaja ostali na istem mestu kot je danes, le da bi vse tise s postajnimi napravami vred poglobili za 7 m. Večina strokovnjakov soglaša z načrtom poglobitve, kajti prestavitev proge in kolodvora za nekaj kilometrov proti severu, bi lahko čez nekaj let ustvarila podoben problem kot danes. Dokončne odločitve v tem vprašanju še ni, vendar bo skoro gotovo izvedena poglobitev vsega železniškega omrežja.

TOVARNI kolodvor in obvozna proga

Tovarni kolodvor za potrebe mesta bo ločen od osebnega in bo obenem s kurilnicami ter delavnicami zunaj mesta v smeri proti

Ob obletnici smrti generallajtnanta STANETA

Sedmega novembra bo minulo 4 leta, odkar je padel France Rozman - generallajtnant Staneta. Komandant Staneta, tako so za imenovali partizani in ljudstvo, je padel v tistih dneh, ko se je tako približal končni obračun z nacifašisti in domačimi izdajalci in je bil v vodstvu slovenske partizanske vojske skoro nenadomestljiv. Toda kmalu se je pokazalo, kaj nam je komandant Staneta zapustil: voljo, odločnost, požrtvovalnost in junaštvo; v tem je vzgajal že prve partizane, ki jih je vodil po Savinski dolini, tega se je naučil v španski državljanski vojni in tega nas je učil, dokler je živel. Ta Stanetova zapuščina nas je pripeljala k vojaški zmagi. Voditi nas mora še v teh dneh pri naših novih nalogah.

ŠE NEKAJ O RESNICI V JUGOSLAVIJI:

Številna podjetja so izpolnila predpisani plan za letošnje plansko leto

V mnogih podjetjih v Jugoslaviji so postavili na vidna mesta velike grafikone, ki kažejo vsem, članom delovnih kolektivov koliko morajo še doprinesiti, da bo plan za leto 1948 izpolnjen. Po njih se potem ravna, saj tudi dokončna izpolnitev je odvisna od dela vsakega posameznika. Z vsako uro dela potem vijuga na grafikonu raste in se približuje zmagi vseh delovnih ljudi v tovarni.

Nekatera podjetja so se obvezala, da bodo plan izpolnila do 29. novembra - jugoslovanskega državnega praznika. Sedaj delajo v tistih podjetjih s pospešeno silo, ker vedo, da »dana beseda terja dolg«.

Drugod zopet so pa med letom delali pravilno, vedno so imeli pred očmi dan, ko bodo morali pokazati, kaj so naredili. Vsak mesec so presegli svoje planske naloge, tako da se je sedaj, ob koncu leta nabralo že toliko presežkov, da so plan za leto 1948 izpolnili že dva meseca prej.

Število teh podjetij iz dneva v dan raste. In to kljub temu, da delovne sile, da je včasih težko za surovine. Volja je premagala

vse in še nekaj novega, kar preveča jugoslovanske ljudi: zaupanje in vera vase.

Na Jesenicah je plan izpolnila valjarna tanke pločevine. Lani ga je izpolnila 28. novembra, letos pa dva dni prej. Kmalu bodo valjarni sledili še drugi obrati železarne, ta ko lahka in težka proga na Javorniku, livarna, žična valjarna, žebeljarna, cementna tovarna na Jesenicah itd.

Prav tako je izpolnila plan je klarna v železarni v Smederevu. In to 33 dni pred rokom, ki so ga delavci zadali. Od kovinskih tovarn je v soboto izpolnila plan tudi tovarna Titan pri Kamniku, ki je v nekaterih oddelkih svojo proizvodnjo tudi znatno povečala. Tako je izdelala za 200% ključavnice, 100% avtomatičnih tehnic in 40% fitingov več kot je predpisoval plan. V soboto je slavil izpolnitev plana tudi delovni kolektiv velike livarne v Varešu in delovni kolektiv tovarne železa in kovin v Tuzli.

To so dejstva »jugoslovanske stvarnosti«. Kažejo nam, da so se delovni kolektivi še bolj zagrizli v borbo za plan in za čim prejšnjo zgraditev socializma v Jugoslaviji.

Mostam. Ves ostali tovarni promet, ki ne bo dovažal blaga za Ljubljano, se bo mestu izognil po tovarni obvozni progi. Tekla bo na levem bregu Save okoli Črnuča, Dravlj, za Rožnikom in se pri Viču zopet spojila z glavno progo. Kakor kaže statistika, bo polovica železniškega prometa Ljubljane šla po novi obvozni progi, na kateri bo nov ranžirni kolodvor nekako na sredi med Črnučami in Lazami.

Pa tudi če načrt poglobitve ne bi obveljal, se celotni načrt ne bi bistveno spremenil, kajti tovarna obvozna proga in ranžirni kolodvor sta nujno potrebna, le osebni in mestni tovarni kolodvor bi bila v tem primeru zgrajena na drugem kraju ter nepoglobljena.

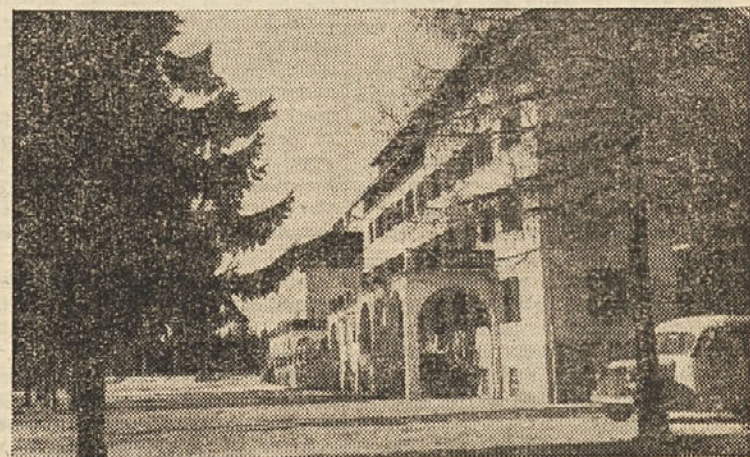
NOVI KOLODVORI

Razen navedenih naprav bodo v ljubljanskih predmestjih zgradili še manjše kolodvore za osebni in tovarni promet, tako v Zalogu, Črnuču, Dravljah in na Viču. Povsem pa bodo odpravili del gorenjske proge v odseku od Šiške do sedanje postaje St. Vid. Namesto po njej bodo vlaki na Gorenjsko vozili po sedanji kamniški železnici do Črnuča, od tam pa do St. Jida po obvozni progi.

To so torej osnovne ideje nove ureditve železniškega prometa v Ljubljani. Te ideje pa postajajo danes, ko številni prostovoljci in poklicni delavci že grade obvožno progo, stvarnost. Ko bodo spomladi prihodnjega leta pristopili k ostalim obsežnim delom, se bo v celoti pričel izvajati ves regulacijski načrt železniškega prometa, ki bo najmodernejše urejen in ne bo več oviral razvoja velike Ljubljane.

S. R.

Skrb za delavce

Počitniški dom Franceta Rozmana v Gorz-Martuljku, v katerem so letos celo leto uživali delavci svoj zarluženi odmor.

in zaključki prvega kongresa ES

Enotni sindikati so zaključili svoj kongres. Na njem so sprejeli sklepe, katerih bodo sindikalno organizacijo okrepili in utrdili sindikalno gibanje, vzgojili nove kadre v sindikalnih vodstvih, povečali napore in skrb za novatorje, razvijali tekmovanje, kot stalno delovno metodo na delovnih mestih. Največjo pažnjo pa bodo polagali na to, da bodo jugoslovanski delavci, ki nosijo zgradnjo socializma v Jugoslaviji na svojih ramah, pre-skrbljeni z vsem.

Na kongresu so obravnavali vprašanje

socialnega zavarovanja v novi Jugoslaviji. Predlagali so, da bi izdali nov zakon, ki bi določal pokojnine, neodvisno od tega, ali je bil kdo pokojninski zavarovan ali ne pred letom 1937.

Prav tako bi bilo treba z novim zakonom oprostiti delavce in nameščence plačevanja prispevkov za socialno zavarovanje, a višino določila za otroke bi bilo treba določiti po tem, koliko otrok posamezni delavec vzdržuje.

Tudi število

dečjih jasli in vrteev bodo občutno povečali, tako da bodo vse matere, zaposlene v industriji lahko brez skrbi za svoje otroke.

Potem pa je nadaljeval tov. Božičević, ko je razpravljajal o teh vprašanjih:

«V naši borbi za zgraditev socializma stremimo za tem, da ustvarimo našim delovnim ljudem — graditeljem socializma — čim lepše in čim srečnejše življenje. Socialistična družba naravnost predpostavlja, da delovni ljudje delajo in žive udobneje in kulturneje, kakor pa so si sploh mogli zamisliti v pogojih kapitalizma».

Za rešitev stanovanjskega vprašanja je največje

važnosti akcija za gradnjo stanovanj

na prostovoljni osnovi, ki so jo pokrenile leta 1947 najprovo sindikalne organizacije v Bosni

Poleg plačanega letnega dopusta je dobil delavski razred od svoje države zaradi popolnejšega in pravilnejšega izkoriščanja letnega dopusta tudi tako

velikanske ugodnosti, kakor je 50% poust na vseh prometnih sredstvih in 25% popust od določenih cen v državnih hotelih.

V lanskem letu 1947. so dobili delavci in nameščenci za plačami letni dopust in razne ugodnosti pri izkoriščanju letnega dopusta na račun države vsoto 1.889.639.980 din. Letos bo država v ta namen potrošila blizu 2.5 milijarde dinarjev, kar pomeni, da se bo za tolikšno vsoto povečala realna meza naših delavcev in nameščencev.

Novi KNJIGE

Ivo Andrić - Travniska kronika:

Pisatelja Iva Andrića poznamo Slovenci po nekaterih njegovih novelah ter po romanu «Most na Drini», ki smo ga pred kratkim dobili tudi v slovenskem prevodu. Državna založba je pravkar izdala v slovenščini novo Andrićevo delo «Travniska kronika», ki predstavlja lepo obogatitev srbohrvatske literature v slovenščini. Andrić je doma iz Bosne (uveljavil se je zato v srbski in hrvaški literaturi) in v večini svojih del prikazuje življenje te dežele, kjer se stikata vzhod in zapad. V «Travniski kroniki» opisuje pisatelj življenje v mestu Travniku v Bosni v letih 1807 do 1814. Delo ni pravi roman, temveč je kronika Travnika v Napoleonovih časih.

Da bi uresničil načrte na Balkanu, si je Napoleon ustvaril na Balkanu postojanko s tem, da je v Travniku, kjer je bil sedež turškega velikega vezirja za Bosno, ustanovil francoski konzulat. Avstrijska vlada, ki seveda ni hotela zaostajati, je v protutež ustanovila v Bosni svoj konzulat. S konzulom pa so prišli v Travnik tudi njih družine, služinčad in uradniki ter prinesli nekaj evropskega življenja v to še napol turško mesto. Prihod zapadnjakov je sprva povzročil v mestu veliko razburjenja, toda kmalu se je pokazalo, da med zapadnim in vzhodnim življenjem ne more priti do tesnega sodelovanja, niti konzula ne moreta dosti vplivati na travniške razmere. In ko pade Napoleon, se francoska zunanja politika spremeni; konzulat v Bosni je odveč in francoski konzul, ter kmalu za njim še avstrijski zapustita Travnik, kjer teče življenje tako kot poprej.

August Cesarac:

«Pankras in njegove žrtve»

Slovenski knjižni zavod je pravkar izdal slovenski prevod naprednega hrvaškega pisatelja Augusta Cesaraca: «Pankras in njegove žrtve». Cesarac je eden najpomembnejših hrvaških antifašističnih pisateljev mlajše generacije; kot doslednega borca za napredne ideje so ga ustaši leta 1941 ubili. «Pankras in njegove žrtve» je roman ter eno najznačilnejših Cesaracovih del, zato je slovenski prevod vsekakor pomemben, razen tega pa je knjiga tudi vsebinsko močno aktualna, saj opisuje pisatelj v tem delu razmere na podeželju na Hrvaškem v letih po prvi svetovni vojni. Tako prikaže korupcijo najrazličnejših organov, borbo za oblast, izkoriščanje malega človeka, a v ospredju pisateljevega pripovedovanja je mladenič Pankras, ki samo uživa, živi brezskrbno življenje na račun drugih in se zaradi materialnih koristi zaplete celo v umor, dasi je doma iz tedanje gboljše družbe.

Knjiga predstavlja žgočo kritiko razmer v predaprilski Jugoslaviji in bo zato vsakomur zanimiva. Opremljena z uvodno besedo o življenju in delu Augusta Cesaraca pa predstavlja dostojno počastitev spominu tega mojstra hrvaške literature.

Oskar Daviča:

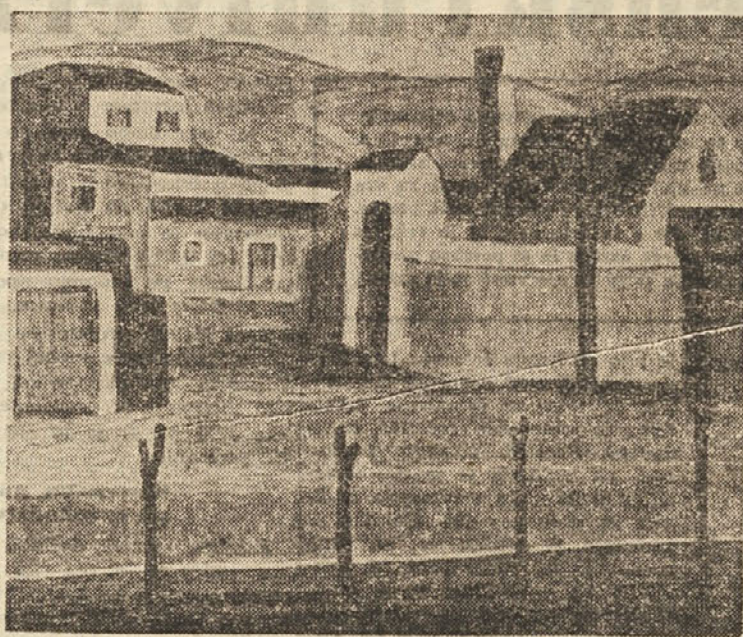
Med Markosovimi partizani

To je reportaža publicista, ki je bil kot zastopnik jugoslovanskega tiska dodeljen anketni komisiji, poslani letos v Grčijo od Varnostnega sveta, da bi proučila vzroke državljanske vojne. Komisija sicer svoje naloge ni dovršila, toda nekaj naprednih novinarjev je izrabilo bivanje v Grčiji ter se seznanilo z grškim osvobodilnim gibanjem. Daviča je v tej knjigi podrobno opisal svoje doživljanje in vtise pri grški demokratični armadi ter njenem vrhovnem poveljniku in to v izdelani literarni obliki, tako da nam reportaža živo predstavi osvobodilno borbo grškega naroda.

Aleksander S. Puškin: Povesti pokojnega Ivana Petroviča Belkina

Puškina poznamo predvsem kot velikega mojstra vezane besede, toda v tem delu se nam pokaže dovršen pripovednik, ki realistično prikazuje ruskega malega človeka stvarno in pravično. Zbirka obsega pet povesti, katerih snov je zajeta iz vsakdanjega življenja v ruski provinci. Ker se tudi v tem delu razodeva Puškinov literarni genij, predstavljajo te povesti dragoceno branje za vsakega zahtevnega in preprostega čitatelja, kateremu se bodo še posebno prikupile, ker kaže Puškin veliko ljubezen do malega človeka.

Zaradi nizke cene (knjiga je izšla v zbirki Male knjižnice) bodo Puškinove povesti dostopne vsakomur.

L. SPACAL

VAS NA KRASU

O slikarski razstavi v Kopru

Vzporedno z razstavo gospodarske delavnosti Koprčine, je izšla lepa pohoda, da se pokaže tudi nekaj kulturnega, umetniškega dela na Tržaškem ozemlju. Ta pohoda je toliko bolj pogumna v Kopru, kjer trideset let ni bilo nobene umetniške razstave na področju likovne umetnosti, slikarstva in kiparstva, ki sta bili doslej pravi pepelki, najbolj zanemarjeni med vsemi umetnostmi.

Razstava je bila v prijetni dvorani Muzeja ob glavni ulici iz Luke na glavni trg, kar je tudi pripomoglo, da je bila precej dobro obiskana.

Takoj pri vstopu sprejmejo obiskovalca olja bleščečih barv A. Fonde. To je Istra, vsa preplavljena s soncem, gledana z očmi zgodnjega impresionista. So to delca majhnega obsega.

Na levo ob vstopu se nam predstavi Jože Cesar z nekaj novimi deli v olju. Najnovejša in morda najtehtnejša «Kletka kaže tudi nove razvojne črte tega neutrudnega iskalca. Barvna silovitost je ona, ki najbolj zaostri čustveno impresijo.

Vuk Stefanović Karadžić je veliki srbski reformator, začetnik nove srbske književnosti. Pod vplivom slovenskega jezikoslovca Jerneja Kopitarja je začel zbirati srbske narodne pesmi, pripovedke, pregovore in drugo narodno blago. Posebno zbirka srbskih narodnih pesmi je ponesla slavo srbskega naroda po vsej Evropi in največji nemški pesnik Goethe je dejal, da sta pesni «Hasagaginico» in «Smrt majke Jugovića» najlepši narodni pesmi vseh narodov.

Vuk Stefanović Karadžić je uvedel ljudski jezik v slovstvo ter ustvaril moderen knjižni jezik - namesto takrat v šolah, in v cerkvi rabljenega mrtvega jezika - mešanico cerkvene slovanščine in ruščine. V nazadnjaških cerkvenih krogih je Vuk našel na velika nasprotstva vendar pa so njegove napredne reforme zmagale in srbski narod se je tako uvrstil med svetovne kulturne narode.

sijo v izraz, ki ga je hotel dati težkemu delu v podzemnem prostoru. Njegovo impresionistično barvno bogastvo se je tu umaknilo le najbolj bistvenim tonom, da je izraz globlji. Njegovi pokrajini iz Posočja sta hitri, barvno močni impresiji, skoro crteži, izraz umetnikovega temperamenta, primerne, da podaja to mogočno in razrušno pokrajino. «Družina» dokazuje njegovo silo v predstavljanju skupnih aktov v prirodni sredini, organsko povezani v enoten izraz.

Hlavytjevi akvareli imajo vse odlike, ki jih je umetnik pokazal pri raznih svojih prej razstavljenih delih s podčrtavanjem ekspresivnih sredstev, predvsem ostrejših barvnih kontrastov na onem osnovnem bleščečem srebrno sivem tonu, ki postane pri nekaterih socialnih motivih, tovarnah, izrazito temen, mračen.

Cernigoj ze nam je predstavil z oljnatimi slikami, stvarjenimi z njemu lastnim prefinjenim okusom. — toda z drema različnimi slikarskimi načinoma. Se vedno je neuravnovešeni, eksperimentira in išče, da najde bolj odgovarjajoča izrazna sredstva na njegovi poti povračanja k bolj realističnemu tolmačenju sveta. V nekaterih bleščečih barvnih pokrajinah ga skoro ne prepoznamo. Ali ni pri tem sčoro nekoliko ustopenja lahkim okusom občinstva?

Avrelij Lukežič se je predstavil z nekaj elegantnimi oljnatimi pokrajinami, dihačimi težka razpoloženja neviht nad žitnimi polji, nad žavelskimi brdi. So to še dela iz fašistične dobe, krepak izraz te nečloveške more nad našimi kraji podana s sredstvi mojstrskega impresionista. Prevladujejo sivo srebrni toni, ki učinkujejo s svojo lirčnostjo. (Namesto petih del, označenih v katalogu, smo opazili razstavljenih le tri).

Saksida se je razbohotil na svoji zadnji razvojni fazi «mogočnega realizma». Morda bo res najbolj odgovarjal ta ton sanj in simbolnih prividov njegovemu temperamentu. V «Figuri v zelenem» doseže pač najbolj učinkovit izraz v popolni enovitosti barvnih in kompozicijskih sredstev. Občinstvu je zelo ugajala njegova dekorativna pokrajina «Po nevihti», prav bčklinovsko romantična. Tudi «Samota» je zanimiva, — a včasih se zdi, da preveč, podrobno opisuje, — kratko, da postaja preveč literaren, da prihajajo premalo do izraza likovna izrazna sredstva.

Vogrič nam je nov. Predstavlja se nam z nekaj manjšimi risbami brez posebne moči.

Najobširnejši je zastopan Lojze Spacal s svojimi elegantnimi in dekorativnimi monotipijami. Je vedno dosledni Spacal, ki sledi le svojo razvojno linijo. Postaja vedno bolj «skeletski», z le najbolj bistvenimi potezami, ki učinkujejo s svojimi geometričnimi oblikami, prostornimi, — a ugaja splošnemu oku-

su najbolj s svojo barvno dognanostjo.

Poleg slikarjev sta razstavila po dve deli še dva mlada kiparja, Cerne in Maovac. Oba z avangardističnimi skrajnimi tendencami. Cerne je zanimiv s svojo figuro, ki jo že poznamo. Maovcev «Konj» je morda najizrazitejši.

Razstava se je končala v sredo 3. t. m. v prikupni domačnosti, ob prisotnosti številnih zastopnikov okrožnih in krajevnih ljudskih oblasti, s kratkim referatom tov. Jelinciča o sodobni umetnosti v zapadnih demokracijah ter v S. Z. in v državah ljudskih demokracij. Pri tem je poudaril, da je bila to prva umetnostna razstava po več kot treh desetletjih v Kopru, ki so jo omogočile izključno le ljudske oblasti, ki so ji posvetila mogočno pozornost.

Vsekakor zelo posrečena razstava. Pogrešali smo le še nekaj naših umetnikov. Dobra je bila tudi misel približati umetnost občinstvu s predavanjem, vodstvom. To toliko bolj, ker je ravno likovna umetnost, še bolj pa moderna, našemu ljudstvu precej tuja.

JELINCIC

Prosveta med ljudstvom

Koncert dijaške matice

V petek 29. oktobra je bil dobrodelni koncert v prid Dijaške Maticice. Pri tem koncertu so sodelovali trije naši najvednejši in najbolj delavni pevski zbori.

Prvi je nastopil moški zbor prosvetnega društva «Ivan Cankar». Zapel nam je vrsto umetnih in partizanskih pesmi. O kvaliteti tega zbora smo že večkrat govorili, saj so nam dali povod za to številni koncertni nastopi. Za koncert Dijaške Maticice je pevovodja izbral pesmi, s katerimi ima zbor vedno največje uspehe. Najbolj so vžgale Simonitičeve priredbe pesmi: «Bolen mi leži», «Plovi, plovi» in stara puntarska pesem «Le vkup ubogagmajna». Takoj spočetka je vzorno podajanje pesmi ustvarilo v dvorani razpoloženje, kakršno vlada le pri resnih umetniških koncertih. Zbor je moral skoraj vsako pesem ponoviti, na koncu pa je še dodal pesem «Na oknu glej obrazek blede». Izvajanje tega pevskega zbora je res dognano ter ritmično, dinamično in interpretacijsko neoporečno. V posebno čast moramo šteti pevovodju tov. Vladimirju Švari to, da ne išče nasilnih zunanjih efektov s pretiranimi ritmičnimi in dinamičnimi manirami, temveč podaja skladbe naravno in neprisljčno. In to je umetnost!

Kot drugi je nastopil «Komorni zbor» pod vodstvom tov. Ubalda Vrabca. Uvodoma je zapel «Bilečanko» v priredbi Ubalda Vrabca. Hvalvredno je, da nam je tov. Vrabec

KULTURNE drobtine

23. oktobra je bil IV. občni zbor Društva slovenskih upodablajočih umetnikov. Predsednik akademski slikar Božidar Jakac je v svojem govoru poudaril, da gre slovenski umetnik pravilno pot, da so njegova dela delež od razkrajajočega surrealizma ter nakazujejo v zadnjem času novo pot v bodočnost.

Pred 40 leti - 29 oktobra 1908 je v Sarajevu umrl veliki hrvaški pesnik in bорец za pravice delovnega ljudstva Stijev Strahimir Kranjčević. Kranjčević je bil prvi hrvaški pesnik, ki se je obrnil k delavcu ter videl v delu osvoboditev človeštva. Svoji pesmi je vdahnil ostro brezkompromisno stališče do družbe in reakcionarnih vrhov cerkve. Kranjčevićovo delo je mnogo pripomoglo k ustvarjanju napredne misli v Hrvatski.

Olga Knipper Cehova, vdova slavnega ruskega pisatelja, učenka Stanislavskega in Nemiroviča-Damčenka, je te dni, hkrati z jubilejem Mudožestvenega gledališča, praznovala petdesetletnico svojega umetniškega dela. Izrazita in napredna igralka je stara 78 let in še vedno nastopa. Nosi naslov narodne umetnice SSSR, podeljena ji je bila Stalinova nagrada, odlikovana je z Leninovim redom in redom Rdeče zastave dela.

—»—

Za proslavo tridesetletnice Komso-mola so sovjetski glasbeniki pripravili nova dela. Glasba baletov «Obala sreče», «Mladost» in «Mladi patrioti» je zasnovana na narodnih motivih. Delo skladatelja Hačaturjana, kantata za mešani zbor in simfonični orkester: «Naj cvete in živi mladost» so že izvajali in je zelo velik uspeh.

—»—

Cankarjevega «Kralja na Betajnovi» je uprizorilo Narodno gledališče v Sofiji kot svojo predstavo v letošnji sezoni. Ob tej priliki je sofijski «Izgrev» prinesel obširen članek o Cankarju.

—»—

Z najnovejšim delom Skenderja Kulenovića «Večerja» je otvorilo Narodno gledališče v Beogradu svojo dramsko sezono. Sedaj pripravljajo tudi premiero «Hamleta». Opera pa obnavlja «Evgenija Onjegin» in na novo študira «Aldo».

prideli jo popularno partizansko pesem v koncertni obliki. Sledile so še razne narodne in umetne pesmi, ki jih je zbor zapel z vso svojo znano natančnostjo. Ob koncu je Vrabčeva «Slovenska pesem» vzbudila veliko odobravanje. Zbor jo je na splošno željo ponovil.

V zadnjem delu pa je nastopil Svetoivanski pevski zbor. Zbor je nastopil v odlični formi, saj se je komaj vrnil z izredno uspele turneje po Srbiji. Zbor je posegel tudi v rusko in srbsko literaturo; zapel je znamenito rusko narodno pesem «Ej uhnjem» v koncertni priredbi Vasilija Mirka, ki je ohranila svoj narodni značaj kljub večglasju in raznim zvočnim efektom. Rožica Kozen nam je ob spremljevanju zbora zapela rusko narodno «Osamljeno doni zvonček milii» tako prepričevalno in s tako prijetnim glasom, da jo je morala na splošno zahtevo ponoviti. Svojo zmogljivost pa je zbor posebno pokazal v drugem šopku srbskih narodnih pesmi in pri Adamičevi «Ecce dolor»

Pri koncertu Dijaške Maticice smo lahko primerjali tri naše najboljše pevске zore. Ob kritičnem poslušanju pesmi smo ugotovili, da se naše zborovsko petje iz leta dviga. Pevski zbori pa, kakršni so «Ivan Cankar», «Skamperle» in Komorni zbor predstavljajo naše najboljše umetniške skupine.

Koncert Dijaške Maticice je izredno uspel. To je bil tren v peti nekaterim razbijajočem Vrdaljeve skupine, ki so po koncertu nramno napadli nekatere mirne obiskovalce koncerta.

Nekaj zanimivosti o slovenski univerzi

Za lastno univerzo so se Slovenci borili skozi vso novejšo dobo naše zgodovine in jo končno dosegli ob ustanovitvi Jugoslavije leta 1919. Univerza, ki predstavlja najvišjo učno in kulturno ustanovo vsakega naroda ima prav danes, ko se na njej vzgajajo strokovnjaki za vse panoge gospodarskega in kulturnega življenja, še posebno velik pomen. Potrebno je zato, da se vsi seznanimo s to ustanovo, ki je rezultat stoletnih prizadevanj vsega slovenskega naroda in ki posebno pravičnoma danes, ko ljudska oblast Jugoslavije skrbi za nje vsestranski razvoj.

Jezuitski kolegij

Na slovenskem ozemlju je prva ustanova, ki je imela značaj univerze obstajala že v 17. stoletju. Leta 1586 so jezuiti ustanovili v Ljubljani poseben kolegij, ki je predstavljal prvo visoko šolo na našem tleh. Bil namreč, ki je ob ustanovitvi bil namenjen le za bogoslovni in filozofski študij, se je tokrat let izpopolnjeval in se oblikoval (ko se bil razpuščen jezuitski red), imel že več stolic. Tako se je počela razvijati logika, metafizika, moralna teologija, mehanika, obča in specialna fizika, matematika, moralna filozofija, zgodovina in tudi poljedelstvo. Vidimo torej, da je bila ta visoka šola ustanova, ki je imela, - če se poslužimo današnjih izrazov, - že več fakultet. Profesorjev je bilo 15, med njimi so bili tudi pomembni znanstveniki tedanjega časa. Znan je zlasti jezuit pater Gruber, ki je prvi napravil načrt za regulacijo ljubljanskega Barja in za zgraditev prekopov v Ljubljani, ki se že danes imenuje po njem. Seveda pa vse to šolstvo, če ga primerjamo z današnjimi visokimi šolami, še ni bilo na visoki znanstveni stopnji. Vendar ni bilo pri nas nič slabše kot v drugih deželah.

Ko je bil jezuitski red razpuščen je bil kolegij v Ljubljani postopoma ukinjen in leta 1784 je visoka šola v Ljubljani povsem prenehal delovati. Toda na splošno odpor vsega izobraženstva in plebsa na Kranjskem je bila čez nekaj let v Ljubljani ponovno odprta na visoko šolo, ki pa ni bila več cerkvena ustanova. Med tedanjimi profesorji je bil tudi znani botanik Hacquet.

Francoska univerza v Ljubljani

Z uredbo guvernerja ilirskih dežel maršala Marmontja je bila leta 1810 v Ljubljani ustanovljena tako imenovana centralna šola. Ta šola je bila že prava univerza, ker je imela pravico podeljevati akademski dostojanstva.

Francoska univerza v Ljubljani je bila najpomembnejša visoka šola, kar jih je bilo na slovenskem ozemlju do leta 1918 in je obsegala več fakultet. Imela je medicinsko in kirurško, farmaceutsko, pravno, zemljemersko, tehnično in bogoslovno fakulteto. Vse te fakultete so imele podoben učni načrt, ki je bil v primeri z onim v starih jezuitskih šolah celo mederen in je bil že precej bližnji današnjemu. Šolanje je trajalo štiri ali pet let in po opravljenih izpitih je imel vsak študent pravico zaprositi za podelitev akademskih naslovov.

Profesorjev je bilo 11, med njimi eden iz Italije, eden iz Buzeta v Istri, nekaj je bilo Nemcev, ostali pa so bili Slovenci. Med njimi sta znana zlasti naravoslovec Hladnik in pravnik dr. Jurij Dolinar, ki je predaval civilno pravo. Studentov

je bilo ob koncu šolskega leta 1811 skupno 213, med njimi 16 medicincev, 12 učencev inženirske fakultete, 19 pravnikov ter 166 bogoslovcev. Pregled obiskov predavaj pa kaže, da je največ slušateljev obiskovalo predavanja iz fizike in sicer kar 104. Moralno je poslušalo 67 slušateljev, cerkveno zgodovino 64, govorščino 56, anatomijo 13, arhitekturo 9. Najmanj zanimanja je bilo za kemijo in matematiko; predavanja iz teh ved je obiskovalo le 6 oz. 9 slušateljev.

Zanimiv je tudi učni načrt. V prvem letniku je bil študij na vseh fakultetah enak; in so dijaki poslušali predavanja iz fizike, metafizike in govorščine. Predavanja ostalih letnikov pa so bila seveda različna po fakultetah. Predmeti so bili v glavnem isti kot danes, le da niso bili tako številni, ker so bile posamezne vede bolj splošne in ne toliko specializirane kot danes.

Univerza v stari Jugoslaviji

Po ponovni avstrijski okupaciji je bila seveda francoska univerza v Ljubljani ukinjena. Ostanke sta sicer teološki in filozofski študij in šola za rancocelnike toda te šole niso imele pravičnega podeljevanja akademskih dostojanstev. Prava slovenska univerza je bila šele leta 1919. Imela je štiri fakultete: teološko, tehnično, teološko in neogotovo medicinsko fakulteto. V nepretrganem obsegu je univerza obstajala do aprila 1941.

Kako aktualna je bila ustanovitev univerze v Ljubljani, nam najlepše pokaže število študentov. Že v začetku svojega obstoja leta 1920-21 je imela univerza 1068 slušateljev, med katerimi je bilo 43 deklet. Največ zanimanja je bilo tedaj za študij prava, najmanj za teologijo; pravna fakulteta je namreč štela 381 dijakov, tehnična 318, filozofska 174, medicinska 98 in teološka 97. Ko se je univerza z leti vedno bolj izpopolnjevala se je počasi dvigalo tudi število slušateljev. V letu 1922-23 je univerza štela 1257 študentov, leto 1930-31 je 1674 in leta 1940-41 2474! To slednje število je najvišje število študentov, ki je bilo doseženo ves čas obstoja univerze v stari Jugoslaviji.

Pri tem je zanimivo opazovati, kako je z leti vedno bolj naraslo tudi število ženskih slušateljic univerze. Od 43 slušateljic v letu 1920-1921 se je število akademčark dvignilo na 233 v letu 1930-31. Leta 1935-36 jih je bilo že 340, a leta 1940-41 532!

Zanimivo so tudi podatki o razporeditvi študentov po fakultetah. Po upravnem največ je bilo študentov vpisanih na juridični fakulteti. V prvem desetletju obstoja univerze se je število pravnikov gibalo okoli 350, v drugem desetletju pa že okoli 500. Največ jih je bilo v letu

1938-39, namreč 678. Druga najmočnejša fakulteta je bila tehnična, ki je sicer dolgo časa po številu slušateljev zaostajala za pravno, a jo je v letu 1940-41 prehitela. Na tretjem mestu po številu vpisanih študentov je bila filozofska fakulteta, tej pa je sledila medicinska, pri kateri pa moramo upoštevati, da je imela le 4 semestra.

Tudi število profesorjev se je z razvojem univerze precej povečalo. V prvem letu obstoja univerze je bilo skupno le 70 predavateljev, do leta 1940 pa se je to število več kot podvojilo.

Slovenska univerza po osvoboditvi

Poseben razmah doživlja slovenska univerza danes, ko ljudska oblast oskrbuje to pomembno ustanovo z vsemi potrebnimi materialnimi sredstvi in sploh na vse načine skrbi za nje vsestranski razvoj.

Kakšen razmah doživlja danes slovenska univerza nam pokaže število študentov, vpisanih po vojni, kar je posebno zanimivo, če ga primerjamo s stanjem pred vojno. V šolskem letu 1945-46 je univerza štela 2565 slušateljev, med njimi 787 deklet. V letu 1946-47 je bilo že 3393 (998) študentov, a v letu 1947-48 celo 4122 (1065). Če primerjamo to število s stanjem pred vojno, vidimo, da se je napram letu 1930, ko je univerza pričela s prvim delom, število študentov skoro podvojilo, napram stanju zidnih predvojnih let pa skoro podvojilo.

★ RAZGLEDI PO SLOVANSKEM SVETU ★

Sturmeje svetovivanskega pevskega zbora po Srbiji

Svetovivanski pevci ne bodo nikdar pozabili dni, ki so jih preživeli na gosposvanju po Srbiji. Pevski zbor - 70 po številu - je s svojim zborovodjem Francem Venturinom na čelu dne 16. oktobra odpotoval iz Trsta; v Sežani je pevce čakal železniški voz 1. in II. razreda, tako da so se prav udobno vozili. Že v Ljubljani je pričakoval na postaji mnogo ljudi, med temi tudi mnogo slovenskih skladateljev, ki so nas obsuli s cvetjem ter nas pogostili, pevski zbor »Slavica« pa je zapel dobrodošlico »Pozdrav«, na kar mu je svetovivanski zbor odpeel krepko Venturinijevo »Mi zremo naprepa«.

Polurno svidenje je bilo prav prišerno in prekmalu nas je brzoval ob splošnem navdušenju odpejal proti Beogradu. Presenečeni in velikanjski vrvež in promet na vseh postajah - zlasti v Zagrebu, v Beogradu na postaji nas je pričakovalo na 10.000 ljudi, z vojaško godbo na čelu. Po prihodu vlaka je iz več tisoč rj. zaorilo »Zivjo Tržačani«, živjo brajle, »Zivjo slovensko italijansko bratstvo«, »Zivjo naš proletariatu, II. Sledili so pozdravni govori in grmade cvetja. Naše pevce - odlično razpoložene klub 23 urni vožnji - so odpejali v hotel Balkan k večerji, na kar so jim odkazali prav udobna prenočišča v treh najodličnejših beograjskih hotelih. V soboto 17. okt. so pevcu dopoldne imeli skušnjo, a zvečer nastop. Gledalščice je bilo že popolnoma razprodano. Pri koncertu so bili zastopniki vojske in države, zato je zbor otvoril pri gram s himno »Hej! Slovania«, nakar

FRANC VENTURINI

ček je zbor še dodal »Bazoviško« in »Internacionalno«.

Naslednjega dne, t.j. v nedeljo je bil zbor povabljen v radiooddajo postajo, ki je mnogo večja in dokaj lepo urejena od naše tržaške postaje. Zbor sta pozdravili ravnatelj in glasbeni referent. Tu je bilo posnetih 11 pesmi na plošče. Nato je zbor odšel na Kalimegdan, kjer je na grob herojev Ribarja in Milutinovića položil krasen venec in zapel pesem »Bramo«, na kar si je ogledal z velikim zanimanjem vojni muzej. Po polidne je zbor odpotoval z dvema avtobusoma v Krugujevac, t.j. kakih 160 km južno od Beograda. Mrak je legal na zemljo, ko sta avtobusa pri-

šla v Krugujevac. 20.000 glava množica je navdušeno pozdravljala Tržačane: transparenti, zasave, godbe, govori, petje, cvetje. Tržačani so si ganjeni brisali solze in vedno bolj spoznavali, kaj se pravi živeti v svobodi. Po kratkem odmoru in pogostitvi je bil koncert v mestnem gledališču, ki žal ni moglo sprejeti vseh poslušalcev; zato so nastavili mikrofone za tisoče poslušalcev, ki niso mogli v dvorano. Tudi tu so naši pevci ogreli publiko in ves program izvajali brezhibno. Kakor v Beogradu tako so tudi v Krugujevci po koncertu prišle na oder deputacije vseh krugujevskih organizacij ter poklonile zboru v spomin in zahvalo krasne in bogate darila. Tudi tu se je v imenu zbora toplo zahvalil za vso gostoljubnost in krasna darila (tov. Joco. »Naši odlični solisti Rolici Kozmovi je navdušena publika poklonila razna darila in med temi mnogo sumadijsko narodno nošo. Po koncertu smo bili pogosteni; prenetovali smo v najboljših hotelih, deloma na privatnih stanovanjih. Drugo jutro pa smo obiskali grobove talcev, položili na grobove krasen venec s svilenimi trakovi ter zapeli Venturinijevo pesem »Bramo«. Predsednik sindikata pevci so imeli priliko spoznati, kako nesrečnih žrtve. Nemci so v enem dnevu pokončili 7000 Krugujevčanov, med temi tudi vse profesorski zbor z vsemi dijaki 6, 7. in 8. razreda. Težko, zelo težko nam je bilo pri srcu in stisneno nas je v prsih, ko smo poslušali tragedijo bratskega srbskega naroda, a potolizali smo se z mislijo, da je ta junaki narod danes prost in živi v svobodi. Prav prišerno smo se posloviili od gostoljubnih Krugujevčanov. Takoj po prihodu v Beograd je zbor priredil koncert za delavstvo v velikanski in zelo akustični dvorani v »Beogradskom elek-

Pevski zbor »Slavko Skamperle« od Sv. Ivana na postaji v Stari Pazovi čaka navrezo za povratek proti domu

trinom soprobatnjom poduzeću Belinila razna darila in med temi mnogo sumadijsko narodno nošo. Po koncertu smo bili pogosteni; prenetovali smo v najboljših hotelih, deloma na privatnih stanovanjih. Drugo jutro pa smo obiskali grobove talcev, položili na grobove krasen venec s svilenimi trakovi ter zapeli Venturinijevo pesem »Bramo«. Predsednik sindikata pevci so imeli priliko spoznati, kako nesrečnih žrtve. Nemci so v enem dnevu pokončili 7000 Krugujevčanov, med temi tudi vse profesorski zbor z vsemi dijaki 6, 7. in 8. razreda. Težko, zelo težko nam je bilo pri srcu in stisneno nas je v prsih, ko smo poslušali tragedijo bratskega srbskega naroda, a potolizali smo se z mislijo, da je ta junaki narod danes prost in živi v svobodi. Prav prišerno smo se posloviili od gostoljubnih Krugujevčanov. Takoj po prihodu v Beograd je zbor priredil koncert za delavstvo v velikanski in zelo akustični dvorani v »Beogradskom elek-

trinom soprobatnjom poduzeću Belinila razna darila in med temi mnogo sumadijsko narodno nošo. Po koncertu smo bili pogosteni; prenetovali smo v najboljših hotelih, deloma na privatnih stanovanjih. Drugo jutro pa smo obiskali grobove talcev, položili na grobove krasen venec s svilenimi trakovi ter zapeli Venturinijevo pesem »Bramo«. Predsednik sindikata pevci so imeli priliko spoznati, kako nesrečnih žrtve. Nemci so v enem dnevu pokončili 7000 Krugujevčanov, med temi tudi vse profesorski zbor z vsemi dijaki 6, 7. in 8. razreda. Težko, zelo težko nam je bilo pri srcu in stisneno nas je v prsih, ko smo poslušali tragedijo bratskega srbskega naroda, a potolizali smo se z mislijo, da je ta junaki narod danes prost in živi v svobodi. Prav prišerno smo se posloviili od gostoljubnih Krugujevčanov. Takoj po prihodu v Beograd je zbor priredil koncert za delavstvo v velikanski in zelo akustični dvorani v »Beogradskom elek-

trinom soprobatnjom poduzeću Belinila razna darila in med temi mnogo sumadijsko narodno nošo. Po koncertu smo bili pogosteni; prenetovali smo v najboljših hotelih, deloma na privatnih stanovanjih. Drugo jutro pa smo obiskali grobove talcev, položili na grobove krasen venec s svilenimi trakovi ter zapeli Venturinijevo pesem »Bramo«. Predsednik sindikata pevci so imeli priliko spoznati, kako nesrečnih žrtve. Nemci so v enem dnevu pokončili 7000 Krugujevčanov, med temi tudi vse profesorski zbor z vsemi dijaki 6, 7. in 8. razreda. Težko, zelo težko nam je bilo pri srcu in stisneno nas je v prsih, ko smo poslušali tragedijo bratskega srbskega naroda, a potolizali smo se z mislijo, da je ta junaki narod danes prost in živi v svobodi. Prav prišerno smo se posloviili od gostoljubnih Krugujevčanov. Takoj po prihodu v Beograd je zbor priredil koncert za delavstvo v velikanski in zelo akustični dvorani v »Beogradskom elek-

trinom soprobatnjom poduzeću Belinila razna darila in med temi mnogo sumadijsko narodno nošo. Po koncertu smo bili pogosteni; prenetovali smo v najboljših hotelih, deloma na privatnih stanovanjih. Drugo jutro pa smo obiskali grobove talcev, položili na grobove krasen venec s svilenimi trakovi ter zapeli Venturinijevo pesem »Bramo«. Predsednik sindikata pevci so imeli priliko spoznati, kako nesrečnih žrtve. Nemci so v enem dnevu pokončili 7000 Krugujevčanov, med temi tudi vse profesorski zbor z vsemi dijaki 6, 7. in 8. razreda. Težko, zelo težko nam je bilo pri srcu in stisneno nas je v prsih, ko smo poslušali tragedijo bratskega srbskega naroda, a potolizali smo se z mislijo, da je ta junaki narod danes prost in živi v svobodi. Prav prišerno smo se posloviili od gostoljubnih Krugujevčanov. Takoj po prihodu v Beograd je zbor priredil koncert za delavstvo v velikanski in zelo akustični dvorani v »Beogradskom elek-

trinom soprobatnjom poduzeću Belinila razna darila in med temi mnogo sumadijsko narodno nošo. Po koncertu smo bili pogosteni; prenetovali smo v najboljših hotelih, deloma na privatnih stanovanjih. Drugo jutro pa smo obiskali grobove talcev, položili na grobove krasen venec s svilenimi trakovi ter zapeli Venturinijevo pesem »Bramo«. Predsednik sindikata pevci so imeli priliko spoznati, kako nesrečnih žrtve. Nemci so v enem dnevu pokončili 7000 Krugujevčanov, med temi tudi vse profesorski zbor z vsemi dijaki 6, 7. in 8. razreda. Težko, zelo težko nam je bilo pri srcu in stisneno nas je v prsih, ko smo poslušali tragedijo bratskega srbskega naroda, a potolizali smo se z mislijo, da je ta junaki narod danes prost in živi v svobodi. Prav prišerno smo se posloviili od gostoljubnih Krugujevčanov. Takoj po prihodu v Beograd je zbor priredil koncert za delavstvo v velikanski in zelo akustični dvorani v »Beogradskom elek-

Koliko jezikov JE NA SVETU

Učenjaki so ugotovili, da je danes okoli 2000 živih jezikov, ki jih govorijo številni narodi po vseh predelih naše zemlje. Nekatere od teh jezikov govorijo milijoni in milijoni ljudi, so pa zopet drugi jeziki, ki se jih poslužuje samo nekaj tisoč oseb, ostankov kakšnega naroda ali plemena. Razen živih jezikov pa poznamo še precej jezikov, ki jih nihče več ne govori. To so tako imenovani mrtvi jeziki, od katerih pa se nekateri danes, še praktično uporabljajo, (latinščina), od drugih pa imamo ohranjenih komaj nekaj sledov. Vsekakor vladajo danes velika jezikovna pestrost in le malo je znanstvenikov, ki bi se v tej doobra znali.

Vrste jezikov

Vse jezike sveta lahko razdelimo po sorodstvenih znakih v številne skupine. Eno najvažnejših skupin tvorijo tako imenovani indoevropski jeziki, ki so se razvili iz skupnega prajezika, ki ga znanstveniki nazivajo indoevropski jezik zato, ker so jeziki, nastali iz njega, danes raztreseni od Indije do zapadne Evrope. Indoevropskih jezikov je veliko.

Stara ericična se je pojavila v zgodovini razcepjena na več narečij in iz enega od njih se je razvila nova ericična, ki se danes govori v Grčiji.

Skupina italjskih jezikov obsega

oskijska in umbrjska narečja, ki so se govorila v srednji in južni Italiji, dokler jih ni izpodrinila latinščina. Ta je bila prvotno jezik rimske okolice, pa je pozneje prevladala po vsem Apeninskem polotoku iz latinščine, ki so jo gostiše oseb, ostankov kakšnega naroda ali plemena. Razen živih jezikov pa poznamo še precej jezikov, ki jih nihče več ne govori. To so tako imenovani mrtvi jeziki, od katerih pa se nekateri danes, še praktično uporabljajo, (latinščina), od drugih pa imamo ohranjenih komaj nekaj sledov. Vsekakor vladajo danes velika jezikovna pestrost in le malo je znanstvenikov, ki bi se v tej doobra znali.

Veliko skupino tvorijo slovanski jeziki, ki se dele na tri skupine: bolgarska, srbohrvaščina in slovenska tvorijo skupino južnoslovanskih jezikov. Zapadno slovanski jeziki, kašubski, polski, litovski, jeziki so češki, slovaški, lužickosrbski, primorski in polabski jeziki, ki pa je izumrl v 18. stoletju, ko so se polabski Slovani povsem germanizirali. Skupino vzhodnoslovanskih jezikov tvorijo ruščina, belorusčina in belorusčina.

Samostojno skupino predstavljajo tudi germanski jeziki, ki jih je tudi troje vrst. Vzhodnogermanski jeziki tvorijo trije jezikovni jeziki, med njimi tudi gotski jezik. Zapadno germanski jeziki so: angleščina, nemščina, holandsčina in flamsčina, ki jo se govore v delu

Belgije, skandinavski skupina pa obsega islandski, norveški, švedski in danski jezik.

Med indoevropske jezike štejemo še albanščino, ki pa je močno pomešana s slovanskimi, romanskimi in grškimi izrazi. Ostali indoevropski jeziki se govorijo v Aziji.

Prednjeazijska jezikovna skupina obsega več jezikov prednje Azije. Indoiranska jezikovna grupa pa obsega indijske in iranske jezike, ki poznajo vsi več razvojnih stopenj. Znan izraz za vse najstarejše indijske je sanskrit.

Vsi navedeni jeziki so torej nastali iz skupnega prajezika. Povsem drugega izvora pa so ostali jeziki. Iz centralne Azije so doma uralo alajski jeziki, med katere štejemo od evropskih jezikov finsko, madžarsko in estonsko. Ostali jeziki Azije, med njimi kirgiški, kalmiški, te grupe se se danes govorijo v aserbajdžanski in mandžurski jeziki. Tudi japonsko štejemo v skupino uraloalajskih jezikov.

Hamitosemitski jeziki izvirajo iz Prednje Azije in severne Afrike. Hamitski jeziki so libijski in berberski jezik ter jezik, ki ga govorijo Kopti, prebivalci Abesinije. Semitski jeziki so judovski, asirsko-babilonski in arabski jezik.

Skupino zase tvorijo kavkaski jeziki (gruzinski, čečenski, čečenski, kaldejski), in jeziki vzhodne Azije (med njimi tibetokitaški jezik).

Jeziki afriških prebivalcev so enako številni. Khoinski jeziki, ostali jeziki so je bantui, sudanski in nilski jeziki.

Razen vseh navedenih pa tvorijo samostojno skupino jeziki Avstralije in Polinezijskih otokov ter številni jeziki Indijancev v Ameriki. Vseh teh jezikov je nešteto.

Razširjenost posameznih jezikov

Med vsemi temi jeziki so najpomembnejši tisti, svetovni ali mednarodni jeziki, katerih se poslužuje ne samo člani enega naroda, temveč pripadniki več narodov.

Od slovanskih jezikov je svetovni jezik ruščina. Ta jezik bi moral postati splošni jezik za sporazumevanje med slovanskimi narodi, a je njega obvladanje pri mnogih slovanskih narodih še žal kaj slabo, kar je posledica političnih razmer po prvi svetovni vojni. Tudi mi Slovenci se ne moremo dosti ponahati v tem pogledu in šele sedaj poskušamo nadomestiti to, kar smo v zadnjih tridesetih letih zamudili. Ruščino govorijo danes pripadniki vseh narodov Sovjetske zveze, tako da se tega jezika poslužuje okoli 250 milijonov ljudi. Od tega števila je ruščina gotovo za 90 milijonov ljudi materin jezik.

Angleščina je materin jezik za narode po vseh delih sveta, tako za Američane, Angleže, Avstralce, Novozelance, Južnoafričane in Kanadčane. Razen tega pa je angleščina razširjena kot občevelni jezik v Egiptu, po vseh angleških kolonijah Afrike, po Oceaniji in v Indiji. Vsekakor je angleščina danes najbolj razširjen svetovni jezik, saj ga govorijo najmanj 550 milijonov prebivalcev zemlje. Od teh je za okoli 200 milijonov materin jezik.

Francosčino govorijo razen v Franciji, Švici in Belgiji še v severni Afriki, Severni Ameriki (Kanada) in Indokini. Skupno govori francosčino okoli 110 milijonov ljudi; za 45 milijonov pa je francosčina materin jezik.

Tudi španski jezik je precej razširjen po svetu. Razen v Španiji in prestankih njenih kolonij govori špansko Srednja in Južna Amerika (izvzemši Brazilija), skupno okoli 90 milijonov ljudi.

Holandski jezik govori okoli 60

milijonov prebivalcev našega planeta in to, razen na Holandskem, v južni Afriki (Buri) in v holandski Indiji.

Od evropskih jezikov je precej razširjen še portugalski jezik, dasi je pravih Portugalcev precej malo (okoli 9 milijonov). Danes se tega jezika poslužuje okoli 50 milijonov ljudi, med njimi tudi 27 milijonov Braziljancev.

Močno pa sta izgubila na pomenu nemščina, ki se danes govori samo v Nemčiji, Avstriji in Švici (okoli 80 milijonov ljudi) ter italijansčina, ki se razen v Italiji deloma govori še v Ameriki. Ta jezika sta prenehala biti svetovna jezika.

Izmed neevropskih jezikov je nedvomno na prvem mestu kitajski jezik, ki se ga poslužuje preko 500 milijonov ljudi. Tudi arabščina je precej razširjena. Za okoli 37 milijonov prebivalcev zemlje je materin jezik, razen tega pa jo govorijo po vseh muslimanskih deželah. Omenimo naj še japonski jezik, ki se je zaradi japonskih osvajanj naglo razširil po daljnem vzhodu in se ga danes poslužuje že 75 milijonov ljudi.

Se številnejši so jeziki afriških plemen eno prej našli je glavne, 75 milijonov Bantu črncev govori v 80 različnih jezikih, sudanski črnci severne Afrike pa so jezikovno še bolj neenotni. Znanstveniki so namreč našli, da ca 50 milijonov teh črncev govori okoli 450 različnih jezikov in narečij.

V Severni Ameriki so znanstveniki, ki so proučevali jezike Indijancev, ugotovili, da se sicer je Indijec, najbolj razširjen je hindustanski jezik, ki ga govori približno 40 milijonov Indijcev, uporabljajo pa ga vedno bolj po vsej Indiji, tako da se počasi razvija v glavni jezik te velike dežele. V južni Indiji govori tami, jezik telugu 24 milijonov ljudi. Če odštejemo 9 najbolj razširjenih indijskih jezikov, potem ugotovimo, da ostalih 214 jezikov govori okoli 75 milijonov ljudi. Vsek jezik govori približno 300.000 ljudi!

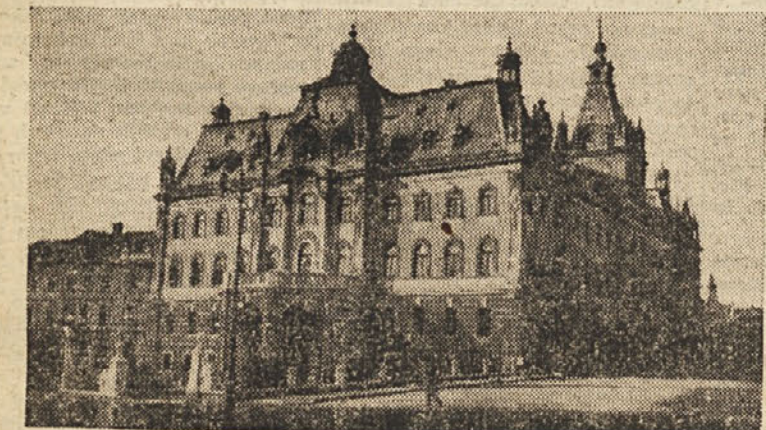
Vse ostale jezike pa govori zelo malo ljudi, malo vsaj v primeru s svetovnimi jeziki. V Evropi vlada velika jezikovna pestrost, pa tudi drugod po svetu ni bolje. Posebno v Indiji nahajamo mnogo jezikov, saj so našli tam 223 različnih jezikov, ki jih govori 319 milijonov malotevinskih Indijancev se poslužujejo še skoraj 103 različnih narečij. Tu na otokih Tihga Oceana govorijo nešteto jezikov. Znanj ruski raziskovalce Mikluho Maklaj omenja v svojih potopisih, da ima na Ruščino govorijo danes pripadniki vseh narodov Sovjetske zveze, tako da se tega jezika poslužuje okoli 250 milijonov ljudi. Od tega števila je ruščina gotovo za 90 milijonov ljudi materin jezik.

Vidimo torej, da vlada po svetu velika jezikovna pestrost in da je prizadevanje znanstvenikov, ustvariti enoten jezik za sporazumevanje vseh narodov zelo koristno, ker bi enoten jezik močno zblížal najrazličnejše narode vsega sveta.

Elektrarne na VLTAVI

V Stechovicah, v neposredni bližini Prage je pričela delovati akumulacijska elektrarna, grajena po sistemu vodnih pregrad.

Pregraja je dvignila gladino reke Vltave za 20 m. Na pregradi je tudi naprava, ki omogoča preko nje plovbo ladij do 1000 brt. Nova pregrada je skupno s prejšnjimi budo pričeli graditi gradno, ki jo bodo pričeli graditi pri mestecu Vrane in gornje Vltave. Izgrajen bo v dveh letih. Vse skupaj bodo dajale letno približno 1150.000 kW, kar pomeni za češko-slovaško gospodarstvo prihranek 100.000 vagonov rjavega premoga letno.

Poslopje slovenske univerze v Ljubljani

Stran naših kmetovalcev

NAUKI KOPRSKE RAZSTAVE ZA IZBOLJŠANJE KMETIJSTVA

Razstava gospodarske dejavnosti ni bila nikakr semeni ali bazar raznovrstnih izdelkov in pridelkov, kakor je bila tržiška razstava. Koprška razstava je imela velik vzgojen pomen in nalogo. To je lahko vsakdo opazil, posebno če se količičaj razume na kmetijstvo ali splošno gospodarstvo. V okviru razstave so bila tudi ves teden strokovna predavanja o kmetijstvu.

Na razstavi in na kongresih je bilo zbrano toliko gradiva, toliko koristnih podatkov, navodil in izkušenj, da bomo lahko o tem še dolgo pisali in razpravljali. Posledica vsega tega bo, da se bo gospodarstvo, zlasti pa kmetijstvo, v Istri zelo dvignilo in okrepilo v splošno korist. Vse to nam potrjuje in dokazuje, kako ljudska oblast v Istri skrbi za napredek, pomaga kmetu in ustvarja pogoje za načrtno gospodarstvo.

Prav je rekel Tržičan, ki je bil v nedeljo na razstavi: «Res, pridni ste; tu ne govorite in ne blebetate, tukaj aelate za skupni napredek».

Vsak kmet, ki je bil na razstavi, se bo prav gotovo še neštetokrat vrnil v spominu na razstavo in premislil, kaj bi bilo treba napraviti.

Le začnimo, dokler je še svež spomin. Samo vreme, deževno in mračno, nas sili k temu. Na delu pa začnimo takoj uporabljati nauke razstave.

Ste videli debelo svinjo in okrogle prašiče na razstavi? Vsakdo se je tam ustavil in jih občudoval. Marsikdo pa ni takoj razumel, zakaj so bili na razstavi in zakaj je bil pred svinjakom sod ribjih odpadkov. Zakaj? Gnezdo malih pujskov je bilo razdeljeno. V enem kraju trije prašički, v drugem trije. Zlegla jih je ista svinja, enako so stari, toda eni so bili bolj debeli in zraščeni kot drugi. Zakaj? Redijo jih z ribjimi odpadki.

Na kmetijski šoli pri Kopru so napravili poskus. Vse prašiče hranijo z isto hrano, enim pa dodajo dnevno še malo ribjih odpadkov. Poskus se je posrečil in dokazal, kar ste lahko sami videli. Zakaj ne bi še vi tako redili, da bi imeli lepše in težje prašiče, več mesa in več maščobe? Postopek je preprost. Ko imajo pujski 8 do 9 mesecev, se jim dodaja k običajni hrani še pest ali malo več ribjih odpadkov. Odpadki so lahko sveži ali olesnjeni. To nadaljujete do dva meseca pred zakolom. Tedaj je treba nehati. Tako rejni prašiči so pridobili 35% več na teži kot drugi prašiči; s 120 kg ribjih odpadkov se je povečala teža prašičev za 70 kg. Le začnite in se ne bojte, da bo prašičje meso imelo okus po ribah, ker ga tudi po repi in korenju nima, čeprav z njim krmite vašega prašiča.

Na istem dvorišču kot prašiči so bili tudi purani, gosi in kokoši. Na koncu v kotu pa vzoren kokošnjak. Če ne napravite prav tako velikega, napravite vsaj podobnega. Gospodinja bo lahko vedela, katera kokoš samo kokodaka in žre in katera pridno nosi jajca. Če je količičaj pametna, bo leno kokoš prodala, pridno pa redila. Toda to bo izvedela le, če bo zaznamovala kokoši; videla bo, ali nosijo, le če bodo kure v kurniku.

Se nekaj o kokoših. Na razstavi je bila tudi istrska kokoš. Strokovnjaki so ugotovili, da je za naše kraje najbolj primerna, odporna pridna jajčarica, ki prekaša tudi velike važnosti so dobre jajčarice posebno pri nas, kjer je tržaški trg zelo blizu. Vedeti je treba, da je tri dni sveže jajce dražje od drugih. Kljub vsem Marshallovim planom pač ne bodo Tržičani čakali in pili jajce iz Amerike. Če domo redili take kokoši, pa jih bomo lahko tudi izvažali, ker je povsod veliko povpraševanje po njih.

Imamo vse pogoje, da se perutninarstvo pri nas razvije. Za valjenje jajc lahko porabimo purane in ni treba nobenih umetnih valilnic. Za

krmo pa si lahko pomagamo, pošajersko. Se pred vojno se je zanjo zanimal italijanski profesor Squadroni, ki je spoznal njeno veliko vrednost. Vsakdo dobro ve, kako sečno, če upoštevamo nasvete z razstave.

Na razstavi ste lahko gotovo videli krmo moke in odpadke paradiznikov, ki so za krmljenje prašičev prav odlični.

Ali veste, da je 30 dkg posušene krune moke enakovredno 6 litrom posnetega mleka, ker vsebuje ta moka 80% beljakovin? Bogati z beljakovinami so tudi odpadki paradiznikovih odpadkov vredno ravno toliko kot 2 kg dobrih otrobov. Te številke niso zbrane tjavdan, ampak so jih dognali strokovnjaki s poskusi.

Za danes je dovolj, prihodnjič pa bomo malo spregovorili o plitkih ter se tudi o njih kaj naučili.

BUBNIC

Lep pridelek koruze

Ličkanje in sušenje koruze

Koruzo pridelujejo naši kmetovalci že dolga desetletja. Mislim, da ne bo odveč, ako dam nekaj navodil za spravljanje koruze in ostalih delov koruzne rastline.

Koruzi zori precej neenakomerno, nekateri storži prej, drugi pozneje, a celo na enem in istem storžu je zrnje na spodnjem, debelejšem delu storža prej zrelo kakor na vrhu. Koruza pa ima to dobro lastnost, da lahko ostane brez škode na polju še dalj časa potem, ko je dozorela, to je, ko je listje orumenejo, kose začne storžev ovse sušiti in zrnje otrdi.

In prav dejstvo, da je koruzi zrnje pokrito in zavarovano pred vranami in drugimi škodljivci, nam omogoča, da smemo spravljati koruznega pridelka odložiti, ako nam primanjkuje časa, oziroma delovnih moči. Zato bomo raje pravočasno opravili pred, vsem tista dela, ki jih ne moremo odlašati.

Seveda pa lahko odlašamo samo v primeru, če ne bomo sejali še jeseni kakšne ozimnice. Vendar pa se zavedajmo, da krmna vrednost koruznice, to je koruznih stebel in listja z vsakim dnem, ko jo pustimo na njivi, koruznice, ako jo spravimo takoj, ko

pada. Trdi se, da je krmna vrednost storži dozore, enaka krmilni vrednosti sena; če pa pustimo koruznice še en teden dalj na polju je nje krmilna vrednost komaj še enaka, krmilni vrednosti ovsene slame; če je pa pustimo na njivi predolgo, izgubi vsako krmilno vrednost in je uporabna samo še za steljo.

Skoraj v vsakem kraju spravljajo koruzo na svoj poseben način. Ponekod na primer porežejo stebel koruznih rastlin tik nad storži, čim se začne koruza nagibati k zoritvi. Porezane gornje dele stebel pokrmijo sveže; v tem primeru krmna vrednost koruznice najbolj izkoristimo. Nasprotno pa je jasno, da trpi pridelok zrnja na količini in kakovosti, ako porežemo še zeleno listje.

Vsekakor je spravljanje storžev pri koruzi, ki smo jo prej obrezali najlažje. Z vozom peljemo enostavno čez njivo in sproti lomimo storže, a preostala stebila požanjemo ali porujemo pozneje za steljo.

Spravljamo pa koruzo tudi takole: V primernih presledkih požanjemo tik pri tleh tri do štiri vrste koruze - toliko na široko, da lahko pelje naložen voz skozi nastalo vrzel. Nato peljemo naprežen voz počasi skozi to preseko, a od obeh strani prinašamo s kosarimi k vozu storže, ki jih sproti lomimo od stoječe koruze. Tudi v tem primeru ločimo torej storže od koruze že na njivi in jih vozimo takoj na mesto, kjer jih bomo ličkali, koruznico pa požanjemo posebej, povežemo in odpeljemo.

Dobra stran tega načina spravljanja koruze je v tem, da lahko vso koruznico uporabimo za krmo. Pač pa je nožnja storžev v kosarah skozi še stoječo koruznico na voz precej težavno in zamudno delo.

Koruzo spravljamo tako, da cele koruzne rastline s storži vred požanjemo in zvozimo kakor koli pod streho, kjer potem storže odtržemo. Ta način je zelo priporočljiv, posebno če je vreme nestalno. Slaba stran pa je v tem, da moramo storže hitro odtrgati, kajti če leži sveže požeta koruza na kupu več kakor dva dni, je nevarno, da se začne preveč segrevati in se pokvari.

Bodisi da spravljamo koruzo na ta ali oni način, vedno moramo paziti, da koruzne storže pravilno lomimo od stebel. In sicer moramo uporabljati pri tem delu obe roki. Medtem ko pritismo z eno roko storž navzdol, moramo z drugo roko spodnji del storža, prav za prav pecelj, stisniti k stebelju. Pri takem postopanju koruzni storž odlomimo navadno tako, da ostane le malo ali nič pecilja zraven, kar je iz več razlogov koristno predvsem zato, ker nam ni treba nositi tisočev in tisočev peciljev brez potrebe na voz. Nadalje ostane pri tem načinu navadno večji del vrhnih listov kožuhovalne pri pecilju, tako da je luščenje mnogo lažje.

Ličkanje koruze je že od nekdaj največji praznik za kmečko mladino. Ze od nekdaj se k temu delu zbirajo navadno zvečer. Vsekakor pa ne smemo predolgo odlašati, ker se sicer na kupu ležeči storži segrejejo in trpi pri tem tudi kakovost zrnja.

Prihodnjič pa se bomo pogovorili o sušenju koruze.

Čebelarstvo

Kdor jih še ni, mora v tem mesecu vzimati svoje panje. Razumen čebelar je že v oktobru izvršil vsa jesenska dela v čebelnjaku, pregledal vse družine, po potrebi dodal medu, zožil gnezdo, združil slabše itd. V tem mesecu nima drugega dela, kakor da zavaruje svoje čebele pred mrazom in neizgoda. Zato naj zamaže vse morebitne razpoke na panjih s kitom in prazno medišče napolni s suhim listjem in slamo. Zrelo zoži na nekaj cm. Kdor ima v čebelnjaku miši, naj jim nastavi strupa ali pasti, ker miši zelo vznemirjajo čebele pri zimskem počitku. Vzimljene čebele pusti lepo na miru. Ne sekaj drv v bližini čebelnjaka. Vznemirjene čebele porabijo mnogo več medu. To ni v tvojo in ne v njihovo korist. **BASA**

KMETOVALEC V NOVEMBRU

Poljedelstvo

Z njiv spravljamo zadnje jesenske pridelke: krmna pesa, strniščna repa, korenje, zelje. Shranjuj te pridelke prav tako skrbno kakor krompir, da jih ohraniš pred gnitjem.

Večina ozimnega žita je že posajena, kdor ga še misli sejati, naj to stori čimprej. Le tisto ozimno žito, ki se že pred zimo dobro ukorenini in obraste, uspeva dobro tudi pozneje in da dober pridelek. Zato pa je treba ozimnim setvam bolj izdatno gnojiti s dušičnimi in fosfornimi gnojili, da seme hitro vzklji in rastlina bujno požene iz zemlje ter se toliko obraste, da bo lahko kljubovala tudi hudi zimi.

Nadaljuj s kolikor mogoče globokim oranjem njiv, ki so namenjene za pomladanske setve. Niti pod njivske zemlje ne sme ostati nezorane čez zimo. Kdor ima hlevski gnoj s katerim namerava gnojiti pomladanskim setvam, naj ga razvozi že sedaj ter takoj raztrosi in podorje.

Živnoredja

Ko začne počasi zmrzovati in se pojavi slana, ne goni živine na pašo, da se izogne napenjanju in pri brejih živalih tudi zvrženju. Pri prehodu od zelenega na suho krmljenje postopaj z vso previdnostjo. Obvaruj se s tem marsikateri neviščnosti v hlevu. Skrbj, da breje živali ne bodo na prepihu, nastelaj jim dobro in krmi jih v zadnjem času brejosti le z dobrim senom. Teletom razkuži takoj po skotitvi pokovino, da se ne vname in začne gnojiti. Da se tele ne preesa, naj v začetku sesa le vsaki dve uri.

Hlev naj bo čist, ker je živina pozimi vedno bolj navezana nanj. Zelo koristno bi bilo, če bi se naši kmetovalci naučili, da bi vsako jesen prebelili hleve. Čistoča je polovico zdravja, pravi pregovor, in to ne velja samo za človeka, ampak tudi za živino.

Pripuščaj k merjascu le popolnoma dorasle svinje. Ne plemeni v sorodstvu. Sorodna plemenitev se posebno v prašičereji hudo maščuje. Ako hočeš dobiti od svojega prašiča mnogo slanine, ga začni pitati, ko je star vsaj eno leto. Le popolnoma dorasla žival tvori pri pitanju obilo toščje.

Travnistvo

Bridke izkušnje zadnjih let bi nas morale izučiti, da je treba vse bolj skrbeti za naše travnike. Čas je, da začnemo sedaj v novembru

skrbeti tudi zanje. Kaj je treba v tem pogledu ukreniti?

1. Travnike je treba pobranati in jih očistiti mahu in drugih škodljivih rastlin, ki črpajo iz zemlje hrano, namenjeno kulturnim rastlinam.

2. Travnike je treba jeseni gnojiti s hlevskim gnojem ali kompostom. Od umetnih gnojil uporabljamo superfosfat ali Thomasovo žlindro (4 do 5 stotov na ha). Izvrstno gnojilo za travnike je tudi pepel. Le dobro pognojeno travnik da dovolj in obenem redilne krme.

Koliko nerodovitnih z vsem mogočim grmičevjem zaraščenih travnikov je še v naših krajih. S pridnostjo lahko spremenimo nerodovitni travnik v dobrega.

Vinogradništvo

V vinogradu stojijo trte prazne in od njih odpada orumenelo listje. Trte se pripravljajo k zimskemu počitku, a vinogradnik še ne sme počivati, pač pa mora izbrati lepe jesenske in zimske dneve za delo. Dela, ki jih opravljamo v jesenskem in zgodnjem pomladanskem času v vinogradu so: okopavanje in gnojenje, obrezovanje trt in izmenjava slabih in trhljih kolov, popravila zidov, jarkov in teras, ki zadržujejo zemljo, da je ne odnaša deževnica ter kopanje novih vinogradov. Vsa ta dela zahtevajo mnogo časa in dosti delovnih moči.

Kletarstvo

Cim se poleže kipenje, začnimo mlado vino čistiti. Večkrat ostane v vinu nekaj nepredelanega sladkorja. To je vzrok, da se vino dobro ne očisti in spomladi ponovno zavre. To lahko preprečimo na ta način, da dodaj mladem vinu močno drožje čim neha vreti. Vino ponovno zavre, drožje se še enkrat dvigne in vino se očisti. Večkrat je vzrok nepopolne preosnove sladkorja prenizka toplota v kleti. Tudi v tem primeru si lahko pomagamo na ta način, da v kleti zanetiš ogenj ali pa da vinu dodaš segretega mošta.

Cim kipenje preneha, je treba sode napolniti do vrha, ker bi drugače mlado vino v nenapolnjenih sodih dobilo »cvet«.

Sadjarstvo

V sadovnjaku imamo v novembru dosti opravkov. Glavna dela so naslednja:

1. Ko nastopi mraz začnejo lesti iz tal na sadno drevje samice znane škodljivca zimskega pedicaja. Samica odloži pod staro skorjo in druge razpokline svoja jajčeca iz katerih se izležejo spomladi gosenice, ki napravijo ogromno škodo. Škodljivcem lahko preprečiš dostop na drevo na ta način, da ga olepiš z lepilnimi pasovi. Običajno jih prilepimo na drevo 1 do 1,5 m visoko od tal. Lepilo je treba večkrat obnoviti, posebno če je slabše vrste, pa tudi drugače se rado posuši ali pa nanesejo veter in mravljje nanj pesek, preko katerega se lahko škodljivci povzpno višje na drevo.

2. Ob lepem vremenu, ko ne zmrzuje, odžagaj z dreves suhe namoljene in nepravilno zrasle veje. Rane razkuži s 5 odst. raztopino modre galice ali 3 odst. raztopino antiparazita.

S sadno strguljo ali jekleno drevesno žetko odstrani z dreves mah in lišaje.

Gnoji sadno drevje in prekoplji drevesne kolobarje. V neograjenih sadovnjakih in pri obcestnih nasadih zavaruj mlado drevje pred zajci s slamo, koruznico, latami, lubjem in sličnim. Jeseni izkopane divjake zakoplji v zemljo, pa ne v butarah, da ti ne splesnijo korenine.

Vrtnarstvo

Pripravi gnojne grede. Posej zimsko špinačo peteršilj in korenje. Radič pokrij z listjem ali z listnatim vejčjem, da bo spomladi zgodaj ozelenil. Vso drugo občutljivo pa pokrij z vejčjem, s koruznico ali pa s slamnatimi odejami, ako jo hočeš varovati pred mrazom. Pokrij pa tako, da bo pokrivalo ali odeja vsaj 10 do 15 cm od tal.

Ovetličarstvo

S čebulnicami zasejane gredice zavaruj pred suhim mrazom s preperelim gnojem, listjem ali s smrekovimi vejami. Občutljive trajnice pokrij z listjem, preperelim gnojem ali kompostom. Nizke rože (vrtnice) obsuj pedenj na visoko z rahlo prstjo ali jih obloži z listjem. Visoko debelim vrtnicam poreži predolge mladike in listje, ako ni že samo odpadlo, ter jih polči na zemljo in pokrij z rahlo prstjo ali listjem. Vrtnice pokrij tik pred mrazom; čim kasneje, tem bolje.

Pri sobnih rastlinah, ki stoje na hladnem, popuščaj z zalivanjem, da jih ne motiš v zimskem spanju. V toplih sobah stoječe palme in druge listne rastline zalivaj zmerno. Večkrat jim poskropi listje z mlačno vodo, da jim ne škoduje suhi sobni zrak.

Stran naših gospodinj

VZGOJNA POSVETOVALNICA ZA MATERE

Neka zaskrbljena mati B. R. o. Sv. Jakoba nam piše: Komaj se je pričelo šolsko leto, že mi dela moj sin, ki hodi v 2. razred gimnazije, velike težave. Vse preteklo leto smo se doma z njim mučili, da smo ga za silo prerinili čez 1. gimnazijo, da si fant precej nadarjen. Kaj naj napravimo, da bo sam začutil dolžnost do šole?

Tej in marsikateri drugi materi odgovarjamo naslednje:

Malokateri otrok je kljub svoji nadarjenosti tako zrel, da ne bi potreboval do svojega 14-15 leta nadzorstva pri učenju. Če jetorejotrok vsaj povprečno nadarjen, bo na vsak način v šoli moral uspevati, ako bo imel doma nekoga, ki se bo zanj brigal. Pri teh besedah bo morda katera mati užaljeno rekla: »Kaj, da se jaz ne brigam za svoje otroke?«. Saj živim samo zanje; saj

počutili: staršem ne bo treba ne-
prestano siliti k učenju in tudi
otrok bo bolj užival svoj prosti
čas. Kjer pa lahko otrok vsak tren-
utek odskoči od knjige, poteče
ves dan v prepiru, ki ne prinaša
uspeha.

V večini primerov zadostuje, da
poznamo razmere, v katerih otrok
živi, da sklepamo na njegov uspeh
v šoli ali tudi obratno: če poznamo
šolsko delo otroka, si lahko pred-
stavljamo, iz kakšne družine otrok
izhaja.

Nevarnosti,

ki nam prete doma

Ostri predmeti. Običajno so nesreče
z ostrimi predmeti manj nevarne to-
da zelo pogoste. Stiklo, steklenice, no-
ži, skarje, britvice, šivanke lahko
povzročijo mnogo neprijetnosti.

Kopalnica. Poleg kuhinje, kjer so
nesreče najbolj pogoste, je zelo ne-
varen prostor kopalnica: utonemo
lahko v kadi zaradi nepredvidene sla-
bosti, zadušimo se plinom, ki uhaša iz
plinskega ogrevalca, kopalec lahko tu-
di zdrсне v kadi ali na mokrih tleh in
se smrtno ponesreči.

Zakaj so nesreče tako pogoste prav
v domači hiši?

Ali vam lahko pomagamo z nasveti?
Predvsem ne smemo biti pri delu
raztreseni! Paziti moramo, kam po-
stavimo nogo, previdni moramo biti z
ognjem, nikdar ne smemo pozabiti za-
preti plinske pipe, ne držimo v hiši
strupov, razen če niso nujno potrebni;
tedaj jih moramo imeti varno
spravljene; ne igramo se z orožjem,
itd.

V Novem Sadu je bil te dni
zaključen šahovski turnir za
žensko prvenstvo Jugoslavije.
14 udeleženk - izbranih šahistk -
je na tem turnirju pokazalo, da
so kos tudi tej kraljevski igri,
ter odigralo nekaj prav dobrih
partij, ki bi bile v čast tudi
preizkušnim šahistom. Prven-
stvo si je osvojila Timofejeva,
drugo mesto pa je dobila Slo-
venka Čvenklova.

Jim vse damo in vendar niso dobri
učenci...

Ob tem moramo poudariti, da
mnogi starši ne skrbijo prav za svo-
je otroke.

Mnoge matere otroke še preveč
razvajajo s hrano, obleko in s tem,
da jim izpolnijo vsako željo; glede
šole pa jih večina misli, da je že
dovolj, če otroku samo prigojarijo:
»Uči se! Kaj se že spet igraš!
Pojdi se raje učiti...«. Nekateri star-
ši pa celo ves dan vprijejo na otro-
ke, naj se uče... in ko prinesejo
slabe reče, jih ozmerjajo, pretepa-
jo in jim prerokujejo, da iz njih
nič ne bo itd.. S takim postopanjem
ne bo otrok dobil pravih odno-
sov do šole.

Ce hočemo, da se bo otrok priva-
dil nekemu rednemu delu za šolo,
moramo tudi družinsko življenje
temu primerno urediti. Važno je
predvsem, da ni otrok prepuščen
sam sebi, da je v družini vedno
nekdo, ki nanj pazi. Ker je to v
večini primerov mati, je prav, da
se mati z otrokom vedno zaupno
pomeni, kako je bilo v šoli, kaj se
mora naučiti, kdaj piše šolske na-
loge itd. Potem naj mu približno
določi čas, ki mu je potreben, da
se za šolo lahko pripravi. Dobro je,
če se mudi mati vsaj nekaj časa
v sobi, kjer se otrok uči, čeprav
opravlja kako drugo delo, kajti ve-
čina otrok zapusti knjige takoj, čim
vedo, da ni nikogar doma, ki bi
vodil račune o njih učenju. Včasih
je tudi potrebno, da otroke izpra-
šamo in jim pregledamo naloge. Če
pa starši tega ne zmorejo, naj pa
vsaj točno vodijo evidenco o uspe-
hih in neuspehih svojega otroka.
Ko se prepičajo, da se je otrok
naučil, se bodo starši in otrok bolje

ŽENA V PREGOVORIH

Videli smo, da pregovori niso
ravnoumni, ampak da jih še precej
ostro sodijo. In čudno; Grdim so v
pregovorih zelo naklonjeni, ta ko da
se ne hote vprašujemo, ali hoče
biti pregovor mogoče usmiljen. Ker pa
izraža pregovor le dolgoletne izkušnje,
moramo priti do zaključka, da je pa-
metno, dati grdi ženi prednost. Začni-
mo z Nemcem, ki vedno in vedno misli
na jedačo: Grda žena, dobra kuharica.
Italijan gleda bolj na značaj in obna-
šanje: Grda žena ima lepe besede. An-
glež je praktičen: Raje grda in dobra,
nego lepa in zlobna. Že stari Grki so
filozofsko ugotovili: Samo grde žene
so dostojne v vedenju. Benečan pa pra-
vi v svojem zvočnem narečju: Xe
molto raro che una bela puta de cor-
po e de cuor sia sana tutta (Redkost
je to, da lepo dekle ima zdravo telo
in zdravo srce), iz česar lahko sklepa-
mo, da kaj takega pri grdem dekle-
tu ni nikakr redkost. Toda ne samo
v pogledu praktičnih in koristnih lastno-
sti, zasluži grda žena prednost, ampak
celo velikem erajstvu žene, v ljubezni
Cujmo Francoza, ki je menda tu naj-
bolj kompetenten: Ce ne sont pas les
plus belles qui font les grandes pas-
sion (Niso ravno lepote tiste, ki vži-
gajo največje strasti).

Skoraj prav tako dobro se odrežejo
v pregovorih majhne žene. Znan je
nemški pregovor, da je majhna žena
»srččana«. Isto trdi Italijan: Donna pic-
cina (piccoletta) sempre bambina (glo-
vanetta) — Majhna žena, večna mla-
denka. Pregovor s tem noče samo pou-
dariti veselo živahnost in gibčnost
majhne žene, ampak tudi njeno bistro
pamet. To razvidimo iz pregovorov, ki
se bavijo z velikimi ženami: Velika
žena, majhni možgani, pravijo vsi juž-
njaki. To so podedovali najbrže po
Rimljanih, ki so postavili to načelo
sploh za človeka: Homo lunus, raro
sapiens — Velik človek je redkokdaj
pameten. Toda tudi Angleži so v tem

ozirom menda dediči Rimljanov: Visoko
drevo daje več sence nego sadu. V Fi-
rencah izražajo isto misel bolj umet-
niško-arhitektonsko: Zelo visoke hiše
so v zgornjih nadstropjih prazne. Ko
se je ta pregovor rodil, očitno ni
bilo še stanovanjske stiske. — Toda
tudi žena, ki je bog ni obvaroval z
bistro pametjo, ima svojo vrednost. E-
vo galantnega Francoza: Sage ami et
sotte amie. (Izberi si pametnega za
prijatelja in omejenko za prijateljico.
In še več trdi Francoz:
Dobra žena je tista, ki
sploh nima glave (La bonne femme
est qui n'a point de tête). Če hočemo
biti hudomušni, bi dodali, da vse kaže,
da se Francozi v svoji najnovejši zgo-
dovini ravna po tem načelu tudi pri
izbiri svojih državnikov.

In tudi čedna snažna žena najde hva-
lo in prednost v pregovoru: Čedna zu-
nanjost, čedna notranjost (Italijan).
Po snagi spoznaš gospodinj (Nemec,
ki vedno misli na kuhinjo). Snaga je
pol dote, pravijo tudi pri nas. Naj-
lepši parfem za ženo je snaga (An-
glež). Mlada, zdrava in snažna žena
ni nikoli grda (Rus). Bolje snažna
nego nališpana (Daneč). Končamo za
danes z modrim Indijcem: Vse žene so
prikupne v pomladi življenja!

ZDRAVNIK

Kako pride do embolije

Nobena operacija ni brez nevarno-
sti. Vsak kirurg se zaveda, da nasto-
pi lahko pri najmanjši operaciji ne-
šteto motenj, ki lahko usodno vpliva-
jo na izid. Zato pa se tudi z vsimi
razpoložljivimi sredstvi skuša izogni
ti težkim posledicam.

V poslednjih 20 letih je kirurgija
tako napredovala, da se lahko z ved-
no manjšo nevarnostjo prepuščamo ki-
rurškemu nožu in da le redko kdo
med operacijo podide, vendar pa se
je že čisto pripetilo, da je kdo umrl
dolgo po operaciji, in sicer na posled-
icah embolije.

Embolijska je znana tudi laikom. Ta-
ko n. pr. se zgodi, da umre bolnik že
ko si je od operacije opomogel. Smrt
nastopi nenadoma: bolnik začuti, da
ga duši, ustnice mu pomodre in srce
neha utripati. Strašna in nerazumlji-
va je ta smrt, ki ne prizanesa niti
mladim, zdravim ljudem.

Odkod ta smrt? Prostor med srcem
in pljuči se zamaši. Kako da se vprav
med srcem in pljuči strdi kri?

Embolijska nastopi tako, da se po o-
peraciji v bližini rane zaradi počas-
nejšega pretakanja kri začne strjeva-
ti. Ta strjena kri potuje po teles
od srca in pride potem v prostor med
srcem in pljuči. Ker pa se ta prostor
proti pljučem vedno bolj zožuje, se
ta kri nekeje ustavi. Kri ne more dalje
in embolijska je tu...

Čo tem, kako preprečimo, da ne pri-
de do embolije, prihodnjič.

MODA

OPOLDANSKA OBLEKA IZ
ENOBARVNEGA VOLNENEGA
BLAGA. KROJ JE TUDI PRI-
MEREN ZA VECERNO OBLE-
KO IZ TEMNE SVILE.

PREPOSTA OBLEKA IZ
ENOBARVNEGA VOLNENEGA
BLAGA. PRIMERA ZA SOLO
IN URAD. OBRAS OBLEKE
SO KIMONO ROKAVI, SVE-
TEL OVRATNIK IN ZVONCA-
STO KRILO.

Rože v stanovanju

Hladna in neprijazna bi bila na-
ša stanovanja brez rastlin, premno-
ga cvetlična stojala bi pa spet ovi-
rala dostop svetlobi; zato je prav,
da se odločimo sicer za manj rož,
a da te postavimo na vidnejša in
bolj zračna mesta.

Pred okna postavljamo navadno
cvetlice, ki potrebujejo največ
svetlobe. Za pisalne mize so bolj
primerne zelene rastline; tako n.
pr. kak lonček s praproto (vene-
rični laski, pteris, blechnum...) pa
tudi domače praproti, ki rasto po
gozdovih, kakor jelenji jezik in
oslova praproti, so sobi v okras.

Za razne mize pa vzamemo se-
veda rože, ki tudi cveto. Ena naj-
lepših in najhvaležnejših je kame-
lija s svojim temnozelenim cvet-
jem, ki vzdrži ob primerni toploti
tudi mesec dni. Pozimi pa postavi-
mo na to mesto cvetoče ciklame,
vrtince, pozneje gloksinije, go-
moljaste begonije itd.

Lep okras sobe so tudi palme
(dracanea congesta, sobna lipa, au-
racaria, asparagus plumosus), po-
zimi pa si lahko privoščimo grmič
cvetočega španskega bezga, jorsije
in japonske kutine. Čez poletje po-
stavimo na njih mesto le večje po-
samezne cvetove, tako n. pr. polon-
ko, vrtni mak, dalije, krizante-
me itd.

Na pohištvo, ki ima stojala za
rože, namestimo višee rastline:
višeci špargelj, bršljan, ficus, na-
gelj, tradescantije i.p.

V glavnem razlikujemo tri vrste
sobnih rastlin: senčne, polsenčne in
sončne.

Senčne rastline so: aspidistre, vse
praproti, palme, filodendron, auri-
cacia in druge. Te žive v senčnih
prostorih, a ne v temnih. Večina
druhih rastlin pa uspeva na pol-
senčnih mestih, to se pravi, da po-
trebujejo ob jasnih anevih vsaj ne-
kak ur sonca. Ugotovljeno je, da
sprejme rastlina, ki je oddaljena 1
m od normalnega okna le petino
one svetlobe, ki bi je bila deležna
v prosti naravi. Zato ne čudimo se,
če nam rastline za zavesami ne
uspevajo!

Rože potrebujejo tudi čist in pri-
merno ohlajen zrak. Pokvarjen
zrak (kurjava, cigaretni dim, prah)
zastruplja rastline, kar najhitreje
opazimo na praproti in palmi.
Pri zračenju pa moramo paziti, da
se rože ne prehlade zaradi prepri-
ha; če smo neprevidni, nam lahko
usahnejo.

Zelo važna za rože je toplota. Če
ima rastlina premalo toplote, pogi-
ne od mraza, od prevelike vročine
se posuši. Naše sobne rastline so
navadno iz toplejših krajev in za-
to naše zime ne prenese. Pozimi
potrebujejo vsaj 6-10 st. C toplote.
Seveda pa z utrjevanjem po več
rodovih rastlin lahko prilagodimo
tudi na mrz. Zato mora vsakdo,
ki vzgaja rastline paziti, da svojih
cvetic ne bo razvajal, temveč utr-
jeval, da ne bodo povešale listov
pri vsakem mrazu in vetru.

Edino pravilno je tedaj, da se o
vsaki rastlini, ki si jo postavimo v
stanovanje, prej poučimo, kajti le
ob pravilni negi nam bo lepo
uspevala in bo v okras stanovanju,
nam pa v veselje.

NASVETI

Cvetača s smetana

Ceprav niste Primorke vajene
pri svoji kuhinji uporabljati smetane,
vam vendarle svetujemo, da enkrat
polkusite, gotovo boste zadovoljile
svojo družino:

V slani vodi skuhamo cvetačo zre-
ži na male kose, jih daj v lonec in
polij s 1/4 l smetane. Prideni 1/2 žli-
ce presnega masla in nekoliko popra,
pokrij in počasi duši. Ko sok povre,
stresi na krožnik.

Meso

Zreži košček pljučne pečenke na
koške, oprži na slanini 1/2 zrezane
čebule, korenja in peteršilja. Prideni
meso in nekaj zrn celega popra, ti-
miljana in nageljnovo žbico. Meso o-
soli in duši do mehkega, priivaj top-
lo vodo, nazadnje pa 1/2 osminke
rdečega vina. Ko je meso mehko, pu-
ši da se mast posuši. Prideni žlico

moke, da malo zarumeni in zalij z juho
ali vodo. Omaki pridene košček li-
monove lupine in malo soka. Pusti še
nekaj časa vreti, precedi in polij po
mesu.

Marmeladni zavitek

Napravi iz 30 dkg moke, 3 dkg slad-
korja, 4 dkg masti, 1 jajca, 1/8 l mr-
zlega mleka in pečilnega praška testo,
ga razvaljaj, namaži z mezgo, zavij.
Pečeno razreži na primerne rezine.

za
tržaško
kuhinjo

Nekaj praktičnih nasvetov

Kako pobarvamo belo volno z od-
cedkom kuhanih listov kutine?

Skuhaj 35 dkg listov kutine v 3 l vo-
de. Ko postane voda temna, jo odce-
di ter prilij 2 l mrzle vode, dodaj pest
soli in deni v tekočino še mokro, neo-
žeto volno, ki mora v raztopini plava-
ti, da se lepše in enakomerneje pobar-
va. Med kuhanjem volno neprestano
mešaj z leseno palico. Kuhaj 3/4 ure,
nato odstavi in pusti 1 uro, da se ohla-
di. Splakuj toliko časa, da ostane vo-
da čista. Pri zadnjem splakovanju do-
daj nekoliko kisa.

Madeže od barvnih rok odstranimo
z zmesjo 30 g mastnaka in pol litra vre-
le vode.

Perilo, ki se je zaradi nepravilnega
likanja osmodilo in ima rumene lise,
denemo v mrzlo vodo, rumene lise
potresemo s soljo in položimo perilo

na sonce. Lise takoj izginejo. Odstra-
nimo jih tudi z zmesjo bencola (po-
zor - ne vdihavati!), alkohola in sal-
niakovega cveta v razmerju 2:1:1. Iz
platna odstranimo lise z vročo vodo.

Smolo s pohištva težko odstranimo.
Poskusite enkrat takole: mesto ovla-
žite z vročo vodo, položite nanj rjav
ovijalni papir, ki ga poprej večkrat
preganite in omočite z vročo vodo. Na-
to gladite mesto toliko časa, da se pa-
pir ohladi. To ponavljajte dokler ne
odstranite vseh madežev.

Moten linolej očistimo z mehko krpo
na katero kanemo nekaj kapljic olja
in kisa.

Umazan predposteljnič očistimo z
raztopino ene velike žlice soli in ena
l litra vode. Nato ga kolikor mogoče
hitro osušimo.

Bilo je jeseni leta tisoč devetsto in osem.

»Nastopila je kriza«, je šepetaje dejal doktor Nigris in za spoznanje podrsal stol, na katerem je sedel, proti postelji, na kateri je ležal bolnik.

Gospa Marija je zastal dih. Za trenutek je občutila, kot da bi ji bilo prenehalo utripati srce. Njen mož, finančni nadzornik Arhibald Gregorič, ki je sedel tik za doktorjem poleg nje, si je šel z nervozno roko skozi razredčene lase. Gospa Marija se ga je oprijela in on ji je vrnil stisk, da bi jo opogumnil. Njene velike, svetle oči, ki so se zdele navadno tako stroge izza zlatoobrobljenih nočnikov, so dobile zdaj plah, skoraj otroški izraz.

»Kaj bo?« je komaj še dahnila.

»Potrpeti je treba, gospa«, je odvrnil doktor Nigris. »Otrokova narava se zdaj spoprijemlje z boleznijo. Upajmo. Verujmo.«

Ob oknu se je pogovarjala gospa Antonija z malo Vero, svojo nečakinjo in starejšo Marijino hčerko. Ko je slišala resni šepet, je odslovila deklico in se približala skupini ob otroški postelji.

Vseh oči so bile s trepetajočo napetostjo uprte v blede, shušani obrazek malega bolnika, ki je nepremično in nemočno ležal v postelji. Doktor Nigris je sem pa tja menjal ledeni obkladek na otrokovem čelu. Toda otrok se ni zmenil za to, kot da bi ljudi okrog sebe sploh ne opazil. Z velikimi, od vročice razžarjenimi očmi, je nepremično strmел proti vznožju postelje.

»Danes je kritičen dan za pljučnico«, je šepnil doktor Nigris. »Če pojde zdaj po sreči, potem smo dobri.«

Zunaj, nad Trstom, se je večerilo. Okna so bila zaprta z vetrnicami. Na nočni omarici je brlela nizko privita petrolejka, ki je razvijala po sobi dremoten polumrak. Gospa Antonija, ki se je stoji oslanjala na naslanjače obeh zakoncev, je s ščutjem gledala na bedno telesce malega Ivančka, starejšega sinčka svoje sestre Marije, ki se je komaj vidno odražalo izpod odeje. Doktor Nigris, domači zdravnik, ki je bil varen takih prizorov, se je potrpežljivo sklanjal s svojim bledim, klasičnim obrazom, ki ga je obdajala gosta črna brada, proti otrokovemu vzglavju.

Ivančku je bilo dobrih šest let. Komaj je začel zahajati v šolo, se je prehladil in lotila se ga je huda pljučnica. Bil je drobnega, šibkega telesca in njegovi starši so sedaj upravičeno trepetali za njegovo življenje. Vročica se je od dne do dne stopnjevala in je tisti dan dosegla štirideset stopinj.

»Kam strmi ta božji otrok tako nepremično?« je vprašala Antonija. »Zdi se, kot bi sploh ne opazil, da smo tu.«

»Pssst«, je šepnil doktor Nigris, ki ni odvrnil pogleda od otroka.

Preko bolnikovega shušane telesca je šel kratek, oster drget. Nato se je otrok usločil in otrdel. Oči so se mu še bolj razširile, kot da bi zagledal nekaj tujega in neznanskega, in izraz okrog njegovih bledeh ustnic se je začel hitro in zaporedoma izpreminjati. Zdaj je zapotegnil usta, kot bi mu hotelo iti na smeh, zdaj jih je spet razprl, kot bi videl nekaj neskončno čudnega in nepričakovanega. Toda tudi ob poskusih nasmeha je ostal izraz oči in obraza grozničav.

»Zdaj halucinira«, je šepnil doktor Nigris.

»Kako, kako?« je s strahom vprašala gospa Marija, ki ni prav razumela.

»Blesti se mu je začelo, privide gleda«, je zamrmral s tihim in presunjenim glasom gospod Gregorič.

»Strašno, strašno«, je šepetala gospa Marija.

»In otrok, ki ima tolikšno fantazijo!« je pristavila gospa Antonija.

»Pri štiridesetih stopinjah halucinira tudi odrasel, kamoli otrok«, je nervozno dejal doktor Nigris.

»Vi ne veste, kakšno fantazijo ima to nesrečno bitje, tudi kadar je zdravo«, je zatarnala gospa Marija. »O belem dnevu vidi strašila, ki jih ni. Tako sem trpela, ko se je rodil. Morda bo to temu krivo. Zunaj je razsajala burja, zavijala je skozi peč kot zblaznela, jaz pa sem ležala nemočna v porodnih krčih. Bila je noč z rjovenjem burje se je mešalo razgrajanje maškor — bilo je ravno na pustni torek.«

»Nesmisel«, je zamrmral doktor Nigris in nejevoljno zamahnil z roko. »Vsak otrok vidi stvari, ki jih ni, posebno, če je tako slaboten.«

Naenkrat se je otrok na glas zahihital. Lica so mu zadrževala, toda izraz njegovih oči je bil še zmerom grozljivo strmeče uprt v vznožje postelje.

»Ubogi otrok«, je dejala sočutno gospa Antonija, medtem ko se je gospa Marija krčevito oprijela moževih ramen in kar naprej šepetala: »Strašno, strašno.«

Odkar se je mali Ivan prebudil, se je prav dobro zavedal, da leži na postelji in da je bolan. V prsih ga je stiskalo, dušilo, kljub temu je z izredno osredotočenostjo s koncem očesa opazoval

UROČICA

Vladimir Bartol

majhne, majcene močičke — morda so bili tudi otroci ali škratje, ki so kakor potne kaplje ali korlade na verižici drseli vzdolž njegove postelje in izginjali za vznožjem. Sem pa tja se je kateri oprijel z drobno ročico roba postelje, pokukal čezenj proti njemu in se navihano ali nagajivo namuznil. To so bili majhni poredneži, — glava jim je segala komaj do roba postelje, nekakšni paglavci, ki so stopali vedro in poskakujče kakor učenci, ki hite v šolo. Obraza ni obračal proti njim. Njegove oči so bile napeto uprte proti vznožju, kajti zavedal se je, da se pripravljajo tam velike, nepričakovane in morda neznanske stvari.

Zares, sem pa tja je tudi nekateri izmed teh malih nagajivčkov pokukal čez vznožje postelje. Videl je, kako so se drobni prstki krčevito oprijeli roba, nato se je za trenutek pokazala okrogla glavica. Na licih so imeli močički velike rdeče madeže, kot bi bili našminkani, in pri nekaterih se mu je zdelo, da so nosili pobarvano krinko iz lenke. Toda njihovi obrazi so izražali bolj hudomušnost kot hudobnost, zato se jih ni bal. Nasprotno, celo v smeh so ga silili.

Na stotine je bilo teh drobnih, drobcenih močičkov, ki so polzeli kakor jagode na rožnem vencu vzdolž njegove postelje in izginjali za vznožjem nekje v steni. Toda že je opazil med njimi tudi večje, hudobnejše, ki so potuhnjeno upogibali hrbet, da bi ne segli preko roba postelje in se tako ne izdali prehitro. Toda ko so prišli za vznožje, so se vzravnali. Bili so prav tako okroglolični, kakor njih manjši vrstniki, vendar so bili njihovi rdeči obrazi kakor obrazi maškor, grdi, zlobni in škodoželjno režeči se. Za trenutek so postali, pomajali z glavo na levo in desno, se počasi obrnili in odkrakali naravnost v steno. Ivan je ves trd, zgrozen in nemočen strmел vanje in jim sledil, dokler ni nova spaka pritegnila njegove grozljive pozornosti.

Naenkrat je bilo konec procesje. Ivan se je krčevito usločil, usta so mu bila suha, in strahovita napetost ga je tiščala za vrat, kot takrat, ko pade med enim in drugim dejanjem zastor pri lutkovnem gledališču ali ko napove govornik prihod Miklavža, angelov in parkeljnov pri otroškem miklavževanju. Njegove slutnje so mu napovedovale hude, pošastne stvari.

Vsekala je trobenta — zdelo se mu je, kot bi se bilo nekaj razparalo v njegovih prsih —, in kot da je bil to ukaz, so se spet vsuli celi roji prejšnjih podobnih večjih in manjših močičkov, ki so drsli okrog postelje kakor kapljice. Večji so se dvigali iznad vznožja, spakovali se mu, mu kazali jezike in mu grozili.

Toda v srcu je vedel, da je bil to samo uvod. In res, že je zdrknila mimo postelje dolga, siva pošast, prihuljeno upognjena. Videl je podplate njenih nog, ki so se ob dolgih skokih prikazovali ob robu postelje. Groza je šla skozenj kakor električni tok. Za vznožjem se je dvignila konjska glava in začela grozeče kimati proti njemu. Zver ali zakrinkan hudoben človek — Ivanu se je zdelo in na skrivnem je upal, da bi utegnili biti to morda vendarle neki njemu znani ljudje, ki so se nalašč omaškoral, da bi ga strašili — je ohlapno dvignil nerodne šape nad posteljo in začel z njimi nihati sem in tja proti njemu. Nato se je spaka počasi obrnila in izginila skozi steno. Spet so polzeli močički okrog postelje, pek — pek — pek, kakor padajoče deževne kaplje, in vnovič se je mednje vrnilo nekaj dolgega, sivega in pošastnega. Zdaj se je prikazala izza vznožja oslovskaya glava, kmalu za njo še volovska. Ob pojavljanju sleherne od teh pošasti se mu je skrčilo srce od groze. Bil je neobgljen in šibak in niti misliti ni mogel, da bi pobegnil. Nepremično in brezpomočno je moral čakati, da pride nadenj najhujše, da se zgodi z njim karkoli.

Spet je za nekaj trenutkov prenehal obtok okrog postelje. Ivanček je vedel, da pridejo zdaj strašne, morda najstrašnejše stvari.

Vnovič in še silneje je vsekala trobenta. Ivanu je bilo, kot da so se mu prsi razklale na dvoje. Hitreje in hitreje so se vsipali močički okrog postelje, med njimi tudi večji hudobnejši, pošasti s konjskimi, oslovskimi in volovskimi glavami. Ko je zagledal upognjene hrbte, ki so drsli ob postelji, ga je vsakokrat spreletel nov val groze. Videl je, da so to večje in zlobnejše prikazni, ki so se nalašč potuhnilo, da bi jih predčasno ne spoznal in bi

ga mogle presenetiti za vznožjem.

Zdajci se je zavalilo mimo postelje nekaj težkega in velikanskega, zdrnil se je, oči je obupno vpiral v vznožje in brezpomočno čakal.

Izza vznožja se je nerodno dvignila velikanska pošast, podobna nosoročcu, kimala z debelo glavo in bolščala vanj s hudobnimi očmi. Ivanček je odrevenel od groze. Zdaj je konec, je pomislil. Zver je vrtela in stegovala vrat, dvigala in zopet spuščala težke šape, kot bi se prav ne mogla odločiti, da bi se vrgla nanj. Nato — Ivanček je zadržel od tihega upanja — se je začela nerodno sukati in koučno se je res zasukala vstran. Nerodno kimajoč z debelo glavo je počasi odšepala skozi steno.

Spet so drsli močički in manjše pošasti okrog postelje.

Kar se je vdrugič privahilo mimo nekaj sivega, velikanskega in neznanskega. Izza vznožja se je dvignila rilčasta glava velikanskega luskinarja na spočetka tankem in nato zmerom debelejšem vratu. Pokimala je v desno in levo in se stegnila nato daleč čez posteljo proti njemu.

Ivanček bi bil od groze zatulil ali vsaj zatisnil oči, toda nekaj mu je branilo. Moral je gledati, kako se ostudna žival steguje proti njemu in spet odmika.

Naposled se je tudi ta pošast zamajala, se počasi in nerodno obrnila v stran in se izgubila v steni.

Spet so curljali močički ob postelji in glej, spet se je privahilo nekaj še večjega in še grozotnejšega.

Počasi in dostojanstveno se je izza vznožja vspeel ogromen krokodil. Razširil je gobec, oči so se mu smejale v peklenski zlobi, naslonil se je na rob vznožja z ostudnimi žabjimi tacami in se začel počasi stegovati čez postelje proti Ivančkovemu vzglavju.

Ivanček je drevenel, umiral in čakal, kdaj bo ostudna pošast šavsnila z gobcem po njem. Oči ni mogel odvrniti od nje, trpel je neznansko in pričakoval konca.

Dolgo, dolgo je stala pošast sklonjena nad Ivančkov posteljo. Končno se je tudi ona zamajala, se odlepila od vznožja in se začela počasi in s težavo obračati proti steni. Zdaj je naredila prvi korak, nato drugi. Ivanček skoraj ni v tolikšno srečo mogel verjeti in glej, tudi ona je izginila kot vse prejšnje, čeprav počasi in oklevaje, skozi steno.

Ivan je do smrti izmučen zaklopil oči.

Nihče od navzočih v sobi ni odmaknil pogleda od bolnikovega obraza. S tesnobo in bolešno napetostjo so spremljali hitro menjavanje izrazov na njem in videli, kako se je v njem izražala zmerom hujša groza. Doktor Nigris je menjaval mrzle obkladke, kljub temu je bil otrok neprestano kot okopan v znoju.

Ko je otrok zaprl oči in očitno zaspal, se je doktor Nigris na glas oddahnil.

»Nočem še nič zatrdno reči«, je dejal, »toda vsa znamenja so tu, da je kriza uspešno premagana.«

»Dal bog«, je vzdihnila gospa Antonija.

Gospa Marijo, ki se je dolgo zatajevala, je premagal jok. Planila je kvišku in zbežala iz sobe.

Gospa Antonija je šla za njo. Gospod Gregorič si je pogladil košate, navzgor zavihane rumene brke in pogledal zdravnika napol upajoče, napol splašeno, podoben otroku, ki se je pravkar rešil iz hude nevarnosti.

Doktor Nigris je vstal in se še enkrat sklonil nad otroka.

»Spi in kar lahko diha«, je dejal. »Vročica je popustila in iz glavne nevarnosti smo torej zunaj.«

Ko sta se vrnila gospe, je dal še nekaj navodil in se poslovil.

En sam ptiček je gostolel, gotovo je bil slavec, in Ivan ga je ves zamaknjen poslušal. Bila je zmerom ista melodija, toda izmenjevala se je iz zamolklo opojnih nižin v neskončne, človeškemu sluhu komaj še dostopne višine. Padala in vzpenjala se je, varirala je v molu in duru, in Ivančku je bilo tako opojno in sladko od lepote, da bi se bil raztajal, umrl.

Naenkrat mu je prišlo do zavesti. To melodijo je bil že nekoč slišal, pela mu jo je mati, ko je bil še v zibelki. Toda to ni bil njen glas, tudi noben instrument ni bil in niti ne slavčevo petje. Nekaj angelskega je bilo to, nekaj bajnega in še neslišnega. Zmerom v novih variacijah se je oglašala melodija, zdaj v globokih tonih, ki so mu topili srce od prevzetosti, zdaj je prehajala v prekrasnih harmoničnih intonacijah in variacijah zmerom više in više, dokler ni dosegla tistih neznanskih višin, ob katerih so vztrepeta živci kakor tenke, brneče strune in ki so bile odraz najčistejše in kot kristal jasne lepote.

(Nadaljevanje prihodnjice)

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

Najlepši svet

34

»Dobro«, je priznala Lenka, »to se utegne zgoditi. Vendar pa smo videli«, je poudarila, »da ni bilo nobene borbe. Saj so vsi šli prostovoljno. Saj ste slišali, kako rodoljubno so govorili voditelji socialističnih strank v Evropi. Pozabili so na razredne koristi delavstva! Vsakdo je bil najprej Nemec, Francoz, a šele potem delavec!«

»Pozabljate, tovarišica, da naše organizacije niso bile tako močne kakor organizacije dosedanje državne oblasti. Nismo imeli orožja.«

»Saj so vam ga dali v roke!« je burno vzkliknila Lenka. »Treba je bilo samo, da ste ga pravilno uporabili! Zakaj ni ste tega storili?«

In ker Borek ni odgovoril, je pristavila razburjeno:

»Zato ker ni nihče resno in trdno verjel vsemu temu, kar so mu dajali kot opojno sredstvo. Zato ker je vsakdo začel misliti na svojo žabjo korist in na svoj trebušček. Slabo ste vzgojili svoje proletarce, tovariš Borek.«

»Motite se. Ko bi mogli pogledati tja, kamor ne vidite!« je zašepetal Borek.

Prišla sta že pred hišo, a sta čutila, da si nista povedala še vsega, zato sta se vrnila. Skoraj do polnoči sta se izprehajala v tistem Bubenču, čigar hišice sredi vrtov so spominjale na deželo in so dremale v vojni tišini precej mirno in tiho. Osuto listje je dišalo po jeseni, megla je bila ostra in vlažna, medla mesečna je ležala na strehah in zidovih. Drevesne krošnje se niso ganile, kakor bi se bale za poslednje liste.

In vselej, kadar koli sta prišla do vrat, sta znova občutila, da si nista vsega povedala, zlasti pa da si nista povedala pravega. Lenki je bilo hladno in Borek jo je ognil s svojim površnikom. To pa jo je opomnilo, da jo Marija čaka in je v strahu zanjo, in tedaj sta se končno ločila. Brez dogovora je bilo obema jasno, da se bosta odslej pogostejše videla.

Doma je Marija zares sedela nad knjigo in brala zavita v pernico.

»Nisem mogla zaspati brez tebe, veš!« se je opravičevala. Potem pa je tu še Prochazkovo pismo, poslal ga je po nekem dopustniku.«

Lenka je željno požirala z očmi pismo. Je bilo od tam, iz tistega neznanega kraja, kjer se ljudje ubijajo? Ne. Komaj ga je prebrala, je izgubilo zanjo vso mikavnost.

Prochazka je varno sedel v Mostu nad Litavo, stanoval kakor gospod, jedel ko baron in do tega trenutka ni bilo nevarnosti, da se bo njegov bataljon premaknil z mesta.

Marija jo je vprašujoče gledala.

»To je sreča, kaj ne, Lenčka?«

»Privoščim ti to, a se ne morem veseliti.«

Marija je hodila vsak dan v bfevnovsko delavnico, da je uredila, kar je bilo treba. Lenka je medtem doma kuhala in šivala vzlic temu, da Marija ni marala tega. Iz velike tovarne za perilo je prinašala domov neke izdelke, ki jih je bilo treba dokončati z ročnim delom, zasluženi denar pa je vsilila Mariji za gospodinjstvo. Ni hotela živeti od Prochazkovega denarja, je zatrjevala. In ko je ta pripomba zbolela Marijo, jo je prepričevala, da ne mara živeti na račun del nikogar.

»Kaj pa, ko se omožiš, Lenka?« se je šalila Marija.

»Če se omožim, se bom tudi sama preživljala. Svoj denar naredi žensko samozavestno. Doma me je najbolj mrzel in tlačil moj nejasni položaj. Garala sem in vendar sem bila odvisna od očeta, kakor da me je hranil zastoj. Zato se ti ni treba bati, da se bom omožila. Imam sama s seboj dovolj težav, je vzdihnila Lenka tako resno, da so je Marija nasmejale.

Lenka se ni nikomur odkrila, toda skrivaj se je v svojem srcu večkrat ukvarjala s svojo bodočnostjo. Najprej si je zamislila, da bo sprejela kakšno mesto, ki ga je zapustil moški-vojak. Takih mest je bilo zdaj veliko. Zelo jo je mikalo, da bi postala konduktorka, uradnica, skratka, da bi prišla tja, kjer je doslej bil moški, in dokazala s pridnim, vztrajnim in kolikor mogoče natančnim delom, da je ženska zmožna prav tako delati kakor moški. Ta želja, da bi se pomerila z moškim, se je zbudila v njej še doma. Bila je izraz odpora proti očetovi tiraniji, ki je hotela imeti v njej poslušno ovčico in nič drugega. V to jo je prisilila usoda obeh sester, ki ju je videla veneti poleg sebe tako dolgo, dokler ju ni osvobodil mož in ju presadil v drugo življenje. To se je stopnjevalo v prijateljstvu z Borkom, ki je bilo podobno neprestani borbi, z Romanovim posmehovanjem, ki jo je dražilo, dokončno obliko pa je dobilo v maščevanju za Hladikovo surovost. Medtem pa je Lenka v svojem bitju nejasno in plaho čutila svoje žensko poslanstvo. Doslej ni še natanko razbrala svoje notranjosti. Toda ničesar si ni prikrivala, kar je tu našla, kadar se je vanjo poglabila. In si je dejala:

»Prej ali slej pride mož, ki ga bom ljubila. Medtem pa imam le dva prijatelja.«

Samo eno skrb je imela, ali bo spoznala, da je to tisti pravi, in po čem ga bo spoznala? Bo slišala v sebi glas, ki ji bo to povedal brez zmote, ali pa se bo zmotila in prevarila ter bo morala čakati in iskati? Ali bo sploh našla takega moža?

Na to pa je mislila samo mimogrede. Veliko bolj važno se ji je zdelo, da bi si najprej zagotovila neodvisnost od moža, ki ga bo nekoč ljubila. A ni bila zgolj gmotna neodvisnost, ki jo je skrbel. Dobro je čutila, kako malo so ji povedale ženske, s katerimi se je doslej srečala, in kako je odvisna od tega, kaj poreče Borek. Res je, da je imela vselej svoje ugovore in ga je napadala, nazadnje pa je vselej sprejela njegovo mnenje, ker sama še ni prišla do boljšega in ni bilo nikogar, da bi jo bolje poučil.

Možje, se ji je dozdevalo, živijo od dneva v dan. To ji ni bilo pogodu. Zatrjevala je Borku:

»Moški so samoljubni in niso sposobni, da bi prerodili svet. Vi moški si delate politiko iz nprstvenih vprašanj. Rokodelstvo. Imate tisoč obziror za tiste, ki vam lahko nekaj koristijo, a prezirate one, ki vam ne morejo ničesar dati. O tistih pa, ki bi najbolj potrebovali vaše pomoči, sploh ničesar ne veste. Ženske pa imajo mnogo sočutja z vsakim bitjem.«

»Ženske so preveč občutljive«, je ugovarjal Borek.

»Morejo pa ljubiti tudi tuje otroke!« ga je pretrgala zmagovito Lenka.

»So le dobrotnice beračev. To je malo. Poslušaj samo to, kar se po vrhu godi. To je udobno. Sicer pa je to, o čemer govorite, splošna človeška lastnost. Smo krhka bitja in najpopolnejši svetni red se bo spotikal ob naše slabosti. Toda to nam ne sme biti v izgovor, da bi negovali v toplih gredah svoje slabosti. Vse je trdno v sebi zasidrano in v sebi utemeljeno; novi red bo ustvaril novega človeka, novi človek bo ustvaril novi red. Morda bo novi človek v novem redu doraslejši in bo iskal novih oblik za svoje izpopolnjevanje. Zdajle pa imamo seveda še zelo daleč celo do njegovega najpreprostejšega začetka«, se je nasmehnil Borek.

»Vendar pa ne morete zanikati«, se je razvnela Lenka, »da možje niso sposobni tako globokega sočutja kakor ženske. Ženske utegnejo celo ljubiti iz sočutja!« mu je prizadejala zadnji udarec.

Pogledal jo je prizanesljivo kakor oče otroka. »A ne dolgo, Lenka.«

Rekel ji je Lenka kakor v otroških letih. A bila je tako zavzeta, da tega še opazila ni.

Večeri so postajali hladnejši, podnevi je pršelo in ulice so bile mokre. Nekega večera, ko je Borek spremljal Lenko domov in nosil dežnik nad njo, je pripomnil:

»V Bubenču je skoraj tako blatno kakor pri nas, glejte. Namazal sem si škornje z vazelinom.«

»Kaj?« je vprašala Lenka, ki je mislila, da je slabo slišala.

»Škornje sem si namazal z vazelinom zaradi te mokrote.«

Lenka, ki je imela smeh v grlu, se je zdaj glasno zasmejala.

»Zakaj se smejete?« je vprašal osuplo. »To je praktičen in zdravstven ukrep. Prvič se škornji ne zmočijo, drugič se obvarujem nahoda.«

Lenka pa se je nezdržno smejala in veselo škilila na Borkov obraz, ki se je nejevoljno raztegnil.

A njen smeh ni dolgo trpel. Vojska ji je uničevala duha in telo kakor milijonom žena in mož. Človeški živci so bili potrpani: strune glasbila, na katerem je blaznež zaigral divjo pesem. Ljudje so se nevljudno in razdraženo zadirali drug na drugega. Zdelo se je, kakor da si medsebojno očitajo krivdo za vojno. Porajala so se smrtna sovraštva iz ničevih vzrokov, a veliki zločini so bili poveljani v dežavljansko čednost. Kdor je znal najbolje slepariti, je užival občudovanje sodržavljancev. Največji surovež je užival največ strahu. Iz obupa so ljudje postajali strahopetni in podli: Najpreradnejše vezi so težile ljudi, da so jih trgali brez očitkov. Praga je bila podobna deloma bolnišnici, deloma živilski branjarji. Ni bilo premožga, trgovine so zapirali v mraku, nekateri lastniki so jih sploh zaprli; priprli so oknice, a blago dajali samo izvoljenim za dober denar. Drugi so okna popolnoma zabili, a napis s kredo je oznanjal kratko in jedrnat:

Sem pri vojaki.

Moko in kruh so prodajali učitelji v šolah, otroci so se potepali brez pouka, koder se jim je zljubilo, ali pa so stali v vrstah za živila. Nosili so svoj glad iz kota v kot in niti izlozb ni bilo, da bi se jim ob njih vsaj sline cedile. Dekleta so se prodajala za hleb kruha. Porodniške babice so bile brez posla, zato so se lotile delati angelčke. Če pa je bila kje kakšna žena v blagoslovljenem stanju in je izrabila uradno predpavico, da je prehitela vrsto čakajočih na mleko, je postala tarča sovražnih opazk, ki so ji zagrenili še nerojeno bitje. V spočetju novega bitja v teh časih so videli ljudje drznost in brezobzirnost, ki zasluži kazen in grajo. Iz prenapolnjenih bolnišnic so izpuščali še neozdravljive bolnike, ki so omahnili na pol mrtvi za prvim oglom. Epidemija je napolnila mrtvašnice s stotinami mrličev. Nenasitna smrt pa je brusila pete po ulicah, ki so po njih taval podnevi lačni, ponoči obupani ljudje.

Dnevi in tedni so naglo minevali, a nič se ni izpremenilo. Kadar je prišel Prochazka na dopust, je privlekel natrpene nahrbtnike, iz katerih je Marija hvaležno jemala slanino, riž, moko, konserve, vse, kar je računski podčastnik utegnil izmakniti svoji stotnji. A v žepu vojaške bluže so bile še druge spoštljivo shranjene reči, ki jih je Marija skrbno vlagala v hranilnico.

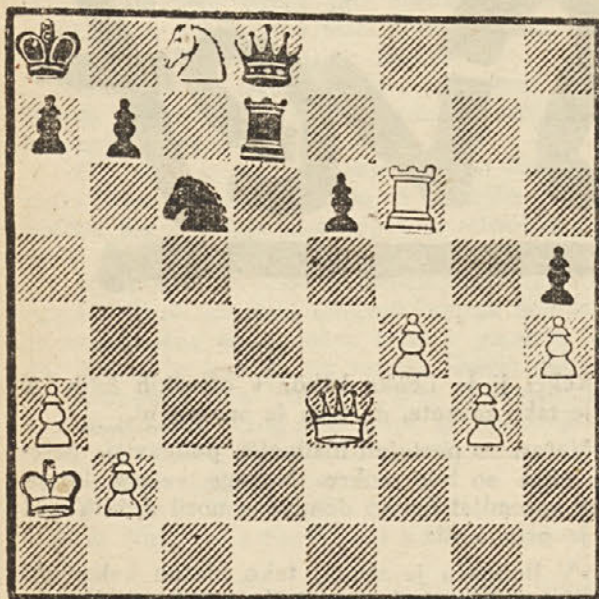
Ni imela niti najmanjšega dvoma o izvoru tega denarja, kar ga je prinesel mož, kateremu je zaupala in ki ga je gotovo pridobil preudarno, pošteno in ga privarčeval.

(Nadaljevanje prihodnjik)

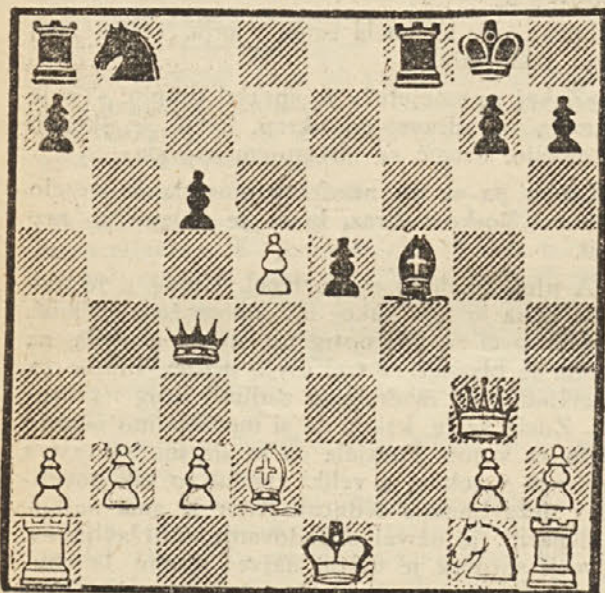
ŠAH

Sah pred 100 leti ni poznal pozicijske igre. Takrat so ljubili igro s figurami, kjer so z živahnimi manevri polnili pretečih groženj, skušali doseči odločitev. Navadno so se igre končale z direktnim matnim napadom, kjer žrtve figur niso bile redke. Že v otvoritvi so radi žrtvovali kmete samo zato, da so mogli hitreje razviti svoje figure ter pričeti z napadom. Stare partije so imele navadno izredno dramatično vsebino ter so bile po ne duhovitih kombinacij.

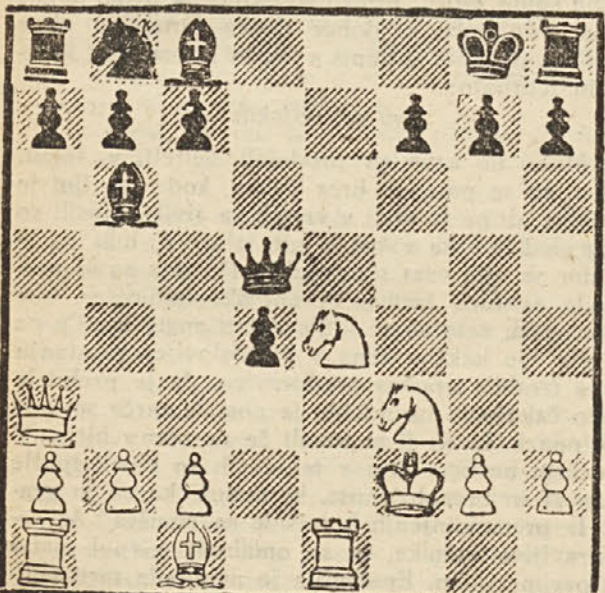
Danes bomo pokazali nekaj zaključnih kombinacij iz partij, igranih v preteklih letih. V letu 1830, je v neki partiji nastala naslednja pozicija, ki jo imamo v diagramu I.

Beli: Ka2, De3, Tf6, Sc8, a3, b2, f4, g3, h4 (9 figur).
Crni: Ka8, Dd8, Td7, Sc6, a7, b7, e6, h5 (8 figur).
Beli ima sicer kmeta več, toda njegov skakač in stolp sta v nevarnosti. Kako je beli kljub temu dobil partijo? V drugem diagramu II imamo tako pozicijo:

Beli: Ke1, Dg3, Ta1, Th1, Ld2, Sg1, a2, b2, c2, g2, h2, d1 (13).
Crni: Kg8, Dc5, Ta8, Tf8, Lf5, Sb8, a7, c6, e5, g7, h7 (11).
Ali se belega more matirati, če je črni na potezi? Diagram III

Beli: Kf2, Da3, Ta1, Te1, Lc1, Se4, Sf3, a2, b2, c2, g2, h2 (12).
Crni: Kg8, Dd5, Ta8, Th8, Lb6, Lc8, Sb8, a7, b7, c7, d4, f7, g7, h7 (14).
Beli na potezi matira! Rešitve kombinacij:

Beli je dobil na takole:

1. Tf6-f8! Dd3-f8!

Ker preli Sb6 z dvojnimi šahom, ako se dama umakne, mora dama vzeti ponujen stolp.

2. De3-a7:++!

Po tej silni potezi je beli skakač postal strašno orožje. V tej materialno neenaki borbi izide skakač kot zmagovalec.

3. Sc8-b6+

4. Sb6-d7:+

5. Sd7-f8:

Premoč belih kmetov prav lahko odloči zmago.

II.

Film

Tragičen lov

V Kinu ob morju igrajo film «Tragični lov», ki je prejel na filmskem festivalu v Benetkah prvo nagrado! Film, ki ga je režiral mladi, napredni režiser Giuseppe de Santis, razpravlja iskreno in realistično o problemu povratnikov iz nemških taborišč, ki sredi anarhistične povojne Italije nezaposleni begajo iz kraja v kraj. Kakor se nekateri uspešno vključujejo v novo življenje, v delo kmečkih zadrug n. pr., tako se drugi brezupno vpletajo v razne politične pustolovščine in v kriminal. Čeprav ni film še popolnoma tehnično dovršen, vendar izraža s svojo vsebino vero v prihodnost, v tisto, kar je v človeku plemenitega in s to svojo glodoko človeško noto osvaja gledalca.

Filmska KRONIKA

Ameriška književnica Lillian Helman je prišla v Beograd, da prisostvuje premieri svoje drame «Male lisice». Lillian Helman je napisala tudi nekaj filmskih scenarijev, med katerimi so najbolj znani: «Mračni angeli», «Njih troje» in «Male lisice». Gospa Helman je obiskala predsednika komiteja za kinematografijo FLRJ Aleksandra Vuča, in si ob tej priložnosti ogledala jugoslovanski umetniški film «Ta narod bo živel».

Ekipa filmskega arhiva «Avala film» je odšla snemat znamenite kraje, kjer je gorela ljudska vstaja v času prvega leta narodno osvobodilne borbe. Snemali bodo tudi gradnjo novih hidrocentral in cest kakor tudi ostanke kapitalističnega gospodarstva v teh krajih.

Ekipa bo obiskala tudi naše srednjeveške kulturne spomenike in snemala preslikovanje fresk v samostanu Mileševu, Sapočanih, Zlič itd.

S snemanjem bodo tako ohranili dragocene dokumente.

V zadnjem času so v Srbiji odprli več kinematografov.

Komisija za kinematografijo LR-Makedonije je septembra t. l. začela izdajati «Filmski bilten» informativno - propagandnega značaja. Prva številka prinaša članke o filmski proizvodnji, o razvoju in stanju kinematografije v Makedoniji, nato o dokumentarnih filmih Vardar-filma, dalje filmske vesti, pregled novih filmskih žurnalov mesečnikov «Zvezde-filma» ter opise filme ki jih bodo prikazovali v Makedoniji.

V Zagrebu sta izšli dve knjigi v prevodu, in sicer «O filmski scenografiji» in «Kompozicija slike». Knjigo o filmski scenografiji sta napisala Baldo Bandini in Glauco Viani in je izšla leta 1945 v zbirki Filmske biblioteke založništva «Poligono» v Milanu.

Knjigo «Kompozicija slike» je napisal Cordon Barber in je izšla 1946 v Londonu. Knjiga je opremljena s 55 slikami.

V Harkovu je tovarna posebne vrste. V njej popravljajo pokvarjene in neuporabne filme, ter hranijo negativne vse filmov, ki so v prometu. Cim postane del nekega filma neraben, naroči podjetje novega. Razen popravil delajo tudi napise filmov. Tako so nedavno šli v promet napisi v tuvinškem in martvinškem jeziku, v finščini in madžarščini.

Oddelek za scenarije Mosfilma

Crni matira belega v treh potezih!

1. —

2. Ke1-f1:

3. Kf1-e1

Dc4-f1+!

Lf5-d3+

Tf8-f1 mat.

III.

Beli doseže mat v štirih potezih

1. Se4-f6+!

2. Da3-f8+!

3. Lc1-h6+

4. Te1-e8 mat.

g7-f6:

Kg8-f8:

Kf8-g8

Ing. Sikošek Boris

KAKO SPREMENI MASKIRANJE OBRAZ

Vrsta slik nam kaže čudeže maskiranja. Po raznih preobraznih fazah se obraz lahko popolnoma spremeni. V nekaj urah dosežemo z maskiranjem to, za kar bi potreboval čas najmanj 40 let.

Da je dobil obraz, ki nam ga kaže slika, zaželeni izraz, mu je bilo treba nadeti nov orlovski nos, dolgo brado in lasuljo ter nakazati zobno gnulobo. Zrtve maskiranja je na sliki slavni igralec Alec Guinness, ki je igral pred nekaj leti v filmu «Hamlet» in ki nastopa tudi v Oliveru Twistu angleškem filmu, ki je bil najgrajen na beneškem filmskem festivalu.

nis, ki bo prikazoval družbeno politično delavnost in začetek književnega dela tega velikega pesnika letonskega naroda.

o o o

Najboljše pomožno sredstvo pri učenju je film. Zato vedno bolj uporabljajo filme po šolah.

Na Češkoslovaškem je imelo leta 1932 le 60 šol svoje projekcijske aparate, v letu 1945 si je projektorje nabavilo 2393 šol, v letu 1947 pa se je število projektorjev dvignilo na 4560.

Dočim se je leta 1945. posluževalo projektorjev le 1664 šol, uporabljajo od leta 1947. dalje filme kot učno sredstvo na 5233 šolah.

o o o

Na Češkem bodo izdelali nov film brez poklicnih igralcev; in sicer bo to film o češkem sportu, predvsem o lahkotletiki.

o o o

V Vroclavu je razstava krajev, ki so na novo priključeni Poljski. V nekaterih paviljonih o namočeni projektorji, tako da se morejo obiskovalci bližje seznaniti z razstavljenimi predmeti še s pomočjo filma.

OLIVER TWIST

Radio

Nedelja 7. XI: 9.30 Kmetijska oddaja; 11.15 Skladbe Scarlatti in Vidaldija; 13.00 Glasba po željah; 16.30 Znanje skladbe slovanskih skladateljev; 17.00 To, kar vsakdo rad posluša; 19.15 Slovenske narodne in umetne pesmi; 20.00 Čajkovski: Serenada za godalni orkester; 21.00 Pester večer (Clani SNG).

Ponedeljek 8. XI: 13.00 Srbske narodne in umetne pesmi; 18.45 Koroške pesmi; 19.00 Zdravniški vedež; 20.10 Pevski koncert Kozem Rožice; 21.15 Delibes: Prvo dejanje iz opere «Lakmé».

Torek 9. XI: 13.00 Ruske narodne pesmi; 18.00 Vaški kvintet; 20.00 Pojejo «Fantje s Krasas»; 21.00 Slušna igra.

Sreda 10. XI: 13.00 Glasba po željah; 13.40 Pojejo ruski in češki zbori; 18.15 Glasbeni lik Edwarda Griega; 19.00 Zenska oddaja; 20.00 Beethoven: Klavirski koncert št. 1 v C dur; 20.45 Nekaj Leharjevih melodij; 21.30 Pojejo Fantje na vasi; 22.00 Simfonična glasba.

Četrtek 11. XI: 13.00 Skladbe slovenskih skladateljev; 19.00 Slovensčina za Slovence; 19.10 Igra violinistka Francka Ornik; 20.00 Komorni zbor in solisti; 20.45 Na harmoniko igra Aleksander Petošević; 21.00 Radijski oder; 22.40 Operne arije.

Petek 12. XI: 13.00 Glasba po željah; 13.40 Dvorak: Slovanski plesi; 18.00 Samospeli za glas in klavir; 18.20 Iz romantične glasbene zakladnice; 20.00 Odlomki iz Čajkovskijeve opere «Pikova dama»; 21.45 Rachmaninov: Simfonijska št. 2 v e-molu.

Sobota 13. XI: 13.00 Poje mladinski zbor gimnazije v Kopru; 13.40 Partizanske pesmi; 18.30 Arije in dueti iz slovanskih oper; 20.10 Klavirski koncert; 20.45 Nekaj veselih ritmov.

Za vsestransko zmogljivost

Morda danes nekatere starejše ljudi moti, da vidijo po ulicah toliko mladih ljudi, opremljenih z rekvizitami, ki dajo misliti, da se ti ljudje bavijo s športom. Morda tudi ne morejo prenašati pogovorov o Haegu, Koenovi, Sečenovi, o Nini Dumbadze ali pa Zatopku. Vendar pa ne morejo ugotoviti, da je šport samo nekakšna moda, ki je samo za hip preuzela človeštvo, saj imajo vedno mladi ljudje »pripravljen« staro Grke da jih »zagovorijo«.

Sicer pa kaj bi govoril o tem. Telesna kultura je postala važen činitelj v človekovem življenju. V teku tisočletij smo se oddaljili od narave in njenega borbenega življenja ter si ustvarili malo bolj udobno življenje. Sedaj pa je ravno telesna kultura tista, ki nam izpopolnjuje presledke, ki nam jih pušča odprte naš sedanji način življenja.

Z napredkom smo sicer res marsikaj pridobili, toda postali smo okornejši, nič kaj posebno močni in odporni. Tako smo že daleč od tistega starega »homo sapiens«: da ne vnanjo preveč dobro, ker smo si nosne sluznice pokvarili, vid nam z dneva in dan peša, čeprav si ob malo bolj ostrmem soncu varujemo oči s temnimi očali in res menda ni več daleč čas, ko ne bomo več ločili hupanja avtomobilov od prelepega slavlčevega petja.

Stari Rousseau že davno počiva v grobu in čeprav je s svojo teorijo marsikaj zagrešil, je imel vseeno prav, ko je pridigal o prednostih naravnega življenja.

Pustimo tudi to razglabljanje. Eno je važno, da si je človek v dvajsetem stoletju našel poleg drugih surogatov tudi tistega, ki mu daje možnost, da si svoj duh in telo razvija tako, da ne odmirata. O misli si je novodobno telesno kulturo kot reakcijo na »aristokrata duha« srednjega veka in se precej približal mislim Atencev klasične dobe.

Modernizirali smo olimpijske igre in še ena razlika je med nami in starimi Grki: oni so vzgajali in urili v svojih gimnazijah in palestrah samo izbrane svobodnjake, dandanes pa si družba neumorno prizadeva, da bi zajela pri prostvetnem in tudi pri fizikalnem udejstvovanju slehernega človeka, ne glede na spol, poreklo in poklic, ki ga opravlja.

V tem je vzgojna orientacija naprednejša in bolj humana od antične.

V rasti našega džinašnega gledanja smo končno spoznali, da so stvari kaj preproste in da človeško telo se sestoji iz mišičevja in notranjih organov: dihal, srca, ožilja in živčevja. V današnji fizikulturi ne velja več načelo, ki je bilo pred kratkim, da moramo dvigati ročke, če hočemo imeti široka prsa idealne postave. V smislu naprednega pojmovanja športa ni popoln tisti, ki zna samo teči na dolge proge, ali pa kaj bolje skakati s smučmi. Gre za zmogljivost na splošno, za vsestransko zmogljivost.

Danes je postalo jasno, da če je nekje nečesa preveč, mora drugje nekaj manjkati. Zato se tudi danes zavedamo, da ne smemo pustiti rasti obsega prsi na račun prostornine lobanje.

Ideal današnje fizikulture je v skladnosti. Vse organe moramo vaditi skladno, kar vse hkrati, če moremo, ker človek predstavlja celoto. Naprezati moramo vse naše organe, od mišic do čutil, pri tem pa gledati, da tudi mislimo, smo iznajdljivi, hitri, odločni in pogumni. Naša glavna naloga je namreč, da se vadimo tudi duhovno.

Tako si danes ne moremo več predstavljati smučarja, ki bi ne

bil vsestransko zmogljiv, saj se venomer vzpenja na goro, vrača se v bliskoviti naglici, ki zahteva naprezanja oči, živčevja in stalno pripravljenost mišičevja, da odpravi gladko, brez kakšnih posebnih težav vse tiste zapreke, ki mu jih nudi narava na njenem vedno spreminjajočem se terenu.

Skladno vzgajanje duha in telesa je torej geslo napredne fizikulture. Pri delu, ki bo izviralo iz takega gledanja, bomo videli kmalu uspehe na sebi in pri svojem dnevnem delu.

Za pokal tiskarjev

So se nadaljevale tekme v košarki na igrišču kroška Tomažič. Končale so se z naslednjimi rezultati: Tov. strojev-Tomažič 2:0, Tiskarji-Tomažič 2:0.

Kolesarske tekme v nedeljo

V nedeljo bo tretja tekma za juniorsko prvenstvo tega leta. Tekmovanja sek. Sv. Križ, Opčine, Trebče, Bazose bodo se udeležile vasi: Prvica, Kamolom, Fakanoni, Opčine, Prosek, Sesljan, Barkovlje - cilj v Čedadu. Proga bo dolga približno 65 km. Tekmovalci bodo štartali iz Barkovlj ob 14. uri.

Lahkoatletske tekme v Miljah

V nedeljo bosta v Miljah dve tekmi. V prvi bodo tekmovali lahkoatletci na 2500 m, v drugi pa lahkoatletke na 800 m. Tekma se bo pričela ob 16. uri izpred Ljudskega doma v Miljah.

Jugoslovanski lahkoatletiči

znatno izboljšali lanske letne rezultate

Kakor vsako leto, tako so tudi letos jugoslovanski lahkoatletiči postavili tabelico najboljših tekmovalcev in uspehe letošnjega leta primerjali z rezultati v letu 1947. Po tabelici je razvidno, da so jugoslovanski lahkoatletiči v teh dosegli znatno boljše rezultate, kot v letu 1947.

V teku na 100 m znaša letošnji povprečni rezultat 11.10, medtem ko je lani znašal 11.20. Pojavili so se povsem novi talenti, med njimi mladi Pecelj s časom 11.0, od katerega lahko pričakujemo, da bo v pričetku novega leta lahko že tekel pod 11 sek. Poleg njega imajo še isti rezultat Vanič Stevanovič in Sabolovič. Tot, ki je povsem novo ime v tej disciplini, je tekel 11.1 sek.

Prav tako je bil letos Pecelj tudi uspešen v teku na 200 m, kjer ima

prvo mesto z 22.5 sek. Napredoval je tudi Tot, ki je izboljšal svoj letošnji rezultat za 8/10 sek. Na drugem mestu je Ratič (22.6), na tretjem Sabolovič (22.7). Tot pa si deli svoj najboljši rezultat s Stevanovičem (22.8).

Na 400 m je Sabolovič izboljšal lanske letne rezultate za 5/10 sek (48.9), dočim je Ratičev rezultat, ki je drugi, samo za 4/10 sek slabši od lanskega najboljšega rezultata. Tretje mesto pa si delijo kar trije (50.7) Bulič, Kraljevič in Čošić.

Lansko leto je izpod 2 minut teklo na 800 m samo 7 lahkoatletov, letos pa kar 10. Prva dva rezultata (Cera 1: 53.3 in Čošić) sta letos za 6/10 sek boljša od lanskega leta. Hanc (Kladivar) je na 3. mestu, Oberšek (Enotnost) pa je s časom 1:56.2 na 4. mestu. Zanimivo je tudi, da nastopa Čošić letos prvič v tej disciplini.

V teku na 1500 m je ostal lanske letni Stefanovičev rezultat neizpremenjen. Letos ga je Cera samo ponovil (3:58.6). Naslednji 4 rezultati so letos boljši od lanskega drugega rezultata. Stefanovič, ki je drugi, slede Iljič, Miljković in Hanc.

Največji napredek so dosegli jugoslovanski lahkoatletiči v teku na 5.000 in 10.000 metrov, tako da je v obeh disciplinah letošnji rezultat boljši od prvega v lanskem letu, deseti pa je še vedno boljši od tretjega. Medtem ko so lanske leto na 5.000 metrov tekli samo Stefanovič in Mihalič izpod 15 minut, znaša letošnji deseti rezultat 15:46.2. Prav tako je s tekom na 10.000 metrov; lani so samo trije tekmovalci tekli izpod 34 minut, letos pa je njihovo število naraslo na 9. Na 5.000 metrov je prvi Segedin (14:46.4) slede mladi Stefanovič, Mihalič in Djurašković. Na 10.000 metrov pa vodi Mihalič s 31:21.8.

V tehkih z zaprekan so Jugoslovani dosegli letos le majhen napredek, v skoku v višino pa niso dosegli lanskega najboljšega rezultata. Vučković je poizkušal rušiti svoj lanske letne rekord (7889), kar mu pa ni uspelo. Približal se mu je Dimitrijevič s 186 cm. Zgalin je na tretjem mestu.

Povprečni letošnji rezultat v skoku v daljavo se je podaljšal za 2 cm. Lenard, čeprav je letos še vedno prvi (707), ni mogel izboljšati svojega lanskega rezultata.

V metu krogla so imeli letos največje uspehe Jevtović, Sarčević in Sušić. Oni so med letom večkrat popravili svoje rezultate. Letos meče deset najboljših metalcev kroglo preko 13 m. Na prvem mestu je Jevtović s 14.84 m, slede pa mu Sarčević, Sušić in Kolarov. Zetjal je letos s 13.50 m šele na sedmem mestu.

Letos je osem tekmovalcev vrglo disk preko 40 m, kar je lani uspelo samo štirim tekmovalcem. Poleg Zetjale, ki je prvi s 50.15 m, so presigli lanske rekord tudi Mueller (45.95) Reblina in Marčelič.

V metu koplja sta brata Vujačiča postavila odlične rezultate. Mirko je dosegel državni rekord s 70.86 m. Dušan Vujačič pa je s 65.25 na drugem mestu.

Gubijan, ki se je na olimpiadi plasiral na drugo mesto v metu kladiva, (54.32) se je zelo približal mladi Galin, za katerega pričakujejo, da mu bo prihodnje leto nevaren tekmeč.

Zanimivo je še pri metih na splošno, da je med prvimi desetimi v rezultatih izredno malo razlike. *** Albano Albanese, italijanski prvak v teku na 110 m čez zapreke se je odločil, da bo to zimo posvetil samo igranju rugbyja. Pravijo, da je to storil zaradi tega, ker rugby ohrani formo tekačev na kratke proge. Tako igra angleška reprezentanca 4x100 m že dalj časa rugby, prav tako Francoz Volmi,

JUGOSLOVANSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

HAJDUK IZGUBIL DOMA PONZIANA PA V BEOGRADU

V nedeljo je bila najvažnejša tekma jugoslovanskega nogometnega prvenstva v Splitu, kjer sta se srečala Partizan in Hajduk. Hajduk je igral na lastnih tleh in zdelo se je, da bo z morebitno zmago nevarno ogrožal prvo mesto dosedanjemu prvaku Crveni zvezdi. Toda Hajduk je zopet potrdil pravilo, da se doma ne znajde - in je tekmo s Partizanom izgubil s 3:1. Kronika te tekme pravi, da se je Partizan hitreje znašel in čeprav je potem Hajduk dal eno izmed svojih boljših iger, ni bil dorel tehnično boljšemu Partizanu, ki je dal, kar je najvažnejše - tudi bolj borbeno igro. Vsak prodor Partizana je pomenil že veliko nevarnost za Hajduka vrata.

Ponziana je v prejšnjem tednu igrala tri tekme. Prvo v ponedeljek v Trstu s Hajdukom (o kateri smo že pisali), takoj v sredo pa je igrala z zagrebško Lokomotivo. Ze v prvem

polčasu je bila Lokomotiva v premoči, vendar pa te prednosti ni izrabila. Po odmoru pa so bili njeni strelci sigurnejši in Parola je štirikrat pustil žogo, da je šla v mrežo.

V nedeljo pa je Ponziana igrala v Beogradu s Crveno zvezdo. Ponziana je igrala zelo poštvalno in se je uporno branila, toda lepi kombinacijski igr Crvene zvezde ni bila kos. Tekma se je končala s 3:0.

Ceprav je bila Sloga v tekmi z Našimi krili boljše moštvo, sta slučaj in še malo smole pripomogle, da je Sloga tekmo z Našimi krili izgubila z 3:2.

Lokomotiva je zadnje čase igrala po vrsti tri tekme. Sedaj niso skoraj nihče pričakovali, da se ne bo mogla tudi to nedeljo uspešno otresti Metala. Toda Metalac je dal tako uspešno igro, da se je srečanje končalo z 8:2. Zlasti dober je bil napad, ki je izkoristil

vsako, še tako nevarno situacijo.

Prav tako se je končala z visokim izidom 5:3 tudi tekma med Dinamom in Budućnostjo v Zagrebu. Tekma je bila dokaj razburljiva, ker nihče ni pričakoval, da bo Budućnost vseeno zabila 3 gole. Dinamo je bil sicer ves čas tekme v znatni premoči, kljub temu pa pravijo, da je Budućnost to srečanje še dokaj dobro zaključila.

Vsako, kdor opazuje kvalifikacijsko lestvico, bo tudi po tej nedelji opazil na njej temeljite spremembe.

Crvena zvezda	8	5	2	1	16:8	12
Dinamo	8	5	1	2	18:12	11
Partizan	7	5	0	2	12:6	10
Hajduk	7	4	1	2	16:8	9
Metalac	8	3	2	3	21:15	8
Naša krila	8	2	3	3	8:11	7
Lokomotiva	7	3	0	4	15:16	6
Budućnost	6	1	2	3	7:16	4
Ponziana	7	1	2	4	4:15	4
Sloga	8	1	1	6	6:16	3

Tržaško nogometno prvenstvo

V nedeljo sta se srečala zadnja dva na kvalifikacijski lestvici Ponziana in Magdalena. Ponziana je pokazala več in je zmagala s 3:0. Tovarna strojev je premagala OMMSO s 1:0, prav tako tudi Umag v tekmi v Rojanom. Skedenj je kot pričakovano končal tekmo s Pristaniščniki z 2-1, medtem pa so igralci Koštalunga zopet enkrat potrdili s svojo boljšo igro, da je Sv. Ana še daleč za njimi (4:2). V Kopru je Aurora povsem nepričakovano končala tekmo z Miljami neodločeno. Piran je nepričakovano premagal Dreherja z 2:0. Meduza pa je imela to nedeljo zopet močnejšega nasprotnika, kot je ona sama in je tekmo z Arrigonijem morala končati s 3:0. Kakor vse kaže, je Arrigoni v tej sezoni zelo močan. Če bo mogel še nadalje kljubovati boljšim moštvom, bi mu lahko skoraj prerokovali bodoče prvenstvo.

Kupon št. 90

za nagradno tekmovalje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KOREN JOZE

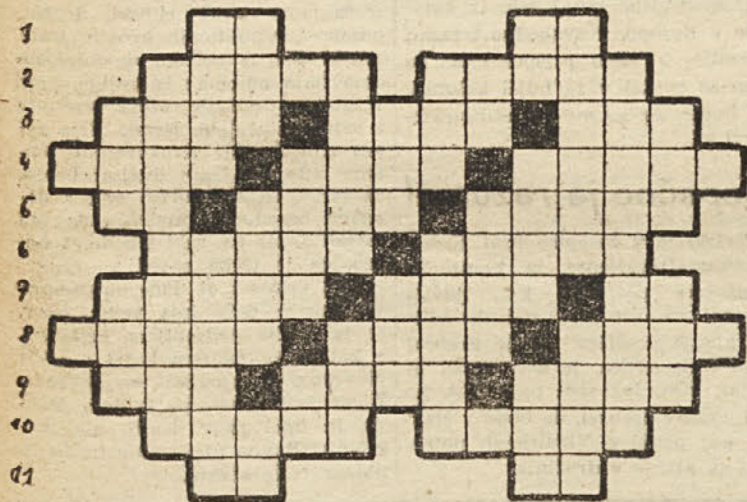
Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

A B C D E F G H I J K L M

Vodovavno: 1.) reka sev. Italije - kratka v naslovih; 2.) naslednik - kontinent; 3.) del telesa - mesto v Latvij - moško ime; 4.) krvni sorodnik - stiska, revščina - kultura; 5.) kratka pri nazivu Partizanskih kurirskih postaj - otok v Indijskem oceanu - mesto na jugu SSSR; 6.) jed iz mesa - del hiše; 7.) pražiti na ognju - kemijska snov - pogojni vzniki; 8.) reka v Franciji - rastlina - moško ime; 9.) vojna (srbohrv.) - kemijska snov - reka v Nemčiji; 10.) Svetopisemska oseba - polo-

tok v Grčiji; 11.) osebni zaimsek množine - glas goveda.

Napišeno: A) pregrinjalo - odsev ognja; B) mesto v Sloveniji; C) stisnjeni prsti - kategorija boksačev; D) pesnitev - skupina ptic v poletu - osebni zaimsek; E) mesto v Italiji - ožiralni zaimsek; F) organ človeškega telesa - jeza; G) žensko ime - ljudski odbor (kratka); H) turški gospodar - omlačeno žito; I) predlog - celina obdana z morjem; J) črka grške abecede - glavni gledališke dvorane - reka v Srbiji; K) reka

na Poljskem - pristanišče ob Kaspiškem morju; L) mesto v Abesiniji; M) reka v Sibiriji - žensko ime.

Iz pesmi

Srečka Kosovela

an ečrv alogrz aakrš,
aalokjnp v ougja okt aoltz,
ok ad iudš em at cubjiz,
aečlmp od zebn,
euešš oors acrs...

Rešitve iz prejšnje številke

Lik: m, mi, mir, rima, mizer, prizma, Pamir, pram, par, pa, a.

Iz Shakespeara: Srdita ženska je kot vzburkan vir, motan in blaten, brez vse lepote; dokler je tak, živ krst, še tako žejen, ne bo iz njega srebnil kapljice.

Posetnica: Crkostaavec.

Besednica: Volga, novinar, Rovinj, Sava, kostanj, omot, Rim, Rojan, Nada, jablana, kobila, hrošč.

Sifrirana anekdota: Na nekem dvoru je bilo v navadi, da je odlikovanec, ko je prejel odlikovanje, izrekel besede:

Gospod saj nisem vreden.
»Saj vem, da nisi vreden«, je ob ne. ki taki priliki dejal vladar, ko je nekemu pripenjal kolajno, »a tvoj stric me je prosila.

Reševalcem

Ker ta teden nismo prejeli nobene pravilne rešitve, to pot ne moremo razdeliti nagrad.

JUCA PIŠE PEPI

Draga Pepi!

To nedeljo so v Gorici se z volitvami pečali, kjer so frontovci slovenski prav lepo se izkazali. Lipov list, ki znak je belčkov pa «ta kratko» nit je vlekel, pa četudi je na sebe demokratski plašč oblekel. Kdaj volitve bodo v Trstu, nič natančno se ni znano, menda takrat, kadar morje sladko bo in ne več slano. Za politične volitve tu zdaj namreč ni prostora, kajti list «Lavoratore» svojo miss voliti mora. Na Kitajskem ljudska vojska pa nič lepotic ne izbira, le Cangkajškovo armado vedno huje masakrira. Vsa ameriška podpora Kuomintangu ne pomaga in ni daleč več trenutek, ko poslednjikrat zagaga. Na kulturno delo v Trstu je Vidali prst položil, par koroških že večerov do nadaljnjega odložil. Vse preveč v kulturno polje

mož svoj dolgi smrček vtika, bolj za boksarske zabave zmožna je njegova klika! O Santinu govori, da v Benetke se preseli, Bog daj, da ta sveti oče bi slovo od Trsta vzeli! Naj čimprej se od tu odpelje, ali z vlakom ali z barko, srečno pot mu mi želimo, naj ga čuva sveti Marko! Da gre Beograd z zapadom v zadnjem pismu si pisala, tej napaki v tvojem pismu sem prisrčno se smejala. Nekateri so že rekli, da si z linije skočila. Jaz pa vem: tiskarska spaka je tvoj smisel spremenila! A v tiskarni naj korektor kupi nova si očala, da pravilno znal bo brati, to, kar ti boš napisala. Če pa nalašč kdo obrača smisel tvoje rečenice, ta po smrti naj v pekel gre, ali vsaj tri leta v vice!

Te pozdravlja
Tvoja Juca

Santin in stolček

Govorijo, da bo škof Santin premeščen.

Santin: Stolčka ne dam!

Božji glas: Daj, daj, saj boš dobil boljšega.

Med vrstami

In spet podpisi. Nedavno smo poročali, s čim dokazujejo Legaši italijanstvo Trsta. Najprej so poslali v Rim 195.439 več ali manj pristnih podpisov, nato 40 ravno tako pristnih «zasopnikov ljudstva» in končno še kraljico-lepoticu Tržačanko Fulvijo Franco. Dejali smo tedaj, da smo radovedni, kakšni novi dokazi tega italijanstva bodo sledili. Podoba je, da je Legina patriotična iznajdljivost izčrpana. Kajti začeli so spet s podpisi. V nedeljo, dne 31. oktobra, je bilo namreč tržaškemu županu izročeno 500.000 podpisov, ki jih je baje poslal ves italijanski narod kot potrdilo tržaškega italijanstva.

Med vrstami: Pol milijona podpisov na prebivalstvo 50 milijonov odgovarja enemu odstotku. Tržaški podpisi, ki jih je bilo okroglo 200.000 (glej «Giornale», «Messaggero», itd.) na prebivalstvo 250.000 duš pa odgovarjajo 80 odstotkom. Tržačani so torej 80 krat bolj patriotični nego ostali Italijani. Čas bi bil tedaj, da se zahteva spremeni: Ne več Trst naj se priključi Italiji, ampak Italija Trstu!

Can Kaj Sek prerokuje. Ob priliki padca Mukdena je kitajski general Cangkajšek izjavil novinarjem: V treh mesecih se bo odločila usoda Kitajske.

Med vrstami: Mi bi dejali, da je usoda Kitajske že davno odločena. Na vsak način jemljemo na znanje, da si Cangkajšek pripisuje še toliko sile, da se bo upiral še tri mesece. Na svidenje torej tja enkrat v februarju 1949!

Obisk v Londonu. Listi javljajo, da se je gen. Airey odpeljal v London, kjer ga bo sprejel zunanji minister Bewin.

Med vrstami: Kmalu bo zapadlo novo poročilo o upravi tržaškega ozemlja. Da se ne bodo pojavile kake nove polomjave, je bolje prej vprašati na pristojnem mestu, kako želijo, da se je tržaško ozemlje upravljalo.

Skandal Brusadelli. Glasovi o škandalu grofice Bellentani niso še potihnili in že je podrl v javnost nov škandal iz visokih italijanskih industrijskih krogov. Industrijec Brusadelli je tožil industrijca Rivo, da ga je opeharil za paket delnic velikega tekstilnega podjetja. Slo je za milijarde. Samo za kavčijo je moral Brusadelli položiti na sodnijo 600 milijonov lir. Seveda je bila vpletena tudi ženska v ta škandal. Milijarde so kar frčale po listih, tako da se je vzdramila tudi davčna uprava in vpregledala, koliko davka prav za prav plačujejo ti magnati. Prišlo so na dan mične stvari. Za leto 1947 je Brusadelli napovedal dohodek okroglih 2 milijonov lir in je označil ugotovitev davčne uprave, ki je glasila na 30 milijonov, kot «astronomsko pretirano». Davčna uprava je sklenila, da mu zaradi utaje zapleni del premoženja do višine 5 milijard. Značilno je, da so teh 5 milijard takoj našli in da je Brusadelliju ostalo še marsikaj.

Med vrstami: Malo računa: Reci, da ima Brusadelli samo teh zaplenjenih 5 milijard. Ker je napovedal kot največji letni dohodek dva milijona lir, bi moral živeti celih dva tisoč pet sto let ob samem kruhu in vodi, da zbere tako ogromno premoženje. Lahko zaključimo, da Brusadelli na ta način ni plačeval niti dva tisoči del davka, ki bi ga po zakonu moral plačevati. In mirne duše lahko rečemo, da je v Italiji še mnogo takih velepatritotičnih kapitalistov. Brusadellijev pajdaš Riva je po informacijah listov takoj eden izmed njih. Če se najbolj zmožni davkoplačevalci tako vestno zavedajo svojih dolžnosti do države, potem ni čuda, da državni uradniki strdajo. Odkod pa naj državna blagajna dobi denar, da bi jih plačevala?

Marshallov obisk v Rimu. Iz Aten je Marshall priletel v Rim, kjer se je sestel z zastopniki vlade in seveda tudi s papežem. Ni bilo pa objave no nikako poročila o razgovorih. Iz najdljivi italijanski novinarji so si zaradi tega iz lasne glave prikrojili primerna poročila. Zunanji minister Sforza pa se je požuril, da je vsa ta poročila preklical. Ker pa je čutil, da je treba ljudstvu vendar nekaj povedati, je izjavil: Naravno je (!), da Marshallov obisk meče svojo luč na vso zunanjo politiko in da je odveč vsak obširen «exposé».

Med vrstami: Pravilno! Odveč je!

Domotožje. Rim 4.10. Bivša dvorana dama Vittoria Colonna duchessa di Sermonea je objavila knjigo spominov. V knjigi opisuje razna srečanja v visoki rimski družbi, posebno v političnih krogih. Italijanski listi z nečim domotožjem objavljajo odlomke iz knjige, kjer pisateljica opisuje svoja srečanja z rajnim dučejem. Nekoč ji je rekel eno svojih širokoustnih sentenc: «Če kdo rabi dvajset besed, da izrazi to, kar lahko reče z desetimi besedami, zasluži, da ga ustrelijo. Če pa rabi štirideset besed, ga je treba obesiti».

Med vrstami: Il duce ha sempre ragione — duce ima vedno prav, se je glasila priljubljena krilatica, s katero je fašizem hotel osrečiti človeštvo in vpeljati «novi red». Z gornjo sentenco pa je duče menda le imel prav. Kajti, glej na koncu: Ravno njega so ustrelili in potem — še obesili.

ŽABJA POJEDINA

Zida Aron in Mojzes sta šla po gozdu. Nista imela oči za lepoto narave, ampak mislila sta na trgovino in posle. Pravi žid vedno misli na posle; posebno če gre do posli slabo. In kdaj pa gredo posli dobro?

Zdajci jima preskoči pot gozdna žaba; bistri Aron takoj spozna možnost zaslužka in se obrne na Mojzesa:

— Mojzes, ali mi daš goldinar, če požrem to žabo?

Prepričan, da Aron kaj takega ni zmožen, in v nadi, da ga bo nato krepko potegnil, je Mojzes pritrdil. In Aron je požrl žabo. Hudo je bilo, ampak zaslužek je zaslužek. Mojzes je plačal goldinar.

Sla sta dalje, Aron zadovoljen z zaslužkom, Mojzes nesrečen nad zgubo. Tedaj priskaklja druga žaba in Mojzes se zgane:

— Aron, ali mi vrneš goldinar, če požrem to žabo?

Aron je bil sporazumen; Mojzes je pogumno požrl žabo in dobil svoj goldinar nazaj. — Nadaljevala sta pot, zatopljena v misli. Po dolgem molku vpraša Mojzes:

— Aron, čemu neki sva požrla žabe?

Na to staro pripovedko smo morali misliti, ko smo te dni brali, da je posebna komisija iz Rima prinesla v Trst 8 knjig s 500.000 podpisov. Italijanov, ki želijo priključiti Trsta k amadrepatriji. To naj bi bil odgovor na tistih famoznih 195.439 tržaških podpisov, ki so letos v aprilu romali v Rim in ki so med tem že dobili mlade; kajti poročila dosledno govorijo o 200.000 podpisih. Uprizoričen je bil svečan sprejem v mestni hiši, sam župan je prevzel rimske podpise v varstvo. Neizbežne govorance so izzvenele s stavkom, da se bodo rimski podpisi čuvali pri Sv. Justu, kakor se tržaški čuvali na Kapitoliu.

Konec. Zavesa pade. Mi pa vprašamo: Čemu neki ta žabja pojedina?

Ob otvoritveni predstavi Slovenskega narodnega gledališča

Letošnjo sezono bo Slovensko narodno gledališče v Trstu začelo s Shakespearjevo komedijo «Kar hočete».

Ko so nekoč to komedijo nekje igrali, se je prirnil k blagajni za jeten možak in vprašal blagajničarko: «Kaj pa imate nocoj na sporedu? Blagajničarka mu je seveda odgovorila: «Igrali bomo »Kar hočete...«. Tedaj pa reče možak: «A, tako?». Potem pa trenutek počakajte, takoj se vrnem. Tamle zadaj namreč stoji moja žena, ki ima danes god, jo bom

vprašal, kaj želi, da bi igrali. Veste, bo čisto prav, če ji za njen god ustrežemo».

Priprave za volitve

Mihec: Slišal sem, da se vidaljevci pridno pripravljajo na volitve.

Jakec: Seveda. To so resni ljudje! Imajo že generalne vaje. Za enkrat so razpisali volitve za «stel. line».

Blagoslovi in prometne nesreče

V tednu od 24. do 31. oktobra so v Trstu avtomobilske nezgode občutno narasle in dosegle žalosten rekord: Ni bilo dneva, da ne bi koga povozili. V petek, dne 29. oktobra so prišle kar štiri osebe pod avtomobilsko kolesa. Petek je pač delal čast svojemu slovesu kot nesrečen dan.

Spet enkrat lahko ugotovljamo, kako skrbni in budni so razni naši tržaški upravniki. Z dalekosežno previdnostjo so bili uprizorili dne 24. oktobra svečanost blagoslavljanja avto, mobilov po škofu Santinu na Glavnem trgu. S strahom si predočujemo: Kaj bi se šele zgodilo, če avtomobili ne bi imeli škofovega blagoslova?!

Svet se bo podrl ko...

— ko bo tržaški državni uradnik vzkliknil zadnjega: «Draga žena in otroci! Danes gremo vsi skupaj ven; porabili bomo to, kar mi je ostalo od mesečne plače: Vsi dobite nove čevlje. Jutri itak pride nova plača...»

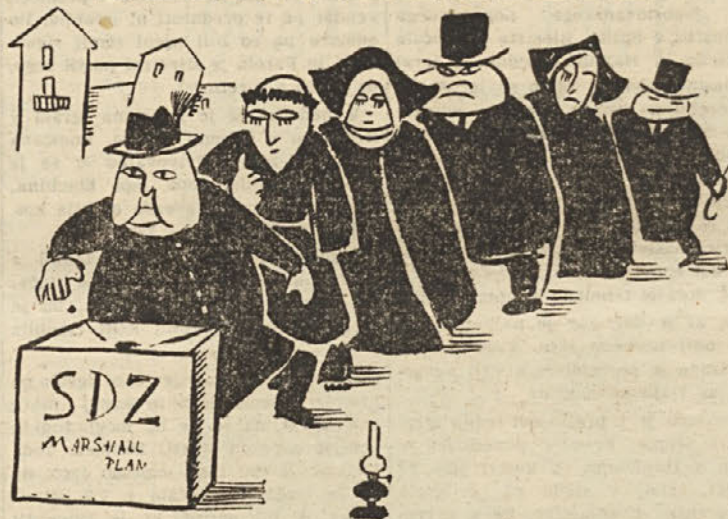
— ko se bo ohranila kaka francoska vlada več nego teden dni...

— ko se bodo v Trstu izdali na pisi: Attenzione al treno — Pozor na vlak!...

— ko v Trstu ne bo več nočnih boksarjev...

— ko bo v Trstu na vsakem vogalu samo — en policaj...

SLAVI BIANCHI

Lipa in hrast

Lipovo vejo so imeli že stari Slovani za svoj znak, hrastovo listje pa je bilo znak nemštva.

Sel je nekoč skozi gozd Slovenec, ki je o sebi trdil, da utegne biti Slovenec. Zagledal je hrast in vzkliknil: «Oh, kako lepa lipa!»

Kaj se hoče! Zamenjal je pač hrast za lipo! To se pripeti.

Prišli so Nemci v Slovenijo. In spet je šel po gozdu na sprehod. In spet je zamenjal. Sedaj je zamenjal lipo za hrast.

Pobegnil je po zlo: u v tujino. In prav skozi gozd je bežal. Videl je hrast, videl je lipo, in ni vedel, kaj je lipa, kaj hrast. Le bežal je. Kaj se hoče!

Ko bo umrl, mu bodo naredili lepo rakev. Ležišče bo iz hrastovega lesa, pokrov iz lipovine. In počival bo sladko v tuji zemlji. Prav dobro mu bo, kot za življenja, med lipo in hrastom, kajti navadil se je tega že za živih dni.

Afrikančeva zmošta

Pod tem naslovom smo brali v časopisju tragedijo nekega Afrikan-

ca Kikiremarina, ki se je brez potnih dovoljenj vtihotopil v Afriki na ladjo in priplul tako do Trsta z namero, da bi ostal tu. Roka oblasti ga je iztaknila in ga zaprla da ga pošlje s prvo ladjo spet v domovinske kraje.

Obiskali smo tega človeka, zelo razočaran je videti. Vprašali smo ga za vzrok. «Ljudje božji», je dejal, «pomislite: bežal sem iz kolonije v Evropo, v svobodno tržaško ozemlje, ko sem prispel sem, pa sem se znašel v še hušji koloniji. Ni hudič, če se me je lotilo razočaranje!»

Napačno je razumel

Nekdo je v časopisu bral naslov članka: «Dovoljenje za klanje za družinske potrebe», kjer javlja mestni zdravstveni urad navodilo za klanje prašičev. Ko je prebral članek do konca, je list odložil in dejal: «Oh, jaz sem pa mislil, ko sem naslov prebral, da bodo v članku kaj pisali o Vidalijevih potrebah za klanje v družini».

DOGODIVŠČINE GOSPODA VILITORIJA

